

RUDOLF STEINER

OKULTNA POVIJEST

Povijesne osobe i događaji u svijetlu duhovne
znanosti

SD 126

Okultna povijest

Povijesne osobe i događaji u svjetlu duhovne znanosti

Rudolf Steiner

SD 126

Ova predavanja se bave duhovnim snagama i utjecajima aktivnim u povijesti svijeta i u karmi ljudskih bića.

Steinerovi prodorni uvidi, temeljeni na duhovnoj znanosti, u događaje i osobe u povijesti jedan su od njegovih glavnih doprinosa modernim vremenima. Steiner se ovdje fokusira na kulture Babilona i Grčke i na niti poveznice između pojedinih osoba i evolucije čovječanstva kao cjeline

SADRŽAJ

Predavanje 1

27 prosinca 1910

Neadekvatnost uobičajenog načina proučavanja povijesti. Duboko značenje povijesnih događaja otkriveno je u mitovima. Viša bića rade i djeluju iz duhovnog svijeta kroz fizičkog čovjeka. Osobnosti kao instrumenti struje ljudske evolucije koja protječe. Ep o Gilgamešu. Simboličko značenje određenih događaja. Projekcije na fizičkom planu, ranijih, više duhovnih događanja. Aleksandrija. Hipatija.

Predavanje 2

28 prosinca 1910

Intervencija viših nadčulnih snaga preko djela Ivane Orleanske. Međuigra između pojedinih naroda Europe je postala moguća i modernoj povijesti je dan drugačiji oblik. Scotus Erigena. Okultna pozadina likova Gilgameša i Eabani. Slika centaura.

Predavanje 3

29 prosinca 1910

Modifikacija tijeka inkarnacija kroz intervenciju viših hijerarhija. Zakon u vezi između individualne karme i utjecaja iz drugih svjetova. Objektivnu stvarnost otkrivenja treba razlikovati od sadržaja svijesti koja ju susreće. Kultura temeljena na vidovitosti ili na ljudskoj osobnosti. Ego radi u egu. Aristotel. Katarza kroz strah i suosjećanje.

Predavanje 4

30 prosinca 1910

Ponovni uzlaz kulture temeljene na vidovitosti počinje s našom epohom. Prvobitni govor i veza između misli i izgovorenog glasa. Eho toga u sumerskom jeziku. Svete građevine i načelo mjere uzete od nebesa i od ljudskog tijela. Misija babilonskog naroda. Babilonska kula i njeno značenje. Kaldejska misterijska kultura i njene tehnike brojeva. Izraz čistog i esencijalnog čovječstva u grčkoj civilizaciji. Julijan Otpadnik. Tycho Brahe.

Predavanje 5

31 prosinca 1910

Veza između pojedine osobnosti u povijesti i individualnih niti koje se protežu cijelom evolucijom čovječanstva. Bića treće hijerarhije (Anđeli, Arhanđeli, Duhovi osobnosti) rade na i kroz duše ljudi tijekom uzastopnih civilizacija-epoha. Fenomen takozvanih "kanala" na Marsu. Duhovi oblika se također manifestiraju u bićima carstava prirode i tako djeluju na čovjeka. Krucijalne točke u evoluciji: njihova veza s položajem i kretanjem Zemlje u odnosu na susjedna nebeska tijela, i s položajem zemljine osi u odnosu na os ekliptike. Atlantska katastrofa i impulsi godine 1250. Ciklusi uzlaska i silaska u povijesti čovječanstva; katastrofična događanja u prirodi i temeljne promjene u aktivnostima duhovnih bića i ljudskih duša. Nastanak i opadanje tih ciklusa; oni se križaju s drugim snažnim utjecajima. Diferencijacije uzrokovane konkretnim uvjetima. Nicolaus Cusanus. Nikola Kopernik. Oberlin.

Predavanje 6

1 siječnja 1911

Grčka kultura, u kojoj dolazi do izražaja esencijalni ljudski element, pripravljena je prethodnom babilonskom kulturom i misterijskom mudrošću pretpovijesnih doba. U grčkoj epohi ego tka i radi u egu, ali ta sposobnost je prethodno bila usađena u duše ljudi od viših bića u drevnim hramovima-utočištima. Homer i Eshil. Grčka umjetnost, filozofija, i narodni karakter. Grčki heroji u bitkama protiv Perzijanaca. Platon i Aristotel. Periodi uzlaza i opadanja u strujama kulture. Simptom perioda opadanja je da posebni ciljevi i interesi postaju nezavisni od pitanja same istine. U stoicizmu, epikurejstvu, skepticizmu, čovjek je bačen natrag svojoj vlastitoj duši. U neoplatonizmu, pojedinac gleda unutar sebe i do istine teži doći mističnim uzlazom. Godine 1250 za čovječanstvo počinje nova inspiracija; u 16-om stoljeću ona nestaje. Na portalu koji vodi u novi period opadanja stoji Kant. Nagovještaji onog što novi uzlazak traži često se javljaju iz narodnih instinkta. U pred-Grčkoj epohi: sinovi bogova; u Grčkoj epohi: mudraci; u post-Grčkoj epohi: sveci. Među Židovima, tranzicija od patrijarha do proroka. Činjenica da su pojedinci u isto vrijeme instrumenti evolucijskog procesa otkrivena je u nizu inkarnacija od dubokog interesa. Ilija. Ivan Krstitelj, Rafael, Novalis. Tranzicija od Michelangela do Galilea. Pravi osjećaj za vrijeme.

Napomene

Dodatak

PREDAVANJE I

Stuttgart, 27 prosinca 1910

Karakter duhovne znanosti je takav da istine i znanje sadržano u njoj postaje sve teže što dalje silazimo od univerzalnih principa na konkretne detalje. To ste već mogli primijetiti kada su napravljeni pokušaji u različitim grupama da govore o povijesnim detaljima, na primjer o reinkarnacijama velikog lidera drevne perzijske religije, Zaratustri, ili o njegovoj vezi s Mojsijem, s Hermesom, i također s Isusom iz Nazareta. [[Napomena 1](#)] Također i u drugim prigodama, dodirnuta su konkretna pitanja povijesti. Čim se spustimo od velikih istina koje se tiču univerzuma kao prožetog i tkanog od duha, od velikih kozmičkih zakona, na duhovnu prirodu konkretnog pojedinca, konkretne osobnosti, mi prelazimo od stvari gdje će ljudsko srce još prihvatiti, relativno lako, ovu ili onu upitnu točku, u oblast prepunu nevjerojatnosti. I, u pravilu, oni koji su nedovoljno pripremljeni postaju nepovjerljivi kada se suoče s ovim ponorom između univerzalnih i konkretnih istina.

Naše proučavanje namjerava biti uvod za predavanja koja spadaju u oblast okultne povijesti i koja će predstaviti povijesne činjenice i osobnosti u svijetlu znanosti duha. Na tim predavanjima imati ću za reći mnoge stvari koje će izgledati čudno. Čuti ćete mnoge stvari koje će morati računati s voljom-za-razumijevanje promoviranom od sveg duhovno-znanstvenog znanja koje vam je predstavljeno tijekom godina. Jer, konačno, najfiniji, najznačajniji plod duhovno-znanstvene koncepcije svijeta je da, koliko god da je znanje složeno i detaljno, mi konačno pred nama imamo ne zbirku dogmi, već unutar nas, u našim srcima i osjećajima, mi posjedujemo nešto što nas nosi izvan stajališta koje možemo dosegnuti kroz bilo koji drugi pogled na svijet. Mi ne upijamo tako mnogo dogmi, načela, ili pukih informacija, već kroz naše znanje mi postajemo drugačija ljudska bića. U izvjesnom smislu, aspekti duhovne znanosti koje ćemo sada razmotriti traže više od čisto intelektualnog razumijevanja — razumijevanje od *duše*, koja u mnogim točkama mora biti voljna slušati i prihvatiti nagovještaje koji bi postali goli i sirovi ako bi bili utisnuti u previše oštre okvire.

Slika koju želim stvoriti u vašim umovima je da iza cijelog evolucijskog i povijesnog procesa, kroz milenije sve do u naša vremena, duhovna bića, duhovni individualiteti, stoje kao vođe i lideri iza cijele ljudske evolucije i ljudskih događanja, i da se u najvećim, najznačajnijim događajima u povijesti, ovo ili ono ljudsko biće pojavljuje sa cijelom svojom dušom, svojim cijelim bićem, kao instrument duhovnih individualiteta koji stoje i rade sa svrhom postavljenom iza njega. Ali moramo se upoznati s mnogim

konceptima nepoznatim u običnom životu ako ćemo dobiti uvid u čudnu i misterioznu vezu između ranijih i kasnijih događanja tijekom povijesti.

Ako ćete se prisjetiti mnogih stvari koje su rečene kroz godine, moći ćete si predstaviti da su u drevna vremena — i u post-atlantskim vremenima, također, ako se vratimo samo nekoliko tisuća godina prije onog što se obično zove povijesna era — ljudi padali više ili manje u abnormalna stanja vidovitosti. Između naše suhoparne budne svijesti, onako kako je sasvim ograničena na fizički svijet, i nesvjesnog stanja spavanja, jednom je postojao oblik svijesti kroz koji je čovjek prodirao u duhovnu stvarnost. I znamo da se ono što je danas objašnjeno kao poetska narodna fantazija od učenjaka koji su sami pokretači toliko mnogo znanstvenih mitova i legendi, može pratiti natrag do drevne vidovitosti, do vidovnjačkih stanja ljudske duše koja je u tim vremenima zurila iza fizičke egzistencije i ono što je vidjela izrazila u slikama sadržanim u mitovima, bajkama i legendama. Tako da u starim, izvornim starim mitovima, bajkama i legendama, naći će se više mudrosti i istine nego u apstraktnoj erudiciji i sadašnjoj znanosti. Dakle kada gledamo natrag na veoma davna vremena, nalazimo ljude koji su bili vidoviti; znamo također da je ta vidovitost sve više blijedjela među raznim narodima u različitim epohama. Na današnjem božićnom predavanju [[Napomena 2](#)] rekao sam vam kako je u Europi, do u relativno kasna vremena, još preživjelo obilje ostataka te drevne vidovitosti. Gašenje vidovitosti i advent svijesti ograničene na fizički plan pojavilo se u različita vremena među različitim narodima.

Možete pojmiti su da kroz kulturne epohe nakon velike atlantske katastrofe — kroz drevnu indijsku, perzijsku, egipatsko-kaldejsku, grčko-latinsku kulturnu epohu i u našu vlastitu — učinci proizvedeni u planu svjetske povijesti sa aktivnošću ljudi bili svakojaki — to je neizbježno, jer su svi narodi stajali u različitom odnosu prema duhovnom svijetu. U drevna perzijska a također i u drevnim egipatskim vremenima, ono što je čovjek iznutra osjećao i doživljavao širilo se gore u duhovni svijet, i duhovne snage igrale su u samoj njegovoj duši. Sve do grčko-latinske epohe nije ta živa veza između ljudske duše i duhovnog svijeta u biti prestala; niti je potpuno nestala sve do našeg vlastitog vremena. Što se vanjske povijesti tiče, veza u naše vrijeme postoji samo kada je, sredstvima koja su danas dostupna čovjeku, veza između ljudske duše i stvarnosti duhovnih svjetova tražena *svjesno*. Dakle u drevnim vremenima, kada je čovjek gledao u njegovu vlastitu dušu, ta je duša sadržavala ne samo ono što je naučila iz fizičkog svijeta, oslikala prema obrascu stvari u fizičkom svijetu, već su duhovne hijerarhije rangirane iznad čovjeka u duhovnim svjetovima bile doživljene kao neposredne stvarnosti. Sve je to radilo dolje na fizičkom planu kroz instrument ljudske duše, i ljudi su znali da su povezani s tim individualnim bićima viših hijerarhija. Kada pogledamo natrag, recimo, na egipatsko-kaldejsku epohu — ali to moraju biti njeni raniji periodi — nalazimo ljude

koji su, recimo tako, povijesne osobnosti; ali mi ih ne razumijemo ako o njima razmišljamo kao o povijesnim osobama u modernom smislu.

Kada kao ljudi materijalističkog doba govorimo o povijesnim osobnostima, uvjereni smo da su samo impulsi, namjere, konkretnih osobnosti o kojima se radi ono što ima učinka u tijeku povijesti. Ali s takvom koncepcijom možemo zapravo shvatiti samo ljude zadnje tri tisuće godina: odnosno — približno naravno — ljude milenija koji završava rođenjem Krista Isusa, i one prvog i drugog kršćanskog milenija u kojem mi sami živimo. Platon, Sokrat, moguće također Tales i Periklo, ljudi koje se još može razumjeti kao da imaju u svakom slučaju neku sličnost s nama samima. Ali dalje natrag od toga nije moguće razumjeti ljudska bića ako to pokušamo samo pomoću analogije s onima koji žive danas. To vrijedi, reći ćemo, za Hermesa, velikog učitelja egipatske epohe, također za Zaratustru, i čak za Mojsija. Kada idemo natrag prije tisućljeća koje je prethodilo kršćanskoj eri moramo računati s činjenicom da gdje god imamo posla s povijesnim osobnostima, viši individualiteti, više hijerarhije stoje iza i zaposjedaju te osobnosti — u najboljem smislu riječi, naravno. I sada na svijetlo dolazi čudna pojava, bez znanja o njoj proces povijesne evolucije ne može se zaista shvatiti.

Pet kulturnih epoha uključujući našu vlastitu, nabrojano je. Mnogo, mnogo tisuća godina ranije dolazimo do prve post-atlantske kulturne epohe, drevne indijske; iza toga je slijedila druga, drevna perzijska; iza toga treća, egipatsko-kaldejska; iza toga četvrta, grčko-latinska; i iza toga peta, naša vlastita epoha. Kada idemo natrag od grčko-latinske na egipatsku epohu moramo promijeniti cjelokupan način proučavanja povijesti: umjesto gledanja na čisto ljudski aspekt — što je još moguće učiniti u vezi s likovima grčkog svijeta sve do doba heroja — sada moramo primijeniti drugačiji kriterij tražeći iza pojedine osobnosti duhovne snage koje predstavljaju nad-osobu i rade kroz osobnosti kao kroz njihove instrumente. Te duhovne individualitete moramo uvijek imati na umu, tako da radeći iza ljudskog bića na fizičkom planu možemo raspoznati biće viših hijerarhija koje ga, takoreći, uhvati od iza i postavi na odgovarajuće mjesto u evoluciji.

Sa ovog stajališta veoma je zanimljivo opažati veze između zaista značajnih događanja — onih koja su bila odlučujući faktori u tijeku povijesti — u egipatsko-kaldejskoj epohi i u grčko-latinskoj epohi. Te dvije kulturne epohe slijede jedna drugu, i za početak idemo natrag, recimo u godine od 2800 do 3200–3500 pr.n.e. — koje relativno govoreći nisu toliko daleko. Ipak nećemo razumjeti događaje tada — o kojima drevna povijest već može danas nešto reći — ukoliko iza povijesnih osobnosti ne razaznamo više individualitete. Ali tada nam također postaje evidentno da u četvrtoj, grčko-latinskoj epohi, postoji vrsta ponavljanja zaista važnih događaja treće epohe. To je gotovo kao da se stvari koje u ranijoj epohi mogu biti objašnjene preko viših zakona, u dobu koje slijedi moraju biti objašnjene zakonima fizičkog svijeta, kao da je sve uronilo dolje, postalo stupanj više

materijalno, više fizičko. U fizičkom svijetu postoji vrsta refleksije velikih događaja prethodnog perioda.

Pomoću uvoda, želim skrenuti vašu pažnju na to kako nam je jedan od najvažnijih događaja egipatsko-kaldejske epohe predstavljen u značajnom mitu, i kako je taj događaj reflektiran, ali na nižem stupnju, u grčko-latinskoj epohi. Stoga ću govoriti o dva paralelna događanja koja u okultnom smislu spadaju zajedno, jednom koji se odvija pola plana više, takoreći, a drugi potpuno na fizičkoj Zemlji ali kao vrsta sjenovite slike duhovnog događaja ranije epohe na fizičkom planu. Izvana, samo je u obliku mitova čovječanstvo ikada moglo pričati o događajima iz kojih stoje bića viših hijerarhija. Ali vidjeti ćemo što stoji iza mita koji opisuje najznačajniji događaj u kaldejskoj epohi. [\[Napomena 3\]](#) Pogledati ćemo samo glavne značajke ovog mita.

Postojao jednom veliki kralj, s imenom Gilgameš. Iz samog imena, onaj tko razumije takve stvari prepoznati će da ovdje nemamo posla samo s fizičkim kraljem, već s božanstvom koje stoji iza njega, duhovnom individualnošću s kojom je kralj Uruka inspiriran, koji radi i djeluje kroz njega. Dakle imamo posla s onim koga bi u pravom smislu morali zvati bog-čovjek. [\[Napomena 4\]](#) Priča kaže da je on tlačio grad Uruk. Grad se okrenuo svom božanstvu, Aruru, i ona učini da se iz Zemlje pojavi pomoćnik. To su slike mita. Vidjeti ćemo koji duboko značajni povijesni događaji leže iza njega. Boginja grada napravi Eabania iz Zemlje. Eabani je vrsta ljudskog bića koje, u usporedbi s Gilgamešom, izgleda inferiorne prirode, jer nam je rečeno da je odjeven u kože životinje, da je bio prekriven kosom, kao divlji čovjek. Ipak u njegovoj divljoj prirodi bila je božanska inspiracija, drevna vidovitost, vidovito znanje, vidovita percepcija.

Eabani upoznaje ženu iz Uruka i od nje je privučen u grad. On postaje prijatelj Gilgameša i to u grad donosi mir. Gilgameš i Eabani zajedno su sada vladari. Zatim je Ištar, boginja Uruka, ukradena od susjednog grada. Na to Eabani i Gilgameš idu u rat s pljačkaškim gradom, pokore kralja i boginju dovedu natrag u Uruk. Gilgameš živi blizu nje, i tu dolazimo do čudne činjenice da on nema razumijevanja za esencijalnu prirodu boginje. Odvija se scena, direktno podsjećajući na biblijsku scenu opisanu u evanđelju sv. Ivana. Gilgameš se suočava s Ištar, ali njegovo ponašanje je veoma različito od onog od Krista Isusa. On kori boginju da je voljela mnoge druge muškarce prije nego je sreća njega, posebno joj prigovarajući za zadnju vezu. Na to se boginja požali onom božanstvu, onom biću viših hijerarhija, kojem pripada. Ona ode Anu. I sada Anu šalje dolje na Zemlju bika; Gilgameš se mora uključiti u borbu s njim. Oni koji se sjećaju borbe Mitre s bikom ovdje će vidjeti sličnosti. Svi ti događaji — i kada objasnimo mit vidjeti ćemo kakvu dubinu sadrži — u međuvremenu su vodili do smrti Eabani-a. Gilgameš je sada sam. Dolazi mu misao koja glode samu bit njegove duše. Pod utjecajem onoga što je doživio, po prvi puta postaje svjestan misli da je čovjek smrtnan; misao na koju prije nije obraćao pažnju

dolazi pred njegovu dušu u svom svojem užasu. I zatim čuje o jedinom čovjeku na Zemlji koji je ostao besmrtn, dok su sva ostala ljudska bića u post-atlantskoj epohi postala svjesna smrtnosti: on čuje o besmrtnom Xisuthros daleko na Zapadu. I pošto je riješen da riješi zagonetku života i smrti, upućuje se na opasno putovanje na Zapad. [[Napomena 5](#)] — Mogu vam odmah reći da to putovanje na Zapad nije ništa drugo nego potraga za tajnama drevne Atlantide, za događajima prije velike atlantske katastrofe.

Gilgameš se uputio na njegovo putovanje. Detalji su zanimljivi. Mora proći kroz ulaz čuvan od gigantskih škorpiona; duh ga vodi u oblast smrti; ulazi u kraljevstvo Xisuthros-a i tamo uči da će u post-atlantskoj epohi u sve ljude neizbježno prodrijeti svijest o smrti. Gilgameš sada pita Xisuthros-a odakle mu znanje o njegovom vječnom biću; kako to da je svjestan besmrtnosti? Na to mu Xisuthros kaže: “I ti također možeš imati tu svijest, ali moraš pretrpjeti sve što sam ja morao doživjeti u prevladavanju užasa, anksioznosti i usamljenosti kroz koje mi je bila sudbina da prođem. Kada je bog Ea bio riješio da pusti da nestane” (u onom što zovemo atlantska katastrofa) “onaj dio čovječanstva koji nije više trebao živjeti, zapovijedi mi da se povučem u vrstu broda. Trebao sam sa sobom uzeti životinje koje su trebale ostati, i one individualnosti koje se istinski treba zvati Učiteljima. Pomoću tog broda preživio sam veliku katastrofu”. Xisuthros zatim kaže Gilgamešu: “Ono što se tamo doživjelo, ti možeš doživjeti samo u svom najdubljem biću; ali svijest o besmrtnosti možeš steći ako se sedam noći i šest dana suzdržiš od spavanja”. Gilgameš se želi podvrgnuti testu ali uskoro zaspe. Tada je žena Xisuthros-a ispekla sedam mističnih kruhova koji bi ako se pojedju bili zamjena za ono što bi se steklo u sedam noći i šest dana bez spavanja. S tim “životnim eliksirom” Gilgameš nastavlja svoje putovanje, kupa se takoreći u izvoru mladosti, i opet doseže granice njegove vlastite zemlje u oblasti Eufrata i Tigrisa. Zmija ga lišava moći životnog eliksira i tako bez njega dolazi do svoje zemlje, ali u isto vrijeme sa sviješću da doista postoji besmrtnost, i ispunjen žudnjom da vidi duh barem, Eabani-a. Pojavljuje mu se duh Eabani-a, i iz govora koji se tada odvija možemo izvući kako se, za kulturu egipatsko-kaldejske epohe, mogla pojaviti svijest o vezi s duhovnim svijetom. — Ta veza između Gilgameša i Eabania je veoma značajna. Sada sam skicirao slike iz značajnog mita o Gilgamešu koje će nas, kao što ćemo vidjeti, voditi u duhovne dubine koje leže iza kaldejsko-babilonske kulturne epohe. Te slike pokazuju da tamo stoje dvije individualnosti: jedna individualnost — Gilgameš — u koju je prodrlo božansko-duhovno biće; i individualnost koja je više ljudsko biće, ali takve prirode da se može nazvati mlada duša, koja je imala nekoliko inkarnacija i iz tog razloga je drevnu vidovitost prenijela u kasnija vremena — Eabani.

Eabani je oslikan kao biće odjeveno u kože životinja. To je naznaka njegove divlje prirode; ali zbog same te divljine on je još obdaren drevnom vidovitošću s jedne strane, a s druge strane on je mlada duša koja je proživjela daleko, daleko manje inkarnacija od drugih duša koje su

dosegnule viši nivo razvoja. Tako Gilgameš predstavlja biće koje je bilo spremno za inicijaciju ali nije je moglo postići, jer putovanje na Zapad je putovanje za inicijaciju koja nije provedena do kraja. S jedne strane u Gilgamešu vidimo stvarnog inauguratora kaldejsko-babilonske kulture, i radeći iza njega božansko-duhovno biće, vrstu vatrenog duha. [Napomena 6] Osim Gilgameša postoji još jedna individualnost — Eabani — mlada duša koja se kasno spustila u zemaljsku inkarnaciju. Ako čitate knjigu *Tajna znanost*, naći ćete da su se individualnosti tek postupno vraćale sa planeta. — Razmjena znanja u posjedu te dvojice korijen je babilonsko-kaldejske kulture, i vidjeti ćemo da je cijela ta kultura rezultat onog što proizlazi od Gilgameša i Eabania. Vidovitost od božanskog čovjeka, Gilgameša, i vidovitost od mlade duše, Eabania, prodire u kaldejsko-babilonsku kulturu. Ovaj proces, doveden od dva bića koja rade usporedo, od kojih je svaki nužan onom drugom, potom je reflektiran u kasnijoj, četvrtoj kulturnoj epohi, grčko-latinskoj, i zapravo reflektiran na fizičkom planu. Naravno da ćemo tek postupno steći potpuno razumijevanje ovakvog procesa. Više duhovni proces je tako reflektiran na fizičkom planu kada je čovječanstvo sišlo veoma daleko, kada ljudi više nisu osjećali vezu ljudske osobnosti s božansko-duhovnim svijetom.

Ove tajne božansko-duhovnog svijeta bile su sačuvane u mjestima Misterija. Tako su, na primjer, mnoge drevne, svete tajne koje su objavljivale vezu ljudske duše s božanskim-duhovnim svjetovima bile sačuvane u Misterijima Diane od Efeza i u hramu u Efezu. Veliki dio u tim misterijima nije više bio shvatljiv u dobu kada se istaknula ljudska osobnost. I kao znak koliko je malo čisto vanjska osobnost shvatila ono što je preostalo duhovno, tamo stoji polu-mistična figura Herostrata, koji je imao oči samo za površni aspekt osobnosti — Herostrat koji baca zapaljenu baklju u hram u Efezu. To djelo je kao znak sudara između osobnosti i onog što je preživjelo iz drevne duhovnosti. I istog tog dana kada čovjek, samo da bi njegovo ime bilo poznato potomstvu, baca gorući ugarak u utočište Efeza, tamo je rođen čovjek koji je postigao više nego svi drugi za kulturu osobnosti — i upravo na tlu gdje je kultura osobnosti trebala biti prevladana. Herostrat baca goruću baklju na dan kada je rođen Aleksandar veliki — čovjek koji je sav osobnost! Aleksandar veliki stoji tamo kao sjenovita slika Gilgameša. Iza ovoga leži duboka istina. U grčko-latinskoj epohi, Aleksandar Veliki stoji tamo kao sjenovita slika Gilgameša, kao projekcija duhovnog na fizičkom planu. A Eabani, projiciran na fizičkom planu je, Aristotel, učitelj Aleksandra velikog.

Ovdje je zaista čudna okolnost: Aleksandar i Aristotel stoje, kao Gilgameš i Eabani, jedno do drugog. I vidimo kako je u prvoj trećini četvrte post-atlantske epohe tamo preneseno, takoreći, od Aleksandra velikog ali transformirano u zakone fizičkog plana — ono što je bilo preneseno babilonsko-kaldejskoj kulturi od Gilgameša. To divno dolazi do izraza u činjenici da je, kao rezultat djela Aleksandra, bila utemeljena kao scena

egipatsko-kaldejske kulture sama Aleksandrija, grad osnovan od Aleksandra 332 pr.n.e. da bi velika postignuća egipatsko-babilonsko-kaldejske kulture mogla biti sakupljena u jednom centru. I postupno su se sve struje koje su trebale doći zajedno zaista približile u Aleksandriji, gradu utemeljenom kao scena treće kulturne epohe ali s karakterom četvrte.

Aleksandrija je nadživjela početke kršćanstva. Zaista su u Aleksandriji čimbenici od najveće važnosti u četvrtoj kulturnoj epohi razvijeni, kada je kršćanstvo već bilo u postojanju. Tamo su radili veliki učenjaci; tamo su tri najvažnije struje kulture tekle zajedno: drevna pogansko-grčka struja, kršćanska struja i mojsijevsko-hebrejska struja. U Aleksandriji su se one međusobno preplitale. I nije moguće pojmiti da je kultura Aleksandrije koja je izgrađena potpuno na temelju osobnosti — mogla biti inaugurirana na bilo koji drugi način nego preko bića koje je bilo nadahnuto osobnošću — Aleksandra velikog. Jer sada, preko samog postojanja ovog središta kulture, sve što je ranije bilo nad-osobno, protežući se od ljudske osobnosti prema gore u duhovni svijet, poprimilo je osobni karakter. Osobnosti koje nalazimo u Aleksandriji imaju, takoreći, sve unutar njih samih; Moći iz viših hijerarhija koje vode osobnosti i postavljaju ih na njima dodijeljena mjesta, veoma su malo evidentne. Svi mudraci i filozofi koji rade u Aleksandriji izgledaju kao utjelovljenja drevne mudrosti transferirane u ljudsku osobnost; ono što iz njih govori je osobni element. Jedinствена činjenica je da sve u drevnom poganstvu što je moglo biti objašnjeno jedino učenjem kako su bogovi sišli dolje i ujedinili se s kćerima ljudi da bi iznjedrili heroje — sve je to transformirano u osobnu energičnost kod ljudi u Aleksandriji. I forme koje je judaizam, mojsijevska kultura, poprimila u Aleksandriji mogu se opisati iz onog što je evidentno upravo tijekom perioda kada je kršćanstvo već postojalo. Ništa se neće naći od onih dubokih koncepcija o vezi između svijeta ljudi i duhovnog svijeta, koje se bile prisutne u doba proroka i još će se naći u zadnja dva stoljeća prije početka naše ere. U judaizmu također, sve je postalo osobnost. Postoje nadareni, sposobni ljudi u Aleksandriji, ljudi u posjedu iznimno dubokog uvida u tajne drevnih okultnih učenja ... međutim sve je postalo osobno; u Aleksandriji rade *osobnosti*. I tamo se za početak, kršćanstvo javlja, reći ćemo, u izobličenom, pogoršanom stanju ranog djetinjstva. Kršćanstvo, čija je prava uloga voditi osobni element u čovjeku prema gore u neosobno, pojavljuje se u Aleksandriji u veoma nemilosrdnom obliku. Kršćanske osobnosti, osobito, djelovale su na takav način da često imamo dojam: njihova djela su naslućivanje kasnijih djela biskupa i nadbiskupa koji rade na čisto osobnoj osnovi. To vrijedi i za nadbiskupa Teofila u četvrtom stoljeću i za njegovog rođaka i nasljednika, sv. Ćirila. [[Napomena 7](#)] Možemo o njima suditi jedino na osnovi njihovih ljudskih osjećaja. Kršćanstvo, koje čovječanstvu treba dati najveći od svih darova, u početku se otkriva u svojim najvećim propustima i sa svoje osobne strane. No u Aleksandriji je znak i simbol bio da se stoji pred cjelokupnom evolucijom čovječanstva.

Tu opet imamo projekciju na fizičkom planu ranijih, više duhovnih uvjeta. U orfejskim misterijima drevne Grčke bila je divna osobnost, onaj koji je bio iniciran u tajne misterija i bio je jedan od najmilijih, najzanimljivijih učenika tih misterija, dobro pripremljen od izvjesnog keltskog okultnog treninga pretrpljenog u ranijim inkarnacijama. Ta osobnost je s najdubljim zanosom tragala za tajnama orfejskih misterija. Učenici tih misterija morali su u vlastitoj duši proživjeti ono što je opisano u mitu o Dioniziju Zagreusu, koji je bio raskomadano od Titana ali čije je tijelo Zeus odnio u viši život. Kako je, kao rezultat određenog puta uzetog u misterijima, čovjekov život predan vanjskom svijetu, kako je njegovo cijelo biće raskomadano tako da se više ne može naći ležište unutar sebe — to je trebao postati stvaran, individualan doživljaj učenika orfejskih misterija.

Kada na uobičajeni način proučavamo životinje, biljke i minerale, ono što naučimo je samo apstraktno znanje jer mi ostajemo izvan njih; ali ako bilo tko želi steći znanje u okultnom smislu mora se uvježbati da osjeća kao da je stvarno unutar životinja, biljaka i minerala, u zraku i vodi, u izvorima i planinama, u kamenju i zvijezdama, u drugim ljudskim bićima — kao da je jedno sa svima njima. Ipak, učenik orfejskih misterija morao je razviti unutarnju snagu duše koja bi mu omogućila, ponovno utemeljena kao samostalna individualnost, da pobjedi dezintegraciju njegova bića u vanjskom svijetu. Kada to sve postane stvarno ljudsko iskustvo, u izvjesnom smislu predstavlja jednu od najviših tajni inicijacije. I mnogi učenici orfejskih misterija su pretrpjeli takva iskustva, proživjeli dezintegraciju u svijetu i, kao vrstu pripreme za kršćanstvo, time stekli najviše iskustvo unutar dosega u pretkršćanska vremena.

Među učenicima orfejskih misterija bila je mila osobnost o kojoj govorim, čije zemaljsko ime nije ostalo za potomstvo, ali koja se jasno izdvaja kao učenik tih misterija. Već u mladosti i zatim tijekom mnogih godina, ta osoba je bila blisko povezana sa svim grčkim orfejima u periodu koji prethodi onom od grčke filozofije — u periodu o kojem nije dan izvještaj u knjigama o povijesti filozofije. Jer ono što je zapisano od Talesa i Heraklita je eho onog što su učenici misterija izvršili na njihov način u ranijem periodu. I jedan od učenika orfejskih misterija bio je pojedinac o kojem sam upravo govorio, čiji je učenik zauzvrat bio Ferekid sa Sirosa, spomenut u ciklusu predavanja danom u Minhenu prošle godine: [*Istok u svijetlu Zapada*](#) [Napomena 8]

Istraživanje Akaša zapisa otkriva da je individualnost tog učenika orfejskih misterija bila reinkarnirana u 4-om stoljeću nove ere. Tu individualnost nalazimo usred aktivnosti i života onih okupljenih u Aleksandriji, orfejske tajne sada su transformirane u osobna iskustva najuzvišenije vrste. Izvanredno je kako su sve orfejske tajne bile transformirane u osobna iskustva u ovoj novoj inkarnaciji. Krajem 4-og stoljeća tu individualnost nalazimo ponovno rođenu kao kćer velikog matematičara, Teona. Vidimo kako u njenoj duši bljeska sve što može biti

doživljeno od orfejskih misterija kroz viziju velike matematičke, svijetlošću protkane teksture univerzuma. Sve je to sada bilo osobni talent, osobni genij. Te sposobnosti su morale sada biti tako osobnog karaktera da je bilo nužno čak i za tu individualnost da ima matematičara kao oca da bi nešto moglo biti primljeno iz nasljeđivanja.

Tako gledamo natrag na vremena kada je čovjek još bio u živoj vezi s duhovnim svjetovima, kao što je bio ovaj orfejski učenik; i vidimo sjenovitu sliku ovog učenika među onima koji su podučavali u Aleksandriji krajem 4-og i početkom 5-og stoljeća. Ta individualnost nije još doživjela ništa što bi omogućilo ljudima u to vrijeme da vide izvan sjenovite strane kršćanstva u njegovim počecima. Jer sve što je preostalo u toj duši kao odjek orfejskih misterija još je bilo previše snažno da bi omogućilo da se primi bilo kakvo prosvjetljenje od tog drugog Svijetla, novog Krist događaja. Ono što je okolnim putem nastalo kao kršćanstvo, predstavljeno od ljudi tipa Teofila i Ćirila, bilo je zapravo takve prirode da je ova orfejska individualnost, radeći sada s osobnim sposobnostima, imala stvari daleko veće, daleko bogatije u mudrosti za reći i dati nego oni koji su u to vrijeme predstavljali kršćanstvo u Aleksandriji.

Teofil i Ćiril bili su oboje ispunjeni najdubljom mržnjom za sve što nije bilo kršćansko u uskom crkvenom smislu u kojem su ga posebno ova dva biskupa, shvaćala. Kršćanstvo je u njima poprimilo tako potpuno osobni karakter da su ta dva patrijarha regrutirala najamnike u njihovu službu; ljudi su sakupljani iz daleka i iz blizine da za njih budu tjelesni čuvari. Njihov cilj je bio moć u najosobnijem smislu. Bili su krajnje opsjednuti mržnjom onog što je potjecalo iz drevnih vremena a ipak je to bilo mnogo veće nego novo koje se pojavljivalo u karikaturalnom obliku. Najdublja mržnja je od kršćanskih dostojanstvenika u Aleksandriji bila usmjerena protiv individualnosti ponovno rođenog orfejskog učenika. Činjenica da je bila žigosana kao crni mag neće nas stoga iznenaditi. Ali to je bilo dovoljno da pobudi cijelu gomilu najamnika protiv plemenite, jedinstvene figure ponovno rođenog učenika orfejskih misterija. Bila je još mlada, ali unatoč njenoj mladosti, unatoč činjenici da je morala proći mnogo što je u tim danima, također, nametalo velike tegobe na ženu tijekom dugog perioda proučavanja, ona je našla svoj put gore do svijetla što je zasjenilo svu mudrost, sve znanje koje je postojalo u tim danima. I bilo je divno kako je u predavaonicama Hipatije — jer to je bilo ime ovog reinkarniranog orfejskog učenika — najčišća, najsvjetlija mudrost bila predstavljena oduševljenim slušateljima. Privukla je k sebi ne samo pogane, već također i kršćane dubokog i prodornog uvida, kao što je Synesius. Njezin utjecaj je od izvanrednog značaja, i oživljena stara poganska mudrost Orfeja transformirana u osobnost mogla se doživjeti u Aleksandriji u liku Hipatije.

Svjetska karma je radila u pravom smislu simbolički. Ono što je činilo tajnu njene inicijacije sada je bilo projektirano, zrcaljeno, na fizičkom planu. I ovdje dolazimo do događaja koji je simbolički značajan u slučaju mnogih

stvari koje su se odvile u povijesnim vremenima. Dolazimo do jednog od onih događaja koji je naizgled samo učenje, ali je u stvari simbol u kojem duhovne snage, duhovni nagovještaji dolaze do izražaja.

Jednog dana u ožujku godine 415, Hipatija pada kao žrtva bijesa onih koji su bili pratnja patrijarha Aleksandrije. Oni su riješili da se oslobode njene snage, njene duhovne moći. Krajnje necivilizirane, divlje horde su nahrupile iz okruženja Aleksandrije, i čestiti mladi mudrac je odveden pod lažnim izlikama. Ona se popela na kočiju, i na dani znak bijesna rulja se sručila na nju, trgajući joj odjeću, odvlačeći je u crkvu, i doslovno trgala meso sa njenih kostiju. Dijelovi njenog tijela su zatim razbacani okolo po gradu od tih hordi, potpuno dehumaniziranih od njihovih gramzivih strasti. Takva je bila sudbina velike žene filozofa, Hipatije.

Simbolički, takoreći, ovdje postoji naznaka nečeg što je duboko povezano s osnivanjem Aleksandrije od Aleksandra velikog — premda se dogodilo dugo vremena nakon aktualnog osnutka grada. U ovom događaju, reflektirane su važne tajne četvrte post-atlantske epohe. Ova epoha, kojoj je bilo suđeno da predstavlja raspad, brisanje, starog, sadržavala je toliko mnogo velikog i značajnog, i s paradoksalnom veličinom postavila pred svijet najbremenitiji simbol u klanju — to se ne može nazvati nikako drugačije — Hipatije, izvanredne žene na prekretnici 4-og i 5-og stoljeća naše ere.

PREDAVANJE II

Stuttgart, 28 prosinca 1910

Na uvodnom predavanju jučer naša pažnja je skrenuta na činjenicu da se izvjesni događaji drevne povijesti čovječanstva mogu ispravno shvatiti tek kada ne promatramo samo sile i sposobnosti samih osoba, već kada odmah u početku shvatimo da kroz osobnosti o kojima se radi, kao kroz instrumente, rade bića koja puštaju da njihova djela struje iz viših svjetova dolje u naš svijet. Moramo shvatiti da ta bića ne mogu direktno zahvatiti činjenice naše egzistencije jer se, na račun sadašnjeg stupnja njihovog razvoja, ne mogu inkarnirati u fizičko tijelo koje svoje sastojke izvlači iz fizičkog svijeta. Ako, stoga, ona žele raditi unutar našeg fizičkog svijeta, ona moraju koristiti fizičko ljudsko biće — njegova djela, ali također i njegov intelekt, njegovu moć razumijevanja. Utjecaj i prodiranje takvih bića višeg svijeta nalazimo sve jasnije evidentno što dalje idemo natrag u dobima evolucije čovječanstva. Ali ne smije se misliti da je to izlijevanje dolje, snaga i aktivnosti iz viših svjetova u naš fizički svijet, ikada prestalo; ono se nastavlja čak i u naše vrijeme.

Za duhovnog znanstvenika koji je godinama već apsorbirao načela koja su vodila njegove osjećaje i ideale da prihvati postojanje viših svjetova — za njega će ovakva činjenica zasigurno, od početka, biti u nekoj mjeri shvatljiva; jer on je navikao uvijek povlačiti poveznice koje naše znanje, naše mišljenje, našu volju, povezuju s bićima viših hijerarhija. No s vremena na vrijeme duhovni znanstvenik je također u položaju da se zaštiti protiv materijalističkih koncepcija koje toliko prevladavaju u sadašnjem dobu i za one koji stoje po strani od razvoja duhovnog života čine nemogućim čak ni da uđu u ono što se mora reći o djelovanju viših svjetova u našem fizičkom svijetu.

U osnovi govoreći, u naše vrijeme se smatra zastarjelim pristupom čak i govoriti o utjecaju apstraktnih ideja u povijesnim događanjima. Mnogi ljudi to danas gledaju kao sasvim nedopustivo, u svijetlu izvornog znanstvenog pristupa, govoriti o izvjesnim idejama, apstraktnim idejama koje mogu živjeti samo u našim umovima, kao da žive u uzastopnim povijesnim epohama. Zadnji privid, barem, vjerovanja u utjecaj apstraktnih ideja — premda to *kako* bi one radile je neshvatljivo upravo zato jer su apstraktne ideje! — bio je još evidentan čak i u 19-om stoljeću, u Ranke-ovom izlaganju povijesti [[Napomena 9](#)] Ali čak i ovo vjerovanje u ideje kao čimbenike u povijesti postupno je odbačeno od našeg uznapredovanog materijalističkog razvoja, i u određenom aspektu u domeni povijesti danas je gledano kao znak prosvijetljenog uma da vjeruje da sve karakteristične osobine nekoliko epoha samo predstavljaju usklađivanje fizički opazivih djela, vanjskih

potreba, vanjskih interesa i ideja fizičkih ljudskih bića. Sada je prošlo vrijeme kada su duhovi kao Herder, kao kroz izvjesnu inspiraciju, razvoj ljudske povijesti još portretirali na način koji omogućava da se opazi da je temeljen na pretpostavci, barem, egzistencije živih snaga, živih nadčulnih snaga koje se manifestiraju kroz djela i živote ljudi. [Napomena 10] Oni koje se danas žele ubrajati u veoma pametne, reći će: „Dakle da, čovjek kakav je Lessing sigurno je imao mnogo stvarno inteligentnih ideja, ali zatim, na kraju njegovog života, pisao je besmislice kakve se nalaze u *Obrazovanju ljudske rase*, gdje je jedini način da izađe iz poteškoća bio povezivanje stroge usklađenosti i zakonitosti pokazane tijekom povijesnog razvoja s idejom o reinkarnaciji“. U zadnjim rečenicama *Obrazovanja ljudske rase*, [Napomena 11] Lessing je zapravo izrazio ono što je na osnovu okultnih činjenica opisano od antropozofije — naime, da duše koje su živjele u drevnim epohama i tada apsorbirale aktivne, žive snage, te snage prenose u njihove nove inkarnacije, tako da iza fizičkih događanja nije apstraktni protok ideja već stvarno i realno protjecanje duha. Kao što sam rekao, pametnjaković će inzistirati da je u starijoj dobi Lessing smislio konfuzne ideje kao što je ona o reinkarnaciji, i da te ideje treba ignorirati. — To opet podsjeća na gorku ironičnu a ipak briljantnu opasku jednom napisanu od Hebbela u njegov dnevnik, u smislu da bi pošten motiv bio da učitelj, uzimajući temu Platona u njegovoj školi, ima među svojim učenicima reinkarniranog Platona, koji toliko malo razumije ono što učitelj govori da bi morao biti strogo kažnjen!

Koncepcija povijesne evolucije čovječanstva je izgubila mnogo od ranijeg, duhovnog uvida, i duhovna znanost će je zaista morati štiti od nasrtaja materijalističkog mišljenja koje dolazi sa svih strana i na izvješća koja su temeljena na duhovnim činjenicama gleda kao na prilično ludilo. Da te stvari prilično prolaze pokazano je, primjerice, u činjenici da sve one moćne slike, one velike simboličke koncepcije koje su emanirale od starog vidovitog znanja i izražene su u likovima legendi i bajki, imaju interpretatore najčudnije vrste. Najzanimljiviji proizvod u ovoj domeni je nesumnjivo mala knjiga Solomon Reinacha, *Orfej*, koja je izazvala izvjesnu senzaciju u mnogim krugovima u Francuskoj. Sve iz čega su se ideje o Demeteru, Orfeju, i o drugim mitološkim zbivanjima navodno pojavile, u ovoj je knjizi praćeno natrag do čisto materijalističkih događanja i često je krajnje groteskno kako je povijesna egzistencija ovog ili onog lika, koji stoji iza, recimo, Hermesa ili Mojsija, navodno nastala, i kako se površno pokušalo objasniti te likove kao izume poetske slobode, ljudske fantazije. Prema metoda Solomona Reinacha bilo bi lako, šezdeset ili sedamdeset godina otada, kada je vanjsko sjećanje na njega nekako izbljedjelo, dokazati da nikad nije postojao takav čovjek, već da je samo stvar narodne fantazije da su stare ideje Reinecke Fuchsa prenesene do Solomona Reinacha. Prema toj metodi to bi zasigurno bilo moguće. Apsurdnost cijele knjige je ravna onome što je rečeno u predgovoru — da je napisana „za najšire krugove obrazovane publike, čak i za veoma mlade“. „Za veoma mlade“ — pošto

naglašava da je izbjegao sve što bi moglo šokirati mlade djevojke — premda nije izbjegao traganje unatrag za idejom Demetera do svinje! On obećava, međutim, da ako njegova knjiga stekne utjecaj kojem se nada, da će napisati posebno izdanje za majke, koje će uključiti sve što treba uskratiti njihovim kćerkama. — Do takvih smo stvari došli!

Želio bih posebno podsjetiti studente duhovne znanosti, da je na čisto vanjskim temeljima moguće dokazati da su duhovne moći, duhovne snage radile kroz ljudska bića sve do u naše vlastito stoljeće — i to sasvim odvojeno od čisto okultnog, ezoternog istraživanja s čime ćemo se mi uglavnom baviti ovdje. No da bismo razumjeli kako je moguće da znanost duha drži, na čisto vanjskim osnovama, da nadčulne snage vrše utjecaj u povijesti, dopustite da ukažem na sljedeće.

Svatko tko ima malo uvida u razvoj modernog čovječanstva, recimo u 14-om i 15-om stoljeću i sve do 16-og, shvatiti će kako je neizmerno značajna u tom vanjskom razvoju bila intervencija izvjesnih osobnosti, jedne u vezi koje se može iz sasvim vanjskih dokaza dokazati da su duhovne, nadčulne snage radile kroz nju. Da bi malo bacili svjetla na okultno razumijevanje povijesti, mogli bi postaviti pitanje: Kakav bi razvoj moderne Europe bio da početkom 15-og stoljeća *Ivana Orleanska* nije došla u arenu događanja? Svatko tko razmišlja, čak i sa isključivo vanjskog gledišta, o razvoju koji se dogodio tijekom tog perioda, mora sebi reći: Recimo da su djela *Ivane Orleanske* bila izbrisana iz povijesti ... tada, prema znanju koje se može steći iz čisto vanjskog povijesnog istraživanja, ne može se ne shvatiti da bi bez djelovanja viših, nadčulnih snaga kroz Ivanu Orleansku, cijela Francuska, zaista cijela Europa u 15-om stoljeću, poprimila sasvim drugačiji oblik. Sve u impulsima volje, u fizičkim mozgovima tih vremena, bilo je usmjereno prema preplavlivanju cijele Europe s općim konceptom države koji bi ugasio narodne individualitete i pod tim utjecajem veliki dio onog što se razvilo u Europi tijekom zadnjih stoljeća kroz međuigru tih narodnih individualiteta sasvim sigurno ne bi bilo moguće.

Zamislite djelo *Ivane Orleanske* izbrisano iz povijesti, Francusku prepuštenu sudbini bez ove intervencije, i zatim upitajte: Bez ovog djela, što bi postalo od Francuske? I zatim promislite o ulozi koju je odigrala Francuska u cijelom kulturalnom životu čovječanstva tijekom narednih stoljeća! Tome dodajte činjenice koje se ne mogu pobiti i potvrđene su aktualnim dokumentima koji se tiču misije *Ivane Orleanske*. Ova mlada djevojka, zasigurno ne visoko obrazovana čak i po standardima njenog vremena, odjednom, prije nego ima dvadeset godina, u jesen 1428 osjeća da joj se obraćaju duhovne snage nadčulnih svjetova. Istina, ona te snage odijeva u forme koje su joj poznate, tako da ih vidi kroz medij njezinih vlastitih mentalnih slika; ali to ne odstranjuje stvarnost tih snaga. Predstavite sebi da ona zna da nadčulne snage upravljaju njenom voljom prema određenoj točki — Govorim za početak, ne o onom što se o tim

činjenicama može reći iz Akaša zapisa, već samo o onom što je potvrđeno dokumentiranim dokazima.

Znamo da je Ivana Orleanska svoju viziju najprije povjerila rođaku koji — gotovo se može reći, slučajno se dogodilo da je razumije; zatim je nakon mnogo preokreta i poteškoća bila uvedena na dvor kralja Charles-a koji, zajedno s cijelom francuskom armijom, više nije bio pametan kako dalje, kako se kaže. Također znamo, kako je nakon svih mogućih prepreka koje su joj stavljane na put, konačno prepoznala i otišla pravo do kralja, koji je stajao među takvom gomilom ljudi da ga nikakvo fizičko oko nije moglo razlikovati. Također je poznato da mu je u tom trenutku povjerila nešto — time ju je želio iskušati — o čemu se može reći da je bilo poznato samo njemu i nadčulnim svjetovima. Također iz obične povijesti znate da je ona bila ona koja je, pod neprestanim impulsom i potrebom njene intenzivne vjere — bolje bi bilo reći, kroz njenu aktualnu viziju — i suočena s najvećim poteškoćama, vodila vojske do pobjede i kralja do krunidbe.

Tko je u to vrijeme intervenirao u tijek povijesti? — Nitko drugi nego bića viših hijerarhija! Ivana Orleanska je bila vanjski instrument tih bića, i ona su upravljala povijesnim djelima. Moguće je da netko sebi kaže: „Da sam ja vodio ta djela ja bi ih vodio mudrije!“ — zato jer nalazi da je ovo ili ono u postupanju Ivane Orleanske u suprotnosti s njegovim načinom razmišljanja. Pristalice znanosti duha, međutim, ne bi trebali željeti ispraviti djela bogova preko ljudskog intelekta — uobičajena praksa u našoj takozvanoj civilizaciji. Također je bilo ljudi koji su sasvim u duhu sadašnjeg doba, željeli, takoreći, rasteretiti modernu povijest od djela Ivane Orleanske. Karakterističan moderni rad s ovim materijalističkim trendom napisan je od Anatole-a France. Stvarno bi bilo zanimljivo znati kako se materijalističko razmišljanje uspijeva pomiriti s mnogo nepobitnih dokaza — još uvijek govorim samo o aktualnim povijesnim dokumentima. I tako pošto smo u Stuttgartu a ponekad volim uzeti u obzir lokalne stvari, želim citirati iz dokumenta na koji se već upućivalo.

Oni koji pripadaju Stuttgartu znaju da je jednom tamo živio čovjek [[Napomena 12](#)] koji je proveo važna istraživanja o evanđeljima. Kao duhovni znanstvenici mi se zasigurno ne trebamo slagati sa stvarima — nekima od njih iznimno pametnima — koje su iznesene od Gfrörer-a — to mu je bilo ime — i možemo biti sasvim sigurni da, da je čuo ono što je sada dano u domeni znanosti duha, da bi koristio izraze koje je često običavao primijeniti na njegove oponente — koje, sa svojom tvrdoglavom bezglavošću, nipošto nije davao olako. On bi bio rekao da su ovi teozofi, također, ljudi koji „nisu baš dobro u glavi“. Ali to je bilo prije vremena kada, kao što je danas slučaj, povijesni dokumenti mogu biti prešućeni iz čisto materijalističkih razloga ako se dogodi da se bave neugodnim činjenicama i očito ukazuju na djelovanje viših sila u našem fizičkom svijetu. I tako ću opet citirati iz kratkog dokumenta — pisma objavljenog u prvoj polovini 19-og stoljeća. Pročitati ću samo nekoliko pasusa iz ovog pisma, koje je tada

bilo citirano od Gfrörer-a u opravdavanju njegovog uvjerenja. Pročitati ću pasus koji karakterizira Ivanu Orleansku, i potom tražiti da promislite o implikacijama tako živopisnog opisa.

Nakon što pisac ovog pisma navodi što je Ivana Orleanska izvršila, on nastavlja:

„To i još mnogo više je Ivana ostvarila, i uz božju pomoć postići će još i veće stvari. Djevojka je privlačne ljepote i muževnog držanja; govori malo i pokazuje izvanrednu mudrost; kada govori ima ugodan, delikatan ženski glas. Jede malo i suzdržava se od vina. Uživa u finim konjima i oružju i divi se dobro opremljenim i plemenitim ljudima. Zazire od toga da se mora susresti i pričati s velikim brojem ljudi; suze joj često teku; voli sretno lice, izdržava nečuvenu muku, i tako je ustrajna u rukovanju i nošenju oružja da je ostala neprestano šest dana — danju i noću — u punom oklopu. Ona kaže da Englezi nemaju prava na Francusku, i stoga je — kako kaže — Bog poslao nju da ih istjera i pobijedi, ali tek nakon prethodnog upozorenja. Prema kralju pokazuje duboko strahopoštovanje; kaže da je miljenik Boga, pod posebnom zaštitom, i da će stoga biti sačuvan. O Vojvodi od Orleana, vašem nećaku, kaže da će biti predan na čudesan način, ali tek nakon što se napravi zahtjev za njegovo puštanje Englezima koji ga drže zatočenog.

„S ovime, časni vojvodo, završavam s mojim izvješćem. Događaju se i dogodile su se još čudesnije stvari nego što mogu napisati ili opisati vam riječima. Dok ovo pišem, prije spomenuta Ivana je već otišla u blizinu grada Reimsa u Champagne, kamo se kralj žurno uputio na njegovo pomazanje i krunidbu pod zaštitom Boga. Najpoštovaniji i najmoćniji vojvodo, i uvelike štovani učitelju! Posvećen sam vam sa svom poniznošću, dok molim Svemogućeg da vas zaštiti i ispuni vam želje. Napisano u Biteromis-u, 21-og dana lipnja godine 1429.

Vaš ponizni sluga

PERCEVAL

Lord od Bonlaninth-a. Savjetnik i dvorski
službenik Kralja Francuske i Vojvode Orleana,
Majordom od Berry-a.“

Ovo pismo [[Napomena 13](#)] je pisano od onog tko je poznavao Ivanu Orleansku i bio je u bliskom kontaktu s kraljem. Doista je nevjerojatno kada se sve ove stvari otkriju na čisto okultnim temeljima i okultnim sredstvima dokazivanja — jer one će se doista naći u Akaša zapisu — i zatim vidi kako, u slučajevima kao što je ovaj, aktualni povijesni dokumenti mogu također biti napravljeni. Ukratko, izgleda gotovo ludilo sumnjati u ono što je bilo na djelu kroz Ivanu Orleansku. I kada također uzmemo u obzir činjenicu da je kroz njena djela cijela povijest modernih vremena poprimila drugačiji aspekt, to nam daje pravo reći da ovdje, potvrđeno pisanim dokazima, možemo vidjeti direktnu intervenciju nadčulnih svjetova. Kada duhovni istražitelj ide dalje i na svoj način traži onog koji je stvarni inspirator Ivane Orleanske, nalazi nešto izvanredno dok istražuje uzastopne vremenske

epohe. Nalazi da je isti Duh koji je u to vrijeme radio kroz Ivanu Orleansku kao svoj instrument, inspirirao — u sasvim drugačijem obliku, sasvim drugačijim putem — još jednu osobnost koja je bila filozof na dvoru Karla Čelavog. To je bio Scotus Erigena, preko čijih je filozofskih i teoloških ideja u ranijem periodu Europa bila pod tako dubokim utjecajem. I tako vidimo da iste snage rade u različitim epohama na različit način preko ljudskih bića koja su njihovi instrumenti; da postoji kontinuitet, struja događaja koja teče u onom što zovemo povijest.

Pokazao sam vam jučer kako značajan mit babilonsko-kaldejskih vremena ukazuje na prodiranje duhovnih svjetova u ljude od kojih je mnogo zavisilo u trećem post-atlantskom periodu, cijelom povijesnom razvoju u drevnoj Kaldeji, drevnom Babilonu. Ali sada sa stajališta znanosti duha moramo promotriti dvije osobnosti skrivene iza legendarnih imena Gilgameš i Eabani. U smislu okultne povijesti u njima moramo vidjeti osobnosti koje stoje na početnoj točki babilonsko-kaldejske epohe kulture. Impulsi koji od njih proizlaze ponovno će se nazrijeti u razvoju zaista duhovne kulture drevnog Babilona i Kaldeje. — Sada je Gilgameš bio osobnost koja iza sebe ima mnoge inkarnacije i stoga bi se mogla nazvati „starom“ dušom unutar evolucije čovječanstva.

Iz knjige *Tajna znanost* znate da je tijekom lemurijske epohe zemaljske evolucije, svega nekolicina ljudskih bića nadživjela, na samoj Zemlji, događaje te evolucije, da je tijekom lemurijske epohe tek nekolicina preostala na Zemlji; da se prije negoli je stvarna opasnost od mumifikacije svega ljudskog započela, većina duša povukla sa Zemlje na druge planete, nastavljajući život na Marsu, Saturnu, Veneri, Jupiteru, i tako dalje. Zatim, od kraja lemurijske epohe i tijekom atlantske epohe, te duše postupno dolaze dolje na Zemlju da bi se inkarnirale u zemaljskim tijelima pod promijenjenim zemaljskim okolnostima, i pojavljivale u stalno novim inkarnacijama. Tako postoje duše koje su relativno rano sišle s planetarnih svjetova i druge koje su došle dolje kasno; zaista ne sve do kasnijih perioda atlantske evolucije. Duše koje su sišle ranije imaju stoga više inkarnacija u zemaljskoj evoluciji iza njih nego one koje su sišle kasnije; otuda ove kasnije možemo zvati, za razliku od prijašnjih, „mlađe“ duše — duše koje su u sebe primile manje.

Individualnost skrivena iza imena Gilgameš bila je stara duša, a mlađa duša je bila inkarnirana kao Eabani, na početku babilonske civilizacije. Zaista, u vezi toga da li su u ovom smislu duše mlađe ili starije, otkriva se nešto izvanredno — nešto za što bi se moglo reći da zaprepašćuje čak i za okultista. Ako je netko danas došao do točke da ima malo povjerenja u istine znanosti duha, ali inače naginje predrasudama i kriterijima vanjskog svijeta, izgledalo bi mu vjerodostojno da bi moderne filozofe ili učenjake, na primjer, trebalo ubrajati među starije duše. Ali, začudo, okultno istraživanje nalazi upravo suprotno; i za samog okultista je iznenađujuće naći da je u Kantu, na primjer, živjela mlada duša. Da, činjenice pokazuju da je tako ...

ne može se poreći. Također se ovdje može spomenuti da se mlađe duše — u svakom slučaju većina — inkarniraju u obojenim rasama, tako da obojene rase, posebno crnačka rasa, dovode mlađe duše u inkarnaciju. Karakteristična osobina te vrste razmišljanja koja dolazi do izraza u erudiciji, u današnjoj materijalističkoj znanosti, zahtijeva mlađe duše. I može se pokazati da je u slučaju mnogih osobnosti gdje se to ne bi ni najmanje očekivalo, prethodna inkarnacija bila u neciviliziranoj rasi. To je opet ono što nam činjenice govore! To striktno treba imati na umu, jer je to tako. Naravno to ni najmanje ne umanjuje značaj ili vrijednost mišljenja kojeg smo formirali o svijetu oko nas; ipak to treba shvatiti da bi potpuno razumjeli ono što je ovdje bitno. U tom smislu, u drevnom Babilonu, kod Eabani-a imamo posla s mladom dušom a kod Gilgameša sa starom dušom. Cjelokupna priroda stare duše omogućiti će joj da rano u životu dokuči ne samo esencijalni element, esencijalni faktor, u postojećoj kulturi, već također i ono što u njoj izbija kao novi impuls, otvarajući široku perspektivu za budućnost.

Biti će mnogo, naravno, onih koji će prosvjedovati ako im netko pokuša prikazati vjerodostojnim da su teozofi na koje su skloni gledati s visine, općenito govoreći, starije duše nego ljudi koji drže znanstvena predavanja. Međutim, istraživanje pokazuje, da je to tako; i premda duhovno istraživanje ne smije biti uporabljeno u svrhu da mijenja svoje kriterije prosuđivanja, ili da ismijava ono što je konačno sastavnica naše civilizacije, ipak se s istinom treba suočiti korektno i izravno. Gilgameš je, tada, bio osobnost koja je, zahvaljujući njegovom konkretnom stanju duše, sudjelovala u najnaprednijim duhovnim elementima i duhovnim čimbenicima epohe — u svemu što je osvjetljavalo daleko u budućnost i u to vrijeme se moglo steći samo ako je takva osobnost prošla kroz vrstu inicijacije. Kroz pružanje nečeg što se može primiti samo preko izvjesne inicijacije, Gilgamešu je omogućeno da osigura neku vrstu snažnog utjecaja na babilonsku kulturu. Morao je doživjeti inicijaciju sve do određenog stupnja.

Promislimo o ovom Gilgamešu u točki gdje je stajao u evoluciji čovječanstva prije te inicijacija. Bio je čovjek treće post-atlantske epohe. Ali u toj epohi već je bio sumrak prirodne ljudske vidovitosti, onog što su ljudi mogli postići preko snaga koje su im bile urođene. Te snage nisu više bile prisutne u stupnju koji bi mogao omogućiti znatnijem broju ljudi da gledaju natrag na njihove ranije inkarnacije. Ako bi išli dalje natrag, u drugu ili u prvu post-atlantsku epohu, morali bi naći da je većina ljudskih bića tada na Zemlji mogla gledati natrag u njihove ranije inkarnacije, u odvijanje njihovog duševnog života prije aktualnog rođenja. Međutim ta sposobnost je bila izgubljena. U slučaju Gilgameša, biće koje će se kroz njega otkriti, i koje je to moglo jedino vodeći ga odmah do vrste inicijacije, držalo ga je za ruku od početka i postavilo na mjesto gdje će prepoznati vlastiti položaj u povijesti svijeta. Takoreći kroz nadčulne događaje, predstavljene nam u

slikama mita kojeg sam vam jučer naveo, pored Gilgameša je postavljen prijatelj, prijatelj na čiji je barbarizam i neciviliziranu prirodu ukazano izjavom da je njegov vanjski oblik bio napola životinjski. Rečeno je da taj prijatelj na tijelu ima kože životinja, što znači da je još bio prekriven dlakom kao ljudi prvobitnih vremena, da je njegova duša bila tako mlada da je za sebe izgradila tijelo koje je ljudsko biće predstavljalo još u divljem stanju. Tako je napredniji Gilgameš do sebe u Eabani-u imao čovjeka koji je, zbog njegove mlade duše i od nje uvjetovane tjelesne organizacije, još posjedovao drevnu vidovitost. Ovaj prijatelj je dan Gilgamešu da bi on mogao naći vlastiti značaj u životu. Uz pomoć ovog prijatelja on je zatim mogao postići izvjesne stvari u životu, kao što je izvlačenje one duhovne snage u mitu nam predstavljene u slici Ištar, boginje grada Uruka. Rekao sam vam kako je ta boginja bila ukradena od susjednog grada i iz tog su razloga Gilgameš i Eabani zajedno vodili rat protiv tog grada, pobijedivši njegova kralja i vrativši boginju natrag.

Ako ćemo ovakve stvari razumjeti u pravom povijesnom smislu pošto su nam predstavljene u tim starim mitovima, moramo istražiti njihovu okultnu pozadinu. Iza ovog silovanja boginje grada leži nešto slično silovanju Helene, koja je od Parisa odnijeta u Troju. Moramo shvatiti da je dobro utemeljeno ono što je navedeno u mojoj maloj knjizi, *[Krv je sasvim posebna tekućina](#)*. Tamo je ukazano da je u narodima drevnih vremena postojala vrsta kolektivne svijesti. Čovjek nije osjećao samo njegov osobni ego unutar njegove kože, već se osjećao i kao član plemena, zajednice grada. Baš kao što se individualna ljudska duša osjećala kao središnji čimbenik našeg organizma u cjelini, ujedinjujući prste, nožne prste, ruke, noge, tako se čovjek u veoma drevnim vremenima osjećao kao član grupne duše. Nešto takvog je još opstajalo u ranim gradskim zajednicama, čak i u drevnoj Grčkoj. Jedan zajednički duh, sebstvo-naroda, sebstvo plemena, živjelo je i tkalo kroz pojedinačne osobnosti plemena ili naroda. Međutim što god da je iz tog kolektivnog sebstva moglo doći u svijest čovjeka moralo je biti pod vodstvom misterija u tajnim hramovima, gdje su svećenici usmjeravali zajedničke duhovne stvari grada ili plemena. Reći da su takvi hramovi-utočišta služili kao mjesta gdje boravi ego grada, grupna duša, nije samo govorna figura, već u izvjesnom smislu i aktualna stvarnost. Tamo je grupna duša imala svoje stanište, i svećenici hrama bili su njeni sluge. Oni su primali instrukcije te grupne duše kroz inspiraciju — preko onog što je bilo poznato kao proročište — i iznosili ih vani u svijet da bi se dogodilo ovo ili ono. Jer o proročistima moramo razmišljati upravo u smislu koji sam naznačio.

Sada, usmjerenje tih hramova-svetišta je bilo povezano s izvjesnim tajnama, i mnogi konflikti u drevna vremena su se pojavili jer su svećenici hrama jednog grada odvedeni od susjednog grada, tako su na taj način, zajedno sa svećenicima, najvažnije tajne grada došle u ruke onog susjednog. Tu imate stvarnost iza slike otmice Ištar, boginje grada, grupne duše Uruka,

od susjednog grada. Svećenici, povjerenici tajni hrama su bili zarobljeni, jer se susjedni grad na taj način nadao doći u posjed svetih tajni i time moći grada o kojem se radi. To je prava pozadina.

U stanju duše koje u početku u njemu prevladava, Gilgameš nije mogao biti svjestan takvih stvari; nije vidio njihove pune implikacije. Ali mlađa duša za njega je mogla biti takoreći vidovito osjetilo koje mu je omogućilo da preotme blago hrama za vlastiti grad. Gilgameš je sada shvatio da u ljudskom životu, posebno u vremenima tranzicije, postoji takva stvar kao što je opisana u legendi o slijepcu i bogalju: svaki je bespomoćan sam, ali zajedno mogu napredovati utoliko što slijepac nosi bogalja na ramenima a bogalj slijepcu posuđuje svoju moć gledanja. Kod Gilgameša i Eabani-a, čije su se nadarenosti toliko razlikovale, vidimo istu vrstu suradnje transformirane u duhovno. U povijesnim činjenicama drevnih vremena na to nailazimo na svakom koraku. I to je važno razumjeti, jer tek tada shvaćamo zašto se u mitovima i sagama tako često govori o prijateljima koji moraju nešto postići zajedno — prijatelji koji su općenito različite prirode duše kao što su bili Gilgameš i Eabani. Ali ono što je Gilgameš također stekao preko svog prijatelja Eabani-a bilo je ovo: bio je takoreći „zaražen“ od Eabani-a s njegovom vlastitom vidovnjačkom moći, tako da je u izvjesnoj mjeri mogao gledati natrag na vlastite ranije inkarnacije. To bi zasigurno bilo izvan njegovih normalnih sposobnosti. A sada predstavimo živo kako je ta vizija na prošle inkarnacije morala utjecati na Gilgameša.

Što je on mogao doživjeti od trenutka kada je za njega postalo moguće da pogleda natrag u ono što je njegova duša proživjela u ranijim inkarnacijama? U početku mu je sve to izgledalo strano. Nije mogao potpuno prodrijeti u ono što je bio u ranijim inkarnacijama; nije, takoreći, prepoznao sebe. Tako bi bilo sa svakim ljudskim bićem ako bi počelo gledati natrag u njegove prethodne inkarnacije. U većini slučajeva stvari bi bile drugačije nego su to u ispraznim maštarijama koje su uvijek toliko evidentne kada se govori da je neka osoba inkarnacija ovog ili onog pojedinca. Lako je naletjeti na osobu koja navodi cijeli niz velikih imena u povijesti kao njene bivše inkarnacije ... zapravo su brojni ljudi uvjereni da nikada nisu bili ispod ranga kraljice ili princeze! U ovim stvarima, koje treba tretirati s velikom ozbiljnošću, ne smije biti nedopuštene igre fantazije, zlouporabe.

Sada, onaj tko, kao Gilgameš u to vrijeme, počinje gledati natrag na njegove uzastopne inkarnacije, može također tu i tamo biti stvarno zaprepašten. Sam Gilgameš je gledao natrag na inkarnacije kada je još bio uključen u svakakve uvjete određene uplivom grupne duše. Zasigurno on je, u određenom smislu, kao osoba, izgradio svoj put iz tih veza; preko Eabani-a također je upoznao cijeli smisao onog što je u mitu simbolizirano kroz lik boginje grada. Međutim kada je pogledao natrag u njegovim ranijim inkarnacijama je bilo mnogo toga što mu nije godilo, što je bilo van pameti. Našao je, na primjer, da je u tim inkarnacijama njegova duša imala

neobična prijateljstva, ljudske povezanosti, na koje bi u sadašnjem životu gledao kao na sramne. Dakle, u svijetlu onoga što mu je boginja grada otkrila posredno, on na izvjestan način počinje — kako mit ukazuje — koriti, prigovarati svojoj vlastitoj duši. U mitu je rečeno da boginji prigovara zbog njenih ljubavnika, jer je na njih ljubomoran. On gleda takoreći preko horizonta vlastite duše i vizije su pred njim živa stvarnost, kao što stvarno ljudsko biće stoji u blizini nekog u fizičkom svijetu, izazivajući prema njemu osjećaje simpatije i antipatije. U prigovorima podastrijetim od Gilgameša protiv boginje mi opažamo da on zaista govori u vezi onoga što se događa u *njegovoj vlastitoj duši*. Tako, na primjer, kada je rečeno da prigovara boginji na prethodnoj vezi s onim tko se u mitu nazivao Ishullanu, to znači da mu njegovo vlastito prijateljstvo s izvjesnom osobom koja je u prethodnoj inkarnaciji bila gospodarev vrtlar nije bila ugodna. [Napomena 14] Ono što se odigralo u duši Gilgameša i što joj je prvo prenijelo taj unutarnji sadržaj, to unutarnje ostvarenje, koje mu je bilo potrebno da bi postao inaugurator babilonske civilizacije — sve to nam je prikazano u slici ponovnog stjecanja izvjesne vidovitosti, uzlaza u nadčulne svjetove koji su, jer je bio stara duša, u izvjesnom smislu bili za njega izgubljeni. To nam je pokazano u mitu.

I zatim je Gilgameš morao pretrpjeti vrstu inicijacije tako da je vođen natrag do one vrste vizije koju je njegova vlastita duša posjedovala tijekom atlantskih inkarnacija. Ono što mit predstavlja kao putovanje preko mora, i lutanja Gilgameša na Zapad, nije ništa drugo nego unutarnji put prema inicijaciji kojom je njegova duša vođena gore u duhovne visine gdje može percipirati njena drevna atlantska okruženja, kada je, još uvijek vidovita, zurila u duhovni svijet. Mit nam kaže da je na tom, njegovom duhovnom putovanju, Gilgameš doveden do velikog atlantskog bića, Xisuthros-a. To je bilo biće koje je pripadalo izvjesnim višim hijerarhijama i koje je u atlantska vremena živjelo u sferi čovječanstva ali je kasnije preneseno iz svijeta ljudi da boravi u višim oblastima. Gilgameš je trebao susresti tu osobnost da bi promatrajući je mogao upoznati stanje duša kada one mogu gledati u duhovne svjetove. Tako je bio vođen opet gore u duhovne sfere tako da je u njegovom životu duše prenesen u atlantska vremena. I kada mu je ponuđeno da ne spava sedam noći i šest dana, to ne znači ništa drugo nego vježbu koja bi dušu trebala učiniti sposobnom da potpuno prodre u odgovarajuće duhovne oblasti. Kada nam je sada rečeno da on nije mogao izdržati test, to opet označava nešto od velike važnosti, naime da je Gilgameš predstavljen kao osobnost koja je dovedena do same ivice inicijacije — koja je bila predodređena, takoreći, da kroz portal inicijacije gleda u misterije duha ali koja zahvaljujući uvjetima vremena nije mogla potpuno prodrijeti u njihove dubine. Ukratko, treba ukazati da je inaugurator babilonske civilizacije zastao na portalu inicijacije, da nije s punom jasnoćom mogao gledati u više svjetove, s rezultatom da je pečat koji je dao babilonskoj kulturi ne više od pukog pogleda u tajne inicijacije.

Sada ćemo vidjeti da je priroda vanjske babilonske kulture zaista bila takva da to potvrđuje ono što je upravo kazano. Dok, na primjer, sve upućuje na činjenicu da je Hermes bio osobnost koja je gledala u same dubine najsvetijih tajni inicijacije i stoga je mogla postati veliki inaugurator drevne egipatske kulture, mora se reći da je babilonska kultura bila pripremljena na način koji sam upravo opisao: kroz vodeću osobnost koja je u svojoj duši imala one osobine koje se razvijaju kada penetracija u najdublju bit inicijacije nije bila potpuno postignuta. Stoga povijesni razvoj u drevnom Babilonu pruža jasan dokaz kako se vanjska kultura i unutarnja, ezoterna kultura odvijaju usporedo jedna s drugom. Dok je u životu drevnog Egipta postojala veća međuigra ta dva aspekta, u drevnoj kulturi Babilona oni su razdvojeni. I unutar onog što se treba gledati kao babilonska kultura inaugurirana od Gilgameša, bio je zatvoren sadržaj i supstanca najsvetijih, najskrivenijih misterija Kaldejaca.

Posvećenici tih misterija bili su zaista inicirani u najdublje tajne, ali taj utjecaj je vanjskom kulturom protjecao kao sićušna struja. Ta vanjska kultura je proizlazila od impulsa danog od Gilgameša. Sve što je rečeno ukazuje na činjenicu da Gilgameš, kao osobnost, nije zapravo dosegnuo točku gdje bi doživio potpunu inicijaciju. Ali upravo zato što u vrijeme u kojem je radio nije ostvario vlastite, osobne impulse, nije dao vlastite osobne snage svijetu, posebno je zato bio sposoban pustiti da jedno od duhovnih bića koje smo smjestili u rang duhova vatre, arhandela, radi kroz njega. Takvo biće je zaista radilo kroz Gilgameša, i u tom duhu vatre moramo tražiti izvor poretka babilonskog života i njegovih pokretačkih snaga, za što je Gilgameš bio instrument. Tako ćemo s pravom zamisliti Gilgameša u slici koja sugerira simbol drevnog kentaura. Takvi drevni simboli bliže odgovaraju stvarnosti nego se to obično pretpostavlja. Centaur — pola čovjek, pola životinja — uvijek je trebao predstaviti kako se kod moćnijih ljudi starine najviše duhovno čovječstvo i ono što pojedinu osobnost ujedinjuje s animalnom organizacijom, u izvjesnom smislu razdvojilo. Gilgameš je odavao dojam kentaura onima koji su mogli prosuditi to što je bio, a tako je isto i do danas.

Interesantno, ta slika kentaura izbija ponovno u polju moderne znanstvene misli. Nedavno je objavljena knjiga koja se u osnovi postavlja kao potpuno utemeljena na znanstvenim činjenicama, a ipak kreće s određenim nedostatkom predrasuda, stoga ne proizvodi takvu amatersku, besmisleni papazjaniju kao oni koji sebe nazivaju Monisti. Autor radi iskreni napor da razumije čovjeka, i kako je, kao nezavisno biće duše i duha, povezan s fizičkim organizmom. I onda taj autor, koji sve temelji na prirodnoj znanosti, izlazi s izvanrednom slikom. Sasvim je izvjesno da nije mislio na kentaura kada je zamišljao tu sliku, ali odnoseći se na ono što rezultira iz prirodnoznanstvenih ideja o odnosu duše i tijela, on kaže: To bi se moglo usporediti s jahačem koji jaše na svom konju. Činjenice prirodne znanosti, ispravno shvaćene, tjeraju da se kaže: Duša je nezavisna i koristi

tijelo kao instrument, kao što jahač koristi svog konja. — Da, kentaur je opet tu; stvari će se odvijati brzo, i prije nego su ljudi svjesni toga, duhovno-znanstvene ideje će se ukorijeniti kod naših suvremenika pod prisilom činjenica same prirodne znanosti. Ne tako davno, razgovarao sam s filozofom koji je nakupio veliku zalihu materijalističkih ideja, i rekao mi je: „Naravno slika kentaura se pojavila jer su stari stanovnici Grčke vidjeli izvjesna plemena kako sa sjevera dolaze na njihovim konjima, i pošto je uglavnom bilo maglovito, mislili su da su konj i jahač jedan oblik. Sa svim njihovim praznovjerjem lako su to mogli zamisliti“.

To je zbilja naivna ideja — možda ne baš filozofska — ali sigurno naivna! Ova slika kentaura, koja se nije javila jer Grci nisu mogli razlikovati jahača i konja već jer su raniji narodi nužno promišljali o duhovnom biću čovjeka kao nezavisnom od tjelesne prirode — ta ideja o kentauru opet izbija u naše vrijeme iz samih koncepata prirodne znanosti. Mora se stoga reći da usprkos svim materijalističkim idejama dolazimo do točke kada će sam materijalizam, samo ako činjenice uzme onakve kakve one jesu, uskoro voditi do onoga što znanost duha mora reći iz svojih okultnih izvora. Ali ako, u skladu s našim proučavanjima, želimo naše okultno promatranje usmjeriti na figuru kakva je Gilgameš — koji je već postao predmet interesa vanjskog istraživanja — moramo shvatiti da tu imamo posla s penetracijom bića duhovnih hijerarhija. Tako da dok zaista moramo svako ljudsko biće vidjeti, u odnosu na njegovu duhovnost, u slici kentaura, u slučaju onoga koji je radio kao Gilgameš, moramo k tomu prepoznati, da je duhovni dio kentaura upravlján od viših snaga koje dolje šalju svoje snage da unaprijede napredak čovječanstva. I idući dalje natrag u povijest naći ćemo da je to sve jasnije otkriveno. Također ćemo vidjeti kako se tijekom epoha sve do u naše vrijeme odvijaju promjene i kako duhovne snage, kada rade kroz ljudska bića, stalno poprimaju različite oblike što bliže dolazimo sadašnjosti.

PREDAVANJE III

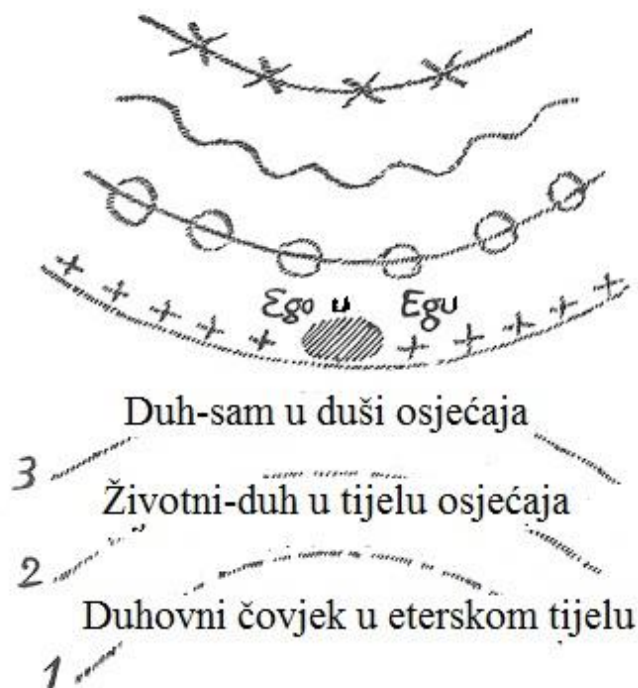
Stuttgart, 29 prosinca 1910

Izvjese stvari koje su kazane kod davanja kratkog uvida u okultni tijek ljudske evolucije ukazati će vam da je slijed inkarnacija određen individualnim karakterom i razvojem ljudskih bića, kroz intervenciju duhovnih snaga iz viših hijerarhija promijenjen. Reinkarnacija nikako nije jednostavan proces u evoluciji čovječanstva kako izvjesni lakomisleni način razmišljanja voli pretpostavljati. Naravno, činjenica je da se čovjek stalno inkarnira, da se najdublja jezgra njegova bića javlja uvijek iznova u novim inkarnacijama; također je točno da postoji uzročna veza između ranijih i kasnijih života. Nadalje tu je zakon karme koji izražava tu uzročnu vezu. Ali iznad svega toga postoji još nešto što je esencijalno za razumijevanje povijesnog tijeka evolucije čovječanstva. Tijek ljudske evolucije bio bi sasvim drugačiji ako ništa osim uzročnih veza između dviju inkarnacija, ili između ranije i kasnije inkarnacije ne bi bilo uzimano u obzir. Druge snage velikog značaja stalno interveniraju u ljudskom životu, u svakoj inkarnaciji, u većoj ili manjoj mjeri, i ljudsko biće koriste kao instrument. To posebno vrijedi u slučaju vodećih osobnosti u povijesti. Otuda slijedi da je čisto individualna karma kroz niz inkarnacija promijenjena, i to je ono što se stvarno događa.

Ograničavajući se za sada na post-atlantski period, možemo govoriti o zakonu prema kojem su, u epohama sve do sadašnjeg vremena, utjecaji drugih svjetova povezani s čovjekovom individualnom karmom. Dijagram je jedini način ukazivanja na to kakav oblik ti utjecaji uzimaju i kako su povezani s ljudskom individualnošću. Zamislimo da (vidi dijagram) ovalni oblik u sredini predstavlja ljudski ego, jezgru ljudske prirode. Sada naznačimo ostale članove čovjekova bića, ostavljajući na trenutak po strani podjelu duše na dušu osjećaja, dušu intelekta i dušu svijesti. Tada, ovdje, shematski, imamo astralno tijelo, etersko tijelo i fizičko tijelo.

Pošto govorimo samo o post-atlantskoj evoluciji, pokušati ćemo predočiti, iz mnogih danih opisa, esencijalne elemente u budućnosti čovjeka. Sada živimo u sredini post-atlantske epohe — zapravo nekako iza aktualne sredine. Ovdje je nužno samo ukratko rekapitulirati ono što je rečeno u drugim prigodama: da je grčko-latinska kulturna epoha bila period razvoja uglavnom intelektualne ili duše uma, i da je naša sadašnja epoha ona od razvoja duhovne duše, duše svijesti. Babilonsko-egipatska kultura dovela je do razvoja posebno duše osjećaja; prethodna perzijska epoha, tijela osjećaja ili astralnog tijela; a daleka indijska epoha, eterskog tijela. Prilagodba fizičkog tijela na post-atlantske uvjete zemaljske egzistencije već je bila postignuta tijekom zadnjih epoha prije velike atlantske katastrofe.

Tako da kada sada dijagramu dodamo ostale članove čovjekova bića možemo reći: u post-atlantskoj epohi razvoj se tijekom drevnog indijskog perioda odvija pretežno u eterskom tijelu, tijekom drevnog perzijskog perioda u astralnom tijelu, tijekom egipatsko-kaldejskog perioda u duši osjećaja, tijekom grčko-latinskog perioda u duši intelekta, i tijekom našeg vlastitog perioda u duši svijesti — odnosno, u petom članu čovjekova bića ako svaki duševni član računamo odvojeno. U šestoj kulturalnoj epohi čovjek će se razviti još dalje i njegova duševna priroda će na određeni način izrasti u Manas, duh-sam; u sedmom periodu — posljednjoj post-atlantskoj kulturalnoj epohi — čovjek će izrasti u životni duh ili Buddhi; i ono što može izrasti u Atmu zapravo će se razviti tek nakon velike katastrofe kojom će cijela post-atlantska epoha biti okončana.

Dijagram 1

Te stvari znamo iz ciklusa predavanja o apokalipsi. [Napomena 15] Ali sada moramo uzeti u obzir činjenicu da se tijekom prve, drevne indijske epohe, čovjekov razvoj odvijao na nivou *ispod* oblasti samog ega. Drevna indijska, pred-vedska kultura bila je u osnovi udahnuta kultura, kultura koja je strujala takoreći u ljudsku dušu bez one aktivnosti ega koju danas poznajemo kao naš život misli i ideacije. Od egipatskog perioda, čovjek je morao biti aktivan u svom egu, okrenuti svoj ego, preko osjetila, prema okolnom svijetu da bi primio njegove utiske; on je sam morao aktivno sudjelovati u ovom daljem razvoju. Drevna indijska kultura je stečena više pasivno, preko predavanja onome što je strujalo u čovjeka kao inspiracija. Stoga će biti shvatljivo da se ovoj drevnoj indijskoj kulturi treba pripisati vrsta aktivnosti različita od one izvršene od ljudskog ega danas; ono što je

sada aktivnost ega mora, da tako kažem, u drevnoj indijskoj duši biti zamijenjeno višim bićima koja su sišla dolje u ljudska bića i nadahnuli ljudsku dušu.

Ako pitamo što je to što je doneseno izvana u ljudsku dušu u tom dobu, što je to što je uliveno u dušu od bića viših hijerarhija, možemo odgovoriti: bilo je došlo ono što će čovjek postići u nekom budućem vremenu kao njegovu vlastitu aktivnost, kada se uzdigne na stupanj Atme ili duhovnog čovjeka. Drugim riječima, ljudska individualnost u budućnosti će prodrijeti u Atmu. To prodiranje će biti postignuto naporima same duše, naporima središnje jezgre čovjekova bića. I baš kao što će *sam* čovjek tada raditi u njegovom vlastitom biću, tako su bića viših hijerarhija jednom radila u i na duši drevnog Indijca. Da bi opisali što se odigralo u eterskim tijelima drevnih indijskih duša, možemo reći: to je bila prigušena, napola snena ego svijest koja je tamo radila; Atma je radila u eterskom tijelu. S pravom bi se moglo reći da je duša drevnog Indijca bila arena gdje je izvođen nadljudski rad; viša bića su radila u eterskom tijelu drevnog Indijca. I ono što je tada utkano u etersko tijelo bila je aktivnost koju će sam čovjek kasnije postići na naznačeni način, kada Atma bude radila u eterskom tijelu.

U drevnoj perzijskoj kulturi, Buddhi ili životni duh je radio u astralnom tijelu, u tijelu osjećaja; a u babilonsko-kaldejsko-egipatskoj kulturi, Manas ili duh-sam je radio u duši osjećaja. Ta kasnija kultura, stoga, još ne nosi pečat ega koji s punom aktivnošću radi unutar same duše. Premda u manjoj mjeri nego ranije, čovjek je još bio pasivna arena za rad Manasa u duši osjećaja. Tek je u grčko-latinskoj epohi čovjek ušao u vlastiti život duše s punom aktivnošću. Tek u duši intelekta ego najprije čini da se osjeća kao nezavisni, unutarnji član čovjekova bića, i stoga možemo reći: U grčkoj kulturi ego zapravo radi u egu, čovjek kao takav radi u čovjeku. Tijekom ovih predavanja vidjeti ćemo da esencijalni i jedinstveni karakter grčka kultura duguje činjenici da ego radi u egu.

Ali ta kulturna epoha već neko vrijeme leži iza nas; i dok su u pred-grčkoj epohi viša bića na izvjestan način silazila dolje u jezgru čovjekove prirode i radila unutar nje, u naše vrijeme mi moramo ispuniti suprotan zadatak. Ono što smo razvili i obradili kroz naš ego, ono što smo u položaju primiti iz utisaka vanjskog svijeta naporom vlastite aktivnosti, mi moramo, za početak, biti u mogućnosti steći na čisto ljudski način; ali tada ne smijemo ostati u točki gdje su ljudi grčko-latinskog perioda došli do zastoja, u tome da razvijamo samo ljudsko, čisto ljudsko kao takvo. Ono što odradimo za sebe mora biti nošeno gore i isprepletено u ono što će tek doći; moramo uzeti smjer prema gore, takoreći, prema onom što dolazi u kasnija vremena: Manas ili duh-sam. To, međutim, neće biti sve do šeste kulturne epohe. Mi sada živimo između četvrte i šeste epohe; šesta se zavjetuje da će čovječanstvo tada biti u položaju nositi gore u više oblasti egzistencije ono što je razvijeno kroz vanjske utiske primljene od ega preko njegovih osjetila. U petoj kulturalnoj epohi mi smo u položaju da samo pokušamo dati

određeni pečat svemu što stječemo iz vanjskih utisaka i radu na njima — pečat koji će sve prožeti poticajem u smjeru prema gore. U tom smislu mi uistinu živimo u periodu tranzicije, i ako se sjetite što je jučer kazano o duhovnoj snazi koja je radila u Ivani Orleanskoj, vidjeti ćete da je tu u njoj već bilo operativno nešto što uzima suprotni smjer od onog od utjecaja viših snaga u pred-grčkoj epohi. Kada je, recimo, čovjek koji pripada drevnoj perzijskoj kulturi primio utjecaj nadčulne snage koja ga je koristila kao instrument, ta snaga je radila unutra i djelovala u samoj jezgri njegova bića, i čovjek je promatrao i doživio ono što je duhovno biće nadahnulo u njega. Kada čovjek našeg vremena uđe u odnos s takvim duhovnim snagama, on može nositi gore ono što u fizičkom svijetu doživljava kroz rad njegova ego i utiske koje ego prima; on svemu tome može dati orijentaciju prema gore. Stoga u osobnosti kakva je Ivana Orleanska, otkrivenja, manifestacije onih duhovnih snaga koje joj se žele obratiti, odvijaju se, zasigurno, u sferi koju ona doseže, ali nešto se širi ispred tih otkrivenja, bez da stvarno umanjuje njihovu stvarnost već dajući im poseban oblik — oblik koji dolazi od onoga što ego doživljava ovdje u fizičkom svijetu. Drugim riječima: Ivana Orleanska je imala otkrivenja, ali nije ih mogla promatrati s direktnom vizijom ljudi drevnih vremena; mentalne slike koje je poznavala u fizičkom svijetu — slike Djevice Marije, arhanđela Mihaela, javljajući se iz njenih kršćanskih koncepcija — umetnule su se između njene vlastite ego-osobnosti i objektivnih duhovnih snaga.

Tu imamo primjer kako kod duhovnih pitanja moramo praviti razliku između objektivnosti otkrivenja i objektivnosti sadržaja svijesti. Ivana Orleanska je Djevicu Mariju i arhanđela Mihaela vidjela u formi određene slike. Ne smijemo shvaćati da su te slike sama duhovna stvarnost; niti smijemo pripisati direktnu objektivnost obliku kojeg uzimaju. Ali reći da su one čista izmišljotina bilo bi besmisleno. Otkrivenja iz duhovnog svijeta zaista su došla Ivani Orleanskoj, otkrivenja koja će u šestoj kulturalnoj epohi — i tek tada — čovjek moći vidjeti u obliku u kojem bi ih trebalo vidjeti u post-atlantskoj epohi. Ali premda Ivana Orleanska nije vidjela tu pravu formu, ona je došla dolje pred nju. Ona je donijela religijske koncepcije njenog vremena u susret otkrivenjima, zaodjenula ih takoreći u ovu predodžbu; njen svijet mentalnih slika bio je prizvan od duhovne moći. Otkrivenje dakle treba smatrati objektivnim. Čak ako u naše vrijeme netko može pokazati da su se subjektivni elementi probili u otkrivenje iz duhovnog svijeta, čak i ako aktualnu sliku koju osoba o kojoj se radi formira za sebe ne možemo gledati kao objektivnu, čak i ako je to samo veo — ne smijemo iz tog razloga tvrditi da su i sama objektivna otkrivenja velovi. Ona su objektivna; međutim njihov sadržaj je pozvan iz duše. Moramo praviti razliku između objektivnosti tog sadržaja i objektivnosti činjenica koje dolaze iz duhovnog svijeta. — Obvezan sam ovo naglasiti jer su u ovoj domeni greške napravljene od onih koji priznaju stvarnost duhovnog svijeta kao i od naših oponenta — suprotne pogreške, to je točno, ali one su vrlo česta pojava.

Ivana Orleanska je dakle osobnost koja već potpuno radi u duhu naše vlastite epohe, kada sve što možemo proizvesti na temeljima naših vanjskih utisaka mora biti usmjereno prema gore u duhovno. Ali što to znači kada to primijenimo na našu vlastitu kulturu i civilizaciju? To znači ovo. — Našu pažnju možemo usmjeriti, u početku naivno, na naše okruženje, ali ako na tome stanemo, ako imamo sluha samo za vanjske utiske, tada ne ispunjavamo našu obvezujuću dužnost. Ispunjavamo je samo ako smo svjesni da ti utisci moraju biti povezani s duhovnim snagama iza njih. Kada se bavimo znanošću na način akademskog učenjaštva, mi ne ispunjavamo našu obvezu. Na sve što možemo naučiti o zakonima prirodnih pojava i zakonima manifestacija života duše moramo gledati kao da je to jezik koji će nas voditi do otkrivenja božansko-duhovnog. Kada smo svjesni da svi fizički, kemijski, biološki, fiziološki, psihološki zakoni moraju biti povezani s nečim duhovnim koje nam se otkriva, onda ispunjavamo našu obvezu.

Tako je to s obzirom na znanosti našeg vremena i tako je s obzirom na umjetnost. Umjetnost koju karakteriziramo kao onu od drevne Grčke koja je ljudsko biće kontemplirala na jednostavniji, izravniji način, uvijek predstavljajući čisto ljudsko, rad ega s egom utoliko što ego sebe izražava u fizičkom materijalu — ta umjetnost je imala svoje vrijeme. U naše vrijeme kod osobnosti s velikim umjetničkim darom instinktivno se pojavila težnja, da se umjetnost predstavi kao vrsta žrtve božanskim-duhovnim svjetovima; odnosno, da se ono što je zaodjeveno u glazbene tonove gleda, na primjer, kao na interpretaciju duhovnih misterija. U povijesti kulture gledano s njenog okultnog aspekta, tako će jednog dana biti gledan Richard Wagner, sve do samih detalja njegove umjetnosti. On će, konkretno, morati biti gledan kao predstavnik čovjeka naše pete kulturalne epohe, kao onaj koji je uvijek osjećao težnju da ono što je živjelo u njemu izrazi u formi glazbenih tonova, poticaj prema duhovnom svijetu; koji je na umjetničko djelo gledao kao na vanjski jezik duhovnog svijeta. U njemu su ostaci drevne kulture i osvit nove kulture suočeni u oštrom, čak proturječnom, kontrastu u naše vrijeme. Zar nismo svjedočili kako je čisto ljudski aranžman tonova, čisto formalna glazba koju je Richard Wagner želio nadvladati, bila energično branjena od njegovih oponentata jer nisu bili sposobni osjetiti da se u njemu instinktivno pojavljuje novi impuls, kao osvit novog dana?

Ne znam da li je većina vas svjesna da je dugo, dugo vremena Richard Wagner imao najljuće, najbjesnije kritičare i oponente. Ti kritičari i oponenti imali su izvjesno vodstvo od izuzetno domišljatog djela o glazbi proizvedenog u Beču od Eduarda Hanslicka, autora zanimljivog malog izdanja, *Vom Musikalisch-Schönen* (“O divnom u glazbi.”). [\[Napomena 16\]](#) Ne znam da li shvaćate da je izdavanjem ove knjige staro postavljeno u opoziciju, takoreći, izlaženju nove zore u povijesti. Hanslickova knjiga je mogla postati povijesni spomenik prošlim vremenima. Jer na što je on ciljao? On kaže: Glazba se ne može stvarati na način kako to radi Richard Wagner; to uopće nije glazba, jer glazba tamo kreće s namjerom da ukaže na

nešto što leži izvan glazbe, na nešto nadčulno. Glazba je “arabeska u tonovima” — ovo je jedan od Hanslickovih najdražih izraza. Drugim riječima, glazba je ispreplitanje tonova poput arabeske, i glazbeno-estetsko uživanje u njoj može se sastojati u čisto ljudskom zadovoljstvu u načinu na koji tonovi odjekuju zajedno i jedan za drugim. Hanslick kaže da Richard Wagner nije glazbenik, da on jednostavno ne razumije bit opere, da bit glazbe jednostavno leži u arhitekturi tonskog materijala. — Što se može reći na ovakvu pojavu? Može se samo reći da je Hanslick iznad svega reakcionar, zaostali vojnik iz četvrte kulturalne epohe. Tada bi — u toj epohi — imao pravo; ali ono što je ispravno za jednu epohu ne vrijedi za slijedeću. Sa Hanslickova stajališta može se reći: Richard Wagner nije glazbenik. Ali tada treba dodati: ta epoha je sada završena; moramo prihvatiti ono što izvire iz nje, pomirujući se s činjenicom da se glazba, kako je Hanslick shvaća, proširuje u nešto u cijelosti novo.

Ovaj sudar starog i novog može se vidjeti u mnogim oblastima, posebno u našoj vlastitoj kulturalnoj epohi, i iznimno je zanimljivo to promotriti posebno u raznim granama znanosti. Vodio bi predaleko da pokušamo pokazati kako svuda postoje reakcionari, kao i oni koji iz različitih znanosti teže stvoriti ono što bi znanost trebala postati: izraz božansko-duhovne stvarnosti iza pojava. Znanost duha treba biti osnovni element koji prožima sadašnje vrijeme da bi božansko-duhovno moglo sve svjesnije postati cilj i žarište naših napora. Znanost duha svuda mora probuditi impulse koji vode od dolje prema gore, pozivajući ljudske duše da ponude ono što je stečeno preko vanjskih utisaka, radi onog što je postignuto dok gradimo naš put prema višim oblastima duha-samog, životnog duha i duhovnog čovjeka.

S ovom slikom ljudske povijesti, okultne povijesti, pred nama, razumjeti ćemo da je duša inkarnirana u drevnoj indijskoj a zatim u perzijskoj epohi mogla biti nadahnuta od pojedinog bića viših hijerarhija, ali zatim na prijelazu u grčko-latinsku epohu ta duša je bila sama sa sobom, utoliko što je tada ego radio u egu. Sve što se u predgrčkom dobu, u ranijim ciklusima post-atlantske civilizacije, javlja kao božansko nadahnuće, kao otkrivenje odozgo — i to još vrijedi za početak same grčke epohe, u 9-om, 10-om i 11-om stoljeću pr.n.e. — sve što nam se predstavlja kao nadahnuta kultura u koju duhovni sadržaj utječe od izvana, počinje sve više biti izraženo u formi čisto ljudskog i osobnog. I to do najjačeg izražaja dolazi u grčkoj kulturi. Ni jedno prethodno doba nije vidjelo — niti će ijedno slijedeće doba opet vidjeti — takav izraz vanjskog čovjeka koji živi u fizičkom svijetu kao samostojeće ego-biće. Čisto ljudsko i osobno, potpuno samostalno, na svijetlo dolazi kao povijesna stvarnost u načinu života drevnog Grka i u njegovim kreacijama. Pogledajte kako je grčki kipar utkao elemente ljudskog i osobnog u likove bogova! Možemo stvarno reći da kod remek djela grčke skulpture čovjek pred nama stoji posve kao osobnost — utoliko koliko se to može napraviti prepoznatljivim u fizičkom mediju. I ako pri pogledu na grčko umjetničko djelo nismo bili u mogućnosti izbrisati misao da su konkretnoj izraženoj

inkarnaciji prethodile i da će slijediti druge — ako bi samo na trenutak zamislili da je u formi Apola ili Zeusa predstavljena samo jedna od mnogih inkarnacija — tada ne bi imali pravi osjećaj za ova remek djela. Pri pogledu na njih morali bi zaboraviti da je ljudsko biće inkarnirano u uzastopnim zemaljskim životima. U grčkim umjetničkim djelima cijela osobnost je ulivena u jednu osobnost. To je bio žig života Grka.

S druge strane, kada idemo dalje natrag u prošlost, forme postaju *simboličke*; naznačuju nešto što nije čisto ljudsko, nešto što čovjek još ne osjeća unutar vlastitog bića. U tim vremenima mogao je izraziti samo simbolima ono što je ulazilo iz božansko-duhovnih svjetova. Stoga je, u arhaičnom periodu, umjetnost bila simbolička. — I kada vidimo formu u kojoj umjetnost probija svoj put do ljudi koji su bili predodređeni da daju materijal za našu vlastitu, petu kulturalnu epohu — promislite samo na ranu njemačku umjetnost — nalazimo da tamo imamo posla, ne sa simbolizmom, niti sa izrazom čisto ljudskog, već sa *iznutra produbljenim životom duše*. Tamo vidimo da duša ne može u cijelosti prožeti vanjsku ljudsku formu. Kako se likovi Albrechta Dürera mogu okarakterizirati nego govoreći da čovjekova težnja za nadčulnim svijetom dolazi samo do nesavršenog izražaja — nesavršenog u grčkom smislu — u vanjskoj konfiguraciji tijela. Otuda produbljenje u smjeru života duše kako umjetnost napreduje dalje.

I sada vam više neće biti neshvatljivo da sam na prvom od tri predavanja rekao: ono što je inkarnirano u ranije vrijeme pojavljuje se kasnije u fizičkom svijetu kao sjenovita slika. Bića viših hijerarhija strujala su u individualnost čovjeka koji pripada, recimo, ranog grčkom svijetu, tako kada kažemo “bio je inkarniran” ne smijemo vidjeti samo to zasebno biće, već kako iza njega stoji individualnost više hijerarhije. To je slika koju moramo imati o Aleksandru, i o Aristotelu, u grčko-latinskoj epohi. Slijedimo njihove individualnosti natrag u prošlost. Od Aleksandra moramo ići natrag do Gilgameša i reći: u Gilgamešu je individualnost koja se potom, takoreći projektirana na fizičkom planu, pojavljuje kao Aleksandar; iza ove individualnosti je vatreni duh koji ga koristi kao instrument. I ako idemo natrag od Aristotela, vidimo moć stare vidovitosti koja radi u Eabani-u, prijatelju Gilgameša. Tako vidimo kako su oboje i stara i mlada duša, sa starom vidovitošću iza njih, smještene pravo u fizički plan u grčkoj epohi. S tim se živo suočavamo s velikom ženom matematičarkom Hipatijom, u kojoj je sva matematička i filozofska mudrost njenog vremena živjela kao osobna darovitost, kao osobna erudicija i mudrost. To je sve bilo obuhvaćeno osobnošću Hipatije. I razumjeti ćemo da se ova individualnost morala roditi kao žena da bi okupila u delikatnoj konciznoj formi sve što je ranije primila iz orfejskih misterija — da bi svemu što je naučila od Inspiratora tih misterija udijelila pečat osobnog stila.

Vidimo, dakle, kako u slijedu inkarnacija ljudskih bića utjecaji iz duhovnog svijeta dovode do izmjena. Ne mogu učiniti više nego nagovijestiti da je individualnost koja se inkarnirala kao Hipatija, koja je sa sobom bila

donijela mudrost orfejskih misterija i dala im osobni izraz, bila pozvana u niz inkarnacija da poduzme suprotni put: da svu osobnu mudrost ponese opet gore u božansko-duhovno. Hipatija se pojavila na prekretnici 12-og i 13-og stoljeća kao važan, univerzalni duh kasnije povijesti, onaj koji je imao veliki utjecaj na znanje koje dovodi zajedno znanost i filozofiju. — Tako vidimo kako Snage operativne u tijeku povijesti prodiru u niz inkarnacija konkretnih individualiteta.

Promatrajući tijek povijesti na ovaj način mi zapravo vidimo vrstu silaska iz duhovnih visina do grčko-latinske epohe, a zatim opet uzlazak. Tijekom grčke epohe — i to se nastavilo, u naše vlastito vrijeme — postoji sakupljanje građe koja će se steći čisto iz fizičkog plana a zatim, ponovno će se nositi u duhovni svijet. Za to, impuls treba dati duhovna znanost — impuls koji je već bio živ instinktivno u osobnosti kao što je Hipatija, kada je ponovno bila inkarnirana u 13-om stoljeću.

Sada u ovom trenutku, pošto je teozofsko društvo u nekom pogledu prava arena nesuglasica, želim naglasiti da su mnoge od tih nesuglasica čiste invencije. Postoje ljudi koji vole pročitati ono što je rečeno, na primjer, na predavanjima danim u našem njemačkom ogranku, izvjesnoj opoziciji izvornim objavama teozofskog pokreta u modernom dobu. Stoga rado koristim priliku da ukažem da se ono što je ovdje dano iz originalnih ružokrižarskih izvora harmonizira s mnogo toga što je originalno dano u teozofskom pokretu. Ovo je zgodan trenutak za uputiti na stvar. Rečeno je od mene, i prošireno sasvim nezavisno od tradicija, da su izvjesne osobnosti u kasnijoj povijesti, takoreći, sjenovite slike kasnijih osobnosti portretiranih u mitovima, i iza kojih tamo stoje bića viših hijerarhija. Takve stvari ne treba primiti kao da proturječe onim objavama koje su teozofskom društvu dane preko H. P. Blavatsky. Jer tada, preko običnog nesporazuma, netko se veoma lako može postaviti u opoziciju prema starim dobrim učenjima koja su prenesena preko iznimno korisnog instrumenta, H. P. Blavatsky. U vezi s ovim što smo mi ovdje proučavali, dopustite da citiram pasus iz njenih kasnijih spisa, gdje upućuje na njen raniji rad, Razotkrivena Izida. Sljedeći odlomak će vam pokazati da je ono što je rečeno o kontradikciji čista izmišljotina — ne može se drugačije reći.

“No kao dodatak stalnom ponavljanju stare, sveprisutne činjenice o reinkarnaciji i karmi — ne kako je podučava spiritualist, već kako je postavlja drevna znanost u svijetu — okultist mora tumačiti cikličku i evolucijsku reinkarnaciju: takvu vrstu ponovnog rađanja, tajanstvenu i još uvijek neshvatljivu mnogima koji nisu upućeni u povijest svijeta, koja je s oprezom spomenuta u Razotkrivenoj Izidi. Općenito ponovno rađanje za svakog pojedinca, s intermecom kamaloke i devahana, i ciklička, svjesna reinkarnacija s velikom i božanskom svrhom za nekolicinu. Oni veliki likovi koji se u povijesti čovječanstva dižu uvis kao divovi, kao što su Siddhartha Buda i Isus u oblasti duhovnog, i Aleksandar makedonski i Napoleon veliki u oblasti fizičkog osvajanja samo su odrazi u zrcalu tipova ljudi koji su

postojali — ne prije deset tisuća godina, kako je s oprezom navedeno u *Razotkrivenoj Izidi*, već milijunima uzastopnih godina od početka Manvantare. Jer — s izuzetkom aktualnih Avatara — kako što je gore objašnjeno, oni su iste netaknute Zrake (Monade), svaka pojedinačno sa svojim posebnim matičnim plamenom, nazvani Deve, Dhyan Chohans ili Dhyan Bude, ili opet planetarni anđeli, itd. — koje sjaje u eonskoj vječnosti kao njihovi prototipovi. Po njihovoj slici su neki ljudi rođeni, i kada se ima u vidu neka posebna humanitarna svrha, ovi potonji su hipostatički animirani od njihovih božanskih prototipova, stalno iznova reproducirani od tajanstvenih snaga koje kontroliraju i vode sudbine našeg svijeta.

“Više se nije moglo reći u vrijeme kada je napisana *Razotkrivena Izida*; stoga je izjava bila ograničena na jednu napomenu da ‘Ne postoji istaknuti lik u svim analima svete i svjetovne povijesti čiji prototip ne možemo naći u napola fiktivnim i napola stvarnim tradicijama davnih religija i mitologija.’ Kao što se zvijezda, svjetlucajući na neizmjerljivoj udaljenosti iznad naših glava u beskrajnom prostranstvu neba, reflektira u mirnoj vodi jezera, tako se i slika ljudi pretpotopnih vremena reflektira u periodima koje možemo uokviriti u povijesnu retrospekciju.” [Napomena 17]

Kao što sam rekao, rado koristim priliku da naglasim suglasje o onom što je moguće istražiti u sadašnjem vremenu i onom što je na neki način izvorna objava. Znači da je ovdje načelo u određenom smislu imati vjeru u tradicije teozofskog pokreta; ali esencijalna stvar je — i to posebno naglašavam — da ništa nije ponavljano ako najprije nije istraženo i provjereno. Gdje suglasje između onog što se već zna i nečega iz drugog izvora može biti jasno pokazano, to treba i napraviti, iz razloga kontinuiteta u teozofskom društvu i korektnosti; međutim ništa ne treba jednostavno ponavljati bez potpunog ispitivanja. Dio je misije našeg njemačkog ogranka teozofskog pokreta da unesemo naš vlastiti, individualni impuls u taj pokret. No dani primjeri mogu vam pokazati kako je neutemeljena zabluda koja izbije tu i tamo da mi uvijek imamo suprotan pogled na stvari. Mi dosljedno radimo dalje bez da stalno ponavljamo stare dogme; također provjeravamo ono što je danas predstavljeno iz drugih središta. I podržavamo ono što se može reći, s najvećom okultnom savješću, na osnovu izvornog okultnog istraživanja i metoda koje su nam došle preko naše vlastite svete ružokrižarske tradicije.

Sada je od najvećeg interesa primjerom konkretne osobnosti pokazati kako je znanje koje je u čovječanstvo udahnuto pod utjecajem viših snaga, u čovjeku grčko-latinske epohe poprimilo karakter prilagođen za fizički plan. Tako možemo pokazati kako je Eabani, u utjelovljenju između života kao Eabani i života kao Aristotel, mogao pod utjecajem drevnog učenja misterija, u kojeg su snage strujale iz nadčulnih svjetova, upiti načela koja su u određenim školama misterija bila esencijalna za daljnji razvoj ljudske duše. Nećemo govoriti o posebnim obilježjima različitih škola misterija, već ćemo našu pažnju usmjeriti na jednu vrstu škola misterija gdje se, buđenjem posebnih osjećaja, duša razvila do stupnja da može prodrijeti u

nad-fizički svijet. U takvim školama misterija najviše pobuđeni osjećaji i impulsi su bili oni sposobni iz duše iskorijeniti svaki trag egoizma. Duša je došla do toga da shvati da uistinu uvijek mora biti egoistična kada je inkarnirana u fizičkom tijelu. U dušu je utisnut cijeli opseg, cijeli smisao egoizma na fizičkom planu; i takva duša se osjećala duboko potresena morajući priznati: “Do sada sam poznavala jedino egoizam; zaista, u fizičkom tijelu ne mogu biti ništa drugo nego egoist”. Takva duša je bila miljama daleko od uobičajenog stajališta ljudi koji uvijek kazuju: “Želim to, ne za sebe, već za nekog drugog”. Prevladati egoizam i steći težnju prema općem ljudskom i kozmičkom nije tako jednostavna stvar kako mnogi zamišljaju. Jer tome treba prethoditi potpuna eliminacija svakog traga egoizma u impulsima duše. U misterijima na koje ovdje upućujem, duša je morala naučiti osjećati sažaljenje i suosjećanje za sve ljudsko, za sve kozmičko — suosjećanje rođeno iz prevladavanja fizičkog plana. Tada se moglo nadati da će takva duša ponovno iz viših svjetova donijeti dolje pravi osjećaj suosjećanja za svako živo stvorenje i sva postojeća bića.

Međutim razvio bi se još jedan osjećaj — najviši osjećaj među mnogim drugima. Ako će čovjek prodrijeti u duhovni svijet, mora shvatiti da se sve u tom svijetu razlikuje od stvari fizičkog svijeta. Onaj koji će se licem u lice suočiti s duhovnim svijetom mora pred njim stajati kao pred nečim potpuno nepoznatim. Strah od nepoznatog tamo je prisutan kao stvarna opasnost. Stoga u tim misterijima, da bi bila opremljena protjerati sve osjećaje straha, anksioznosti, terora i užasa poznate čovjeku, duša ih najprije mora doživjeti u njihovoj punoj dubini. Tada je učenik oboružan za uzlazak u nepoznatu okolinu duhovnog svijeta. Duša učenika tih misterija morala je biti tako uvježbana da stekne sveobuhvatan, univerzalni osjećaj suosjećanja i neustrašivosti. To je bilo teško iskušenje koje je morala otpjeti svaka duša u tim drevnim misterijima u kojima je sudjelovao Eabani kada se ponovno pojavio u utjelovljenju koje leži između njegova života kao Eabani i kao Aristotel. Doživio je također i to. I to se pojavilo opet kod Aristotela kao sjećanje na ranija utjelovljenja. On je bio u stanju definirati bit tragedije upravo iz takvih sjećanja koja su se u njemu javila kod prizora na grčku tragediju, shvaćajući da je tamo bio odjek, reprodukcija iznesena vani na fizičkom planu, onog misterijskog treninga kojim je duša pročišćena kroz osjećaj suosjećanja i straha. Tako heroj i cijelo građenje tragedije mora predstaviti prizor koji na blažem nivou u publici evocira suosjećanje pred licem heroja i strah pred licem sudbine i strašne smrti koja ga zove. I tako su doživljaji koje je pretrpjela duša drevnog mistika bili utkani u slijed događaja tragedije, u zaplet i odvijanje drame: pročišćenje, katarza, kroz strah i suosjećanje, i kao odjek, čovjek grčke epohe bi to doživio na fizičkom planu. Ono što je prije bilo veliko edukativno načelo sada je bilo doživljeno kroz medij estetskog užitka. I ono što je Aristotel naučio u ranijim inkarnacijama pojavilo se u njegovoj vlastitoj svijesti, i on je bio onaj koji je mogao dati jedinstvenu definiciju tragedije koja je postala klasik i imala je takvog učinka da je još bila prihvaćena od Lessing-a u 18-om stoljeću, i kroz

19-0 stoljeće je igrala ulogu koja je uzrokovala da o tome budu napisane cijele biblioteke. Zapravo ne bi bio veliki gubitak kada bi veći dio tih izdanja bio spaljen; jer su napisana u potpunom neznanju onoga što je upravo rečeno — da tu imamo posla s projekcijom dolje u umjetnost nečega što pripada duhovnom životu. Ti autori ni ne slute da je Aristotel prenosio drevnu tajnu misterija kada je rekao: Tragedija je tkanje niza radnji oko heroja, koje u gledatelju mogu pobuditi emocije straha i suosjećanja da bi se u njegovoj duši mogla dogoditi katarza. [[Napomena 18](#)]

Dakle vidimo da u onom što jedna osobnost želi i kaže, postoji naprijed nešto zasjenjeno što nam može biti razumljivo tek kada gledamo kroz tu osobnost do bića koje stoji iza njega, do inspiratora. Tek kada na povijest pogledamo na ovaj način možemo percipirati što osobnost, kao i nad-osobne snage, znače u povijesti, i kako se tamo u jednoj osobnosti odigrava nešto što Madame Blavatsky naziva uzajamno djelovanje osobnih, individualnih inkarnacija i onog što misli kada kaže: “ No kao dodatak stalnom ponavljanju stare, sveprisutne činjenice o reinkarnaciji i karmi, okultist mora tumačiti cikličku i evolucijsku reinkarnaciju” ... i tako dalje. Ona ovo naziva “svjesnom” reinkarnacijom, jer u slučaju većine ljudi danas ego nije svjestan niza inkarnacija, dok duhovne snage koje rade u tim inkarnacijama odozgo svjesno prenose njihove snage iz jednog doba u drugo u skladu s cikličkim zakonom.

Ovaj primjer onog što je otkriveno od Blavatsky u njenom najranijem periodu, iz ružokrižarskih misterija, može biti temeljito provjereno i potvrđeno od nezavisnog istraživanja. Međutim, to će vam pokazati, da nemarna navika shvaćanja jedne inkarnacije samo kao rezultat prethodne, mora biti bitno promijenjena. Također ćete shvatiti da je reinkarnacija daleko složenija spona činjenica nego se to obično pretpostavlja, i može se potpuno shvatiti samo ako se ljudsko biće gleda u vezi s višim, nad-fizičkim svijetom koji stalno penetrira u naš svijet. Moglo bi se reći da je u srednjem periodu koji zovemo grčko-latinska epoha kulture, ljudima dano vrijeme da dožive posljedice svega što je u dušu položeno iz viših svjetova kroz dugi niz inkarnacija, da jednom odjekne u čisto ljudskom egu. Ono što je proživljeno u grčko-latinskom svijetu bilo je kao ljudski i osobni izraz beskrajnih sjećanja položenih u te iste individualnosti u ranije vrijeme od viših svjetova. Trebamo li se onda čuditi da je najveći duh grčkog svijeta postao posebno toga svjestan? Gledajući u njihov unutarnji život rekli su sebi: “Tamo sve struji naprijed, tamo se u našu osobnost protežu svjetovi; ali ti doživljaji su sjećanja onog što je u nas uliveno u ranija vremena iz duhovnih svjetova”. — Čitajte kako Platon tumači ljudsko znanje kao sjećanje duše na njene prošle doživljaje. [[Napomena 19](#)] Tamo vidite kako djela mislioca kakav je Platon emaniraju iz duboke i prave svijesti koja pripada četvrtoj post-atlantskoj epohi. Sve dok ne možemo pogledati s okultnim uvidom u duh nekoliko epoha nećemo razumjeti što jedna izjava tako izuzetne osobnosti stvarno znači.

PREDAVANJE IV

Stuttgart, 30 prosinca 1910

Iz napomena na prethodnom predavanju mogli ste shvatiti da u izvjesnom smislu, grčko-latinska epoha civilizacije leži u sredini post-atlantske epohe kao cjeline. Tri prethodne epohe civilizacije su takoreći priprema za onu aktivnost ljudske duše koju karakterizira grčka kultura — da ego radi u egu. Kulture drevne indijske, perzijske i egipatske epohe predstavljaju silazak od vidovite vizije do čisto ljudske vizije u grčkoj epohi. Ono što počinje s našim vlastitim dobom, i mora biti postignuto u sve većoj mjeri tijekom dolazećih stoljeća i milenija, treba se shvatiti kao ponovni uzlazak, ponovno stjecanje oblika kulture prožetog s vidovitošću. Egipatsko-babilonsko-kaldejsku epohu stoga treba gledati kao zadnji stupanj pripreme za esencijalno ljudsku kulturu Grčke. U prethodnoj, trećoj post-atlantskoj epohi, čovjek silazi od starih vidovitih uvjeta koji su mu omogućili da direktno sudjeluje u životu duhovnog svijeta, u pripremu za čisto osobnu, čisto ljudsku kulturu karakteriziranu aktivnošću duše koju bi se moglo opisati kao “ego radi u egu”. Stoga smo vidjeli kako je pogled u ranije inkarnacije koji je bio implicitan vidovnjačkoj kulturi, u početku, bio neizvjestan i nejasan kod Gilgameša, inauguratora babilonske civilizacije; kako čak i kada ga je Eabani takoreći obdario s određenim sposobnostima gledanja natrag na ranije inkarnacije, nije bio zaista siguran u njegovo značenje. I sve što vidimo preneseno na potomstvo kroz aktivnost tih babilonskih duša potpuno je u skladu s tim silaskom iz duhovnih visina i ulaskom u čisto osobni element što je posebna karakteristika babilonske duše.

U proučavanju okultnog aspekta povijesti sve više uočavamo da s njihovim aktivnostima i kulturalnim postignućima nekoliko naroda nikako ne stoje izolirani u evoluciji svijeta, u općem napretku čovječanstva. Svaki narod ima svoj duhovni zadatak, da napravi poseban doprinos ljudskom napretku. Naša današnja civilizacija je iznimno kompleksna, jer mnoge pojedinačne struje kulture su u nju konvergirale. U našem sadašnjem duhovnom životu i u vanjskom životu, također, postoji slijevanje najrazličitijih narodnih kultura koje su razvijene više-manje jednostrano od pojedinačnih naroda u skladu s njihovim vlastitim misijama, i zatim su se slile u opću struju. Stoga se narodi pojedinačno svi razlikuju jedni od drugih; u svakom pojedinačnom slučaju možemo govoriti o konkretnoj misiji. I možemo pitati: Na što možemo, mi koji smo u našu vlastitu kulturu primili rad ostvaren za civilizaciju od naših predaka — na što možemo uperiti prstom što će nam pokazati kakav doprinos je napravljen od ovog ili onog naroda za opći napredak čovječanstva.

Ovdje je veoma zanimljivo promisliti o zadatku i misiji babilonskog naroda. Babilonski narod je predstavljao veliku zagonetku povijesnom istraživanju 19-og stoljeća kao rezultat dešifriranja klinastog pisma. I čak i površne informacije koje je bilo moguće dobiti bile su u najvišem stupnju vrijedne pažnje. Jer istraživač danas može izjaviti da je duljina vremena ranije prihvaćenog kao povijesno vrijeme, gotovo udvostručena informacijama dobivenim preko dešifriranja klinastog pisma. Dokazi pribavljeni od samih vanjskih zapisa omogućuju povijesnom istraživanju da se osvrne na pet i šest tisuća godina prije kršćanske ere, i da potvrdi da je kroz cijeli taj period postojala velika i značajna civilizacija u oblastima koje su kasnije bile scena aktivnosti Babilonaca i Asiraca. Tamo je, posebno u najranija vremena, živio izvanredan narod, u povijesti poznat kao Sumerani. Živjeli su u oblastima oko Eufrata i Tigrisa, uglavnom u gornjim oblastima ali također i prema donjima. Nema dovoljno vremena da uđemo u pitanje samih povijesnih zapisa i moramo se radije pozabaviti s onim što možemo naučiti iz okultne povijesti.

U njihovim mislima i duhovnim postignućima, a također i u njihovim vanjskim postignućima, taj narod je pripadao relativno ranom stupnju post-atlantske civilizacije. I što dalje idemo natrag u povijesti Sumerana, koji bi se mogli nazvati prethodnicom Babilonaca, postaje sve evidentnije da su u tom narodu živjele duhovne tradicije najvišeg značaja, da je među njima bila prisutna duhovna mudrost koju bi se moglo opisati kazavši da je u njima cjelokupan način života, način življenja ne samo u misli, već u samoj duši i duhu, bio potpuno različit od bilo čega što se razvilo u kasnijim periodima povijesti svijeta. U ljudima kasnijih vremena, na primjer, postoji dokaz o jazu između misli i izgovorene riječi. Svatko može danas shvatiti da su mišljenje i govorenje dvije sasvim različite stvari, da se u određenom smislu govor sastoji od konvencionalnih načina izražavanja za ono što je mišljeno. To je evidentno iz same činjenice da kroz mnoge različite jezike izražavamo veoma mnogo zajedničkih ideja. Dakle postoji izvjesni jaz između mišljenja i govorenja. Nije bilo tako među Sumeranima, tim drevnim narodom čiji jezik je bio povezan s dušom sasvim drugačije nego je to postalo pravilo u svim kasnijim jezicima. Posebno kada idemo natrag u vremena najveće davnine nalazimo nešto kao prvobitni ljudski jezik — premda ne više sačuvan, tada čak, u potpunoj čistoći. Istina, već nalazimo diferencijaciju u jezicima kod raznih plemena i rasa u širokim prostorima Europe, Azije i Afrike, ali je među Sumeranima postojala vrsta općeg govornog elementa koji je bio shvatljiv preko cijele tada poznate Zemlje, posebno kod više duhovnih ljudi. Kako je to bilo moguće? Zato jer je ton ili zvuk evocirao određeni osjećaj i duša je bila dužna nedvosmisleno izraziti ono što se osjećalo u vezi s konkretnom misli i u isto vrijeme s konkretnim zvukom.

Dopustite da ukažem što to implicira govoreći da čak i u imenima koja sam naveo iz Epa o Gilgamešu — čak i tamo se još mogu naći upečatljivi

zvukovi: Ištar, Išulan slično. Kada su ti zvukovi izgovoreni i njihova okultna vrijednost je poznata, shvaća se da su to imena u kojima zvukovi ne mogu biti drugi nego oni koji jesu ako će označiti bića o kojima se radi, jer U, I i A mogu se povezati samo s nečim sasvim specifičnim. U tijeku daljeg razvoja jezika ljudi su izgubili osjećaj da su zvukovi — zvukovi suglasnika i vokala — povezani s specifičnim stvarnostima, tako da je u tim drevnim vremenima stvar mogla biti označena samo određenom kombinacijom zvukova. Onoliko malo kao kada danas imamo određeni objekt na umu mi imamo u osnovi različite ideje o njemu u Engleskoj i u Njemačkoj, toliko je malo čovjek u onim vremenima označavao neki objekt ili biće drugačije nego specifičnom kombinacijom zvukova, jer je neposredni osjećaj za zvukove bio još živ. Tako da je jezik u drevnim vremenima — a u sumerskom jeziku bio je odjek toga — nosio sasvim određeni karakter i onom tko ga je slušao bio je razumljiv jednostavno zbog prirode duše. To vrijedi, naravno, samo za najranije post-atlantske civilizacije.

Ali zadatak je babilonskog naroda bio voditi tu živu vezu čovjeka s duhovnim svijetom dolje u osobno, u oblast gdje je osobnost temeljena potpuno na sebi u njenoj odvojenosti, u njenoj jedinstvenosti. Misija Babilonaca je bila da duhovni svijet vode dolje na fizički plan. I s time je povezana činjenica da živi, duhovni osjećaj za jezik nestaje i jezik se prilagođava prema takvim faktorima kao što je klima, zemljopisni položaj, rasa, i slično. Biblija — koja ove stvari priča točnije nego fantazije samozvanog filologa Fritz Mauthnera [[Napomena 20](#)] opisuje tu značajnu istinu u priči o babilonskoj *Kuli Babel*, čime su ljudi koji govore zajednički jezik razbacani po Zemlji. [[Napomena 21](#)] Kada znamo da je podizanje svetih građevina u drevna vremena bilo vođeno određenim načelima, ovu Kulu Babel možemo također razumjeti i u duhovnom smislu. Građevine koje su trebale služiti kao mjesta gdje su se trebali izvršiti određeni činovi posvećeni svetoj mudrosti, ili koje su trebale stajati kao znakovi i simboli svetih istina — takve građevine su podizane prema mjerama izvedenih bilo od nebesa ili od ljudske strukture. U osnovi, one su identične, jer je čovjek kao mikrokozmos replika makrokozmosa. Stoga su mjere koje će se naći u građevinama kao što su piramide uzete od nebesa i od ljudskog tijela.

Ako bi išli natrag u relativno rana vremena, kod svetih građevina našli bi simboličko predstavljanje mjera sadržanih u ljudskoj strukturi ili u pojavama na nebesima. Duljina, širina, dubina, arhitektonski oblik interijera — sve je bilo modelirano po mjerama nebesa ili onima od ljudskog tijela. To je bilo moguće jer kada je postojala živa svijest čovjekove veze s duhovnim svijetom, mjere su iz tog svijeta donesene dolje. Što je, dakle, moralo biti dovedeno dolje od nebesa na Zemlju, od univerzalno-duhovno-ljudskog do ljudskog-osobnog? Mjere su onda mogle biti uzete jedino od samog čovjeka, od ljudske osobnosti utoliko što je to izraz pojedinačnog ega. Tako je Babilonska kula trebala biti kultno središte za ljude koji su otada izvlačili mjere iz ljudske osobnosti. Ali u isto vrijeme se moralo pokazati da

osobnost mora najprije sazrijeti do stupnja da se može ponovno uzdići u duhovne svjetove. Četvrta i peta epoha civilizacije moraju biti proživljene prije nego što je ponovni uzlazak moguć — što u to vrijeme ne bi bilo. Da nebesa još nisu bila unutar dosega snaga koje proizlaze iz ljudske osobnosti — to je naznačeno činjenicom da je Kula babilonska morala biti nesretna stvar. Beskonačne dubine su sadržane u tom svjetskom simbolu Kule babilonske kroz koji je čovjek bio ograničen na osobnost kao takvu; na ono što je osobnost mogla postići pod konkretnim uvjetima koji su prevladavali među nekom rasom ili narodom.

Tako su Babilonci bili vođeni dolje od duhovnog svijeta do naše Zemlje; tamo leži njihova misija i njihov zadatak. Međutim, kao što sam već rekao, u podlozi vanjske babilonske civilizacije bila je kaldejska misterijska kultura koja je, premda ostavši ezoterna, ipak sasvim sigurno utjecala u vanjsku civilizaciju. Stoga vidimo kako prvobitna mudrost još svjetluca na način i sredstvima dostupnim Babiloncima. No ta sredstva se neće koristiti u svrhu uspona u duhovne oblasti; ona će se primijeniti na Zemlji. Taj element u misiji Babilonaca je bio utjelovljen u njihovoj kulturi i sišao je u naše vlastito vrijeme, kao što se može pokazati. Moramo, međutim, naučiti da imamo barem nekakav respekt za taj još uvijek velik i snažan pogled u duhovni svijet koji je njegovao stare tradicije u duši i nad kojim se sjena sumraka upravo počela spuštati. Moramo naučiti cijeniti duboko znanje o nebesima u posjedu Babilonaca, i njihovu veliku misiju, koja leži u izvlačenju svega iz onoga što je bilo poznato čovječanstvu kroz viziju duhovnog svijeta, iz zakona mjere koji prevladavaju u nebesima, što treba biti pripojeno civilizaciji za potrebe vanjskog, praktičnog života. U isto vrijeme njihova misija je bila da sve povežu s čovjekom. I zanimljivo je da su neke ideje preživjele do u naše vlastito vrijeme, ideje koje su kao odjek osjećaja koji su još bili živo iskustvo kod Babilonaca — osjećaja o ulijevanju makrokozmosa u čovjeka, o zakonu koji, dok utječe na čovjeka kao na zemaljsku osobnost, zrcali veliki zakon nebesa.

U drevnom Babilonu postojala je izreka: “Pogledajte čovjeka koji ide okolo ne kao sjedobrad i ne kao dijete, koji se kreće kao zdravo, ne kao bolesno biće, koji ne ide prebrzo niti korača presporo — i vidjeti ćete mjeru sunčeva kursa”. To je važna izreka i može nas usmjeriti duboko u duše drevnih Babilonaca. Jer oni su opisali da ako bi čovjek s dobrim zdravim hodom, čovjek koji u hodanju drži tempo u skladu s zdravljem života, hodao oko Zemlje niti previše brzo niti presporo, on bi trebao 365 $\frac{1}{4}$ dana da opiše krug — i to je približno točno, pretpostavivši da hoda danju i noću bez pauze. I tako su rekli: “To je vrijeme za koje zdravo ljudsko biće može opisati krug oko Zemlje, i to je također duljina vremena koja je Suncu potrebna za kretanje oko Zemlje” (jer oni su vjerovali u očigledno kretanje Sunca oko Zemlje). “Ako dakle hodate kao zdravo ljudsko biće, ni previše brzo niti presporo oko Zemlje, vi držite tempo sunčeva kursa”. I to znači: “O

čovječe, u samom tvom zdravlju leži da ti držiš korak kursa Sunca oko Zemlje”.

To je sigurno nešto što nas može nadahnuti poštovanjem za veličanstvenu viziju kozmosa koju je posjedovao babilonski narod. Jer su na toj osnovi podijelili putovanje zdravog čovjeka Zemljom, koristeći mjere razlomaka i stigavši do rezultata približno jednakog udaljenosti koju prođe čovjek kada hoda dva sata: to dođe oko milje. (nap.pr. njemačka, kao i danska milja, jednaka je oko pet engleskih milja.) To su izračunali na osnovu normalnog, zdravog tempa i usvojili kao vrstu norme za mjerenja tla u većem mjerilu. I u stvari ta mjera je sačuvana sve do nedavno — kada je sve u ljudskoj evoluciji postalo apstraktno — u njemačkoj milji, koja se može prijeći za oko dva sata. I tako je trajalo do u 19-o stoljeće nešto što potječe iz misije drevnih Babilonaca, što su spustili iz kozmosa, izračunavši to u skladu s kursom Sunca.

Sve do našeg vlastitog vremena mjere koje potječu od same čovjekove prirode nisu neizbježno svedene na apstraktne mjere uzete iz nekakvog dogovora. Jer očito je da je mjera danas apstraktna u usporedbi s konkretnim mjerama direktno povezanim s čovjekom i s pojavama nebesa — mjerama koje će se uistinu pratiti natrag do misije babilonskog naroda. Također i u slučaju drugih mjera, kao što je “stopa”, izvedena od ljudskog uda, ili “lakat”, izvedeno iz ljudske šake i ruke, u podlozi možemo naći nešto što je otkriveno kao zakon koji prevladava u čovjeku, mikrokozmosu. U suštini stvari drevni babilonski način razmišljanja još je bio u pozadini našeg sustava mjera do ne tako davno. Dvanaest zodijskih konstelacija i pet planeta dali su babiloncima 5 puta $12 = 60$ — to su uzeli kao osnovni broj. Brojali su do 60 i zatim počinjali ispočetka. Kada god su brojali stvari u svakodnevnom životu uzimali su broj 12 kao osnovu, jer, pošto potječe iz zakona u kozmosu, povezan je na daleko konkretniji način sa svim vanjskim uvjetima. Broj 12 je sposoban za mnogo dijeljenja. Dvanaest — tucet — nije ništa drugo nego poklon iz misije Babilonaca. Mi sve temeljimo na 10 — broj koji ima dosta poteškoća kada ga trebamo dijeliti na dijelove, dok je tucet, i u odnosu prema 60 i u raznim mogućnostima dijeljenja, uvelike pogodan da bude osnova metričkog i numeričkog sustava.

Kada je rečeno da je čovječanstvo uplovilo u apstrakciju čak i u odnosu na računanje i brojanje, to nije kritika našeg vremena, jer jedna epoha ne može raditi isto što i prethodna. Ako bi željeli portretirati tijek civilizacije od atlantske katastrofe do grčkog perioda i dalje do našeg vlastitog, mogli bi reći: Indijska, Perzijska i Egipatska epoha su period silaska; u grčkoj civilizaciji dosegnuta je točka gdje je esencijalno ljudsko razvijeno na fizičkom planu; zatim počinje ponovni uzlazak. Ali taj ponovni uzlazak je takav da on predstavlja samo jedan aspekt razvoja, a s druge strane postoji progresivni silazak u materijalizam. Stoga u naše vrijeme, ruku pod ruku s duhovnim stremljenjima postoji krajnji materijalizam koji duboko, duboko povezuje s materijom. Ove stvari su prirodne paralele. Ta struja

materijalizma je nužno prisutna kao prepreka koju treba prevladati da bi se viša stvar mogla razviti. Međutim priroda je ove materijalističke struje da sve čini apstraktnim. Cijeli dekadski sustav je apstraktni sustav. Ovo nije kritika već jednostavno karakterizacija. I u drugim smjerovima, također, tendencija je potisnuti konkretnu stvarnost. Samo promislite o prijedlozima koji su dani — na primjer da uskršnji blagdani padnu na fiksni datum u travnju, da bi se izbjegle neugodnosti za trgovinu i industriju! Ne obraća se pažnja na činjenicu da tu još imamo nešto što, onako kako je određeno nebesima, doseže do nas iz drevnih vremena. Sve mora ići u apstrakciju, i konkretna stvarnost, koja opet gura u duhovno, utječe u našu civilizaciju u početku samo kao mali potčić.

Iznimno je zanimljivo vidjeti kako je ne samo u duhovnoj znanosti, već isto tako i izvan nje, čovječanstvo instinktivno ponukano da se uputi gore, ponovno uspne, recimo do veze s mjerom, brojem i formom sličnoj onoj koja je prevladavala kod drevnih Babilonaca i Egipćana. Jer u naše vrijeme postoji zapravo vrsta ponavljanja babilonske i egipatske kulture; epohe civilizacije koje prethode našem dobu ponavljaju se: egipatska u našoj vlastitoj epohi, perzijska u šestoj, indijska u sedmoj. Prva se podudara sa sedmom, druga sa šestom, treća s petom, našom vlastitom; četvrta stoji za sebe, čineći sredinu. Iz tog razloga, toliko toga što je činilo drevni egipatski pogled na svijet instinktivno se ponavlja. Na svijetlo dolaze izvanredne stvari. Ljudi mogu biti duboko usađeni u materijalističke ideje i koncepte, ipak preko težine samih činjenica—ne preko znanstvenih teorija, koje su sve danas materijalističke — mogu biti vođeni u duhovni život. Na primjer, u Berlinu postoji zanimljiv liječnik koji je napravio izvanredna zapažanja temeljena samo na činjenicama, odvojeno od bilo kakve teorije. Pokazati ću to na školskoj ploči. — Recimo da ova točka predstavlja datum ženine smrti. Ne govorim o hipotetskom slučaju već o nečem što je stvarno bilo opaženo. — Žena je baka u obitelji. Određeni dio dana prije njene smrti rođeno je unučje, neka je broj dana 1,428. Čudno je reći, 1,428 dana nakon bakine smrti rođeno je još jedno unučje, i praunuka 9,996 dana nakon njene smrti. Podijelite 9,996 sa 1,428, i dobijete 7. Nakon perioda, dakle, sedam puta duljine perioda između rođenja prvog unuka i smrti bake, rođeno je praunuče. I sada isti doktor pokazuje da to nije izolirani slučaj, već da se mogu istražiti brojne obitelji i uvijek naći da su u odnosu na smrti i rođenje evidentni potpuno određeni numerički odnosi. A najzanimljivije od svega je da ako, na primjer, uzmete broj 1,428, opet imate broj djeljiv sa sedam. Ukratko, same činjenice danas tjeraju ljude da u nizu vanjskih događaja ponovno otkriju izvjesne pravilnosti, izvjesnu periodičnost, koja je povezana sa starim svetim brojevima. I već danas broj nalaza u tom smjeru sakupljen od Fliess-a — to je ime liječnika u Berlinu [[Napomena 22](#)] — i njegovih studenata, dokaz je da je niz takvih događaja reguliran sasvim konkretnim brojevima. Ove brojke su već dostupne u ogromnoj količini. Njihovo tumačenje je posve materijalističko, ali same činjenice sile na vjerovanje u ulogu broja u svjetskim događanjima. Moram naglasiti da je primjena ovog

načela od Fliessa i njegovih studenata veoma varljiva i pogrešna. Način na koji primjenjuje njegove glavne bojeve, posebno 23 i 28 — $28 = 4 \text{ puta } 7$ — morati će u mnogim pogledima biti izmijenjen. Ipak, u ovakvom proučavanju možemo vidjeti nešto kao instinktivno pojavljivanje drevne babilonske kulture u dobu kada je čovječanstvo na putu uzlaza. Naravno, ovakve stvari su ograničene na male krugove; ogromna većina ljudi nema osjećaja za njih. Ali je uistinu izvanredno vidjeti neobične misli i osjećaje koji se javljaju kod ljudi kao što su učenici Fliessa, na primjer, koji je otkrio ove stvari. Jedan od tih učenika kaže: “Da su ove stvari bile poznate u drevna vremena, što bi ljudi rekli?” — Ali *bile* su poznate! I slijedeći pasus izgleda mi posebno karakterističan.

Nakon što je ovaj učenika Fliessa sakupio dosta takvog materijala, on kaže: “Periodi konstruirani na najjasnijim matematičkim načelima ovdje su izvedeni iz prirode, i takve stvari su stalno bile izvan dosega nadarenih umova naviknutih na daleko teže probleme. S kakvim religijskim zanosom bi Babilonci, s njihovom ljubavi za izračun, istražili ovu oblast i s kakvom magijom bi ova pitanja bila okružena”. — Dakle vidite koliko su blizu ljudi već došli do naziranja onog što se stvarno dogodilo! Kako nepogrešivo čovjekov instinkt još jednom radi u smjeru duhovnog života! Ali upravo gdje sadašnja znanost prolazi zatvorenih očiju, ima dosta toga za naći što baca veliko svjetlo na okultnu silu koje su ljudi potpuno nesvjesni. Oni kojima je pažnja privučena na ovaj izvanredan zakon brojeva objašnjavaju ga na potpuno materijalistički način; ali težina samih činjenica već danas sili ljude da prepoznaju duhovni, matematički zakon koji prevladava u stvarima svijeta. Vidimo kako je duboko točno da je sve što dolazi do izražaja u osobnom obliku u kasnijem tijeku ljudske evolucije, sjenovita slika onog što je ranije bilo prisutno u elementarnoj, izvornoj veličini, jer je veza s duhovnim svijetom još bila netaknuta.

Da bi to moglo biti duboko upisano u vašim dušama, želim naglasiti da su Babilonci bili oni koji su u njihovoj tranziciji prema četvrtoj epohi civilizacije morali, takoreći, donijeti dolje s nebesa mjeru, broj, težinu; da u našem vlastitom vremenu mi doživljavamo odjek toga; i da ćemo ponovno naći naš put do ove tehnike brojeva koja će postajati sve istaknutija, premda je u drugim domenama života apstraktni sustav mjere i broja prirodno prikladan. Ovdje opet, dakle, možemo vidjeti kako je na putu silaska određena točka dosegnuta u grčko-latinskoj kultivaciji čistog, esencijalnog čovječstva, u izražavanju osobnosti na fizičkom planu, i kako zatim počinje ponovni uzlazak. Tako da zapravo grčka epoha leži u sredini tijeka cijele post-atlantske civilizacije.

Međutim moramo se sjetiti da je u grčkoj epohi došao impuls kršćanstva koje će voditi čovječanstvo gore u druge oblasti. Već smo vidjeli kako se u prvoj fazi svog razvoja kršćanstvo nije odmah pojavilo sa svojim punim značenjem, sa svojim duhovnim sadržajem i supstancom. Ponašanje ljudi Aleksandrije prema Hipatiji daje nam sliku promašaja i sjenovitih strana s

kojima je kršćanstvo bilo bremenito na početku. Zaista je često naglašavano da tek treba doći vrijeme kada će kršćanstvo biti shvaćeno u svojoj svojoj dubini, da još postoje beskonačne i nedokučene dubine u kršćanstvu, koje stvarno više pripadaju budućnosti nego sadašnjosti — a kamoli prošlosti. Vidimo kako se u kršćanstvu nešto što je još u porođajnim mukama smješta u ono što je ušlo u nasljeđe prvobitne mudrosti svijeta i duhovnosti. Jer ono što je grčka kultura primila, što je nosila u sebi, zapravo je bilo kao nasljeđe svega što je u bezbrojnim inkarnacijama bilo stečeno od ljudi kroz njihovu živu vezu s duhovnim svijetom. Sva duhovnost doživljena u prethodnim dobima uronila je dolje u srca i duše Grka i u njima preživjela. Stoga je razumljivo — posebno u pogledu onoga što je rezultiralo iz kršćanskog impulsa u prvim stoljećima, da je bilo ljudi koji dolazak kršćanstva nisu mogli gledati kao jednaku vrijednost svemu onome što je preneseno grčkoj kulturi s nadmoćnom veličinom i dubinom duhovnosti, kao drevno nasljeđe tisuća godina.

Postojala je posebno karakteristična osobnost koja je doživljavala takoreći u vlastitim grudima ovu bitku starog s novim, ovu bitku između blaga prvobitne, duhovne mudrosti i onog što je bilo tek na početku — slabašne struje. Ova osobnost grčko-latinske epohe u 4-om stoljeću, koja je ove stvari doživljavala u areni vlastite duše, bio je *Julije Apostat*. [[Napomena 23](#)] U najvišem stupnju je zanimljivo slijediti život rimskog cara Julijana. Bio je nećak ambicioznog, osvetoljubivog cara Konstantina, i namjera je bila da se njega i njegova brata ubije u djetinjstvu. Dopusšteno mu je da živi samo zato jer se bojalo da će njegova smrt prouzročiti prevelik metež, i jer se očekivalo da koliku god bi štetu mogao napraviti da bi se to kasnije neutraliziralo. Julijan je morao steći obrazovanje lutajući među raznim zajednicama, i striktno se vodila briga da upije ono što je tada bilo prihvaćeno, iz oportunističkih razloga, u Rimu i od Rima, od rimskog carstva, kao kršćanski razvoj. To je, međutim, bila papazjanija onog što se po stupnjevima oblikovalo kao katolička crkva i onog što je postojalo u arijanizmu, s željom da ni jedan element ne naruši drugi. I tako u to vrijeme neprijateljstvo protiv starog helenističko-poganskog ideala, drevnih bogova i drevnih misterija, bilo je na svim stranama prilično žestoko. Kao što sam rekao, sve je napravljeno da se osigura da Julijan, za kojeg se očekivalo da bi mogao uspjeti doći na tron Cezara, postane dobar kršćanin.

Međutim čudna težnja se uvlačila u ovu dušu. Ova duša nikada ne bi mogla postići neki dublji osjećaj za kršćanstvo. Gdjegod da je dječak odveden, i gdje su tragovi ne samo drevnog poganstva već drevne duhovnosti još bili preživjeli, njegovo srce je za to bilo toplo. Gdjegod je našao nešto od starih svetih tradicija i institucija preživjelih u civilizaciji četvrte epohe, time se napajao. I tako se dogodilo da je u njegovim mnogim lutanjima, na koja je bio prognao jer je tako odmjerio njegov ujak Car, on došao u kontakt s učiteljima takozvane neoplatonističke škole i s učenicima ljudi iz Aleksandrije, koji su primili stare tradicije koje su im tamo uručene.

Tada je po prvi puta srce Julijana bilo hranjeno s onim što ga je duboko privlačilo. I tako je upoznao takva blaga drevne mudrosti kakva su još postojala u samoj Grčkoj. I sa svime što mu je dala Grčka, sa svime što mu je stari svijet dao putem mudrosti, Julijan nije mogao nego razviti živi osjećaj za jezik nebesa, za tajne koje su nam iz zvjezdanog zapisa govorele iz kozmičke sfere. Zatim dolazi vrijeme kada je bio iniciran u eleuzijske misterije od jednog od posljednjih hijerofanta; i kod Julijana imamo čudan prizor da onaj koji je nadahnut od drevnih misterija, koji potpuno stoji unutar onog što se može primiti kada preko misterija duhovni život postaje stvarnost — da takav posvećenih stoji na tronu Cezara. I premda su se mnoge zablude uvukle u spise Julijana protiv kršćana, mi znamo kakva je veličina bila u njegovoj koncepciji svijeta kada je govorio iz veličanstvenih doživljaja njegovog posvećenja.

Ali pošto kao učenik misterija već u zalazu nije dobro znao kako se nositi s vremenima, suočio se s mučeništvom koje se nazire pred onim koji je nadahnut ali više nije svjestan koje tajne treba držati skrivene a koje se mogu legitimno prenijeti. Iz žara i entuzijazma zapaljenom u Julijanu od njegova helenističkog obrazovanja i preko njegove inicijacije, iz uzvišenih doživljaja koje mu je hijerofant omogućio da doživi, u njemu se pojavila riješenost da ponovno utemelji ono što je gledao kao aktivan, tkajući život drevne duhovnosti. I tako ga vidimo kako teži na svaki način uvesti stare bogove opet u civilizaciju u koju je već prodrlo kršćanstvo. Otišao je predaleko i u otvorenom govorenju o tajnama misterija i u njegovom stavu prema kršćanstvu. I tako je došlo do toga da ga je godine 363, kada je morao voditi vojnu kampanju protiv Perzijanaca, pretekla njegova sudbina. Baš kao što sudbina pretekne svakog tko je nezakonito izgovorio one stvari koje se ne smiju izgovoriti bez odobrenja, tako je bilo i u slučaju Julija, i postoji povijesni dokaz da je u toj ekspediciji protiv Perzijanaca, pao od ruke kršćanina. Jer ne samo da se ta vijest odmah poslije nadaleko raširila i nikada nije bila poricana ni od jednog kršćanskog pisaca zabilješki, već bi i bilo veoma začuđujuće da su Perzijanci izazvali smrt njihova najvećeg neprijatelja bez da su se s time razmetali. Među njima je, također, odmah nakon toga prevladavalo mišljenje da je Julije pao od ruke kršćanina. To je bilo zaista nešto kao oluja što je izbilo iz ove nadahnute duše, iz vatrenog entuzijazma stečenog iz inicijacije u eleuzijske misterije koje su se već približavale svom periodu sumraka. Takva je bila sudbina čovjeka 4-og stoljeća, potpuno osobnog ljudskog bića čija se karma sastojala, u biti, od proživljavanja u osobnoj ljutnji, osobnom gnjevu i osobnom entuzijazmu, nasljeđa koje je primio. To je temeljni zakon koji je prevladavao u njegovom životu.

Za proučavanje okultne povijesti, zanimljivo je promotriti kasniji tijek koje je imao ovaj konkretan život, ova konkretna individualnost. Tijekom 16-og stoljeća, godine 1546, rođen je izvanredan čovjek iz plemenite kuće u Sjevernoj Europi, i upravo u toj kolijevki, takoreći, bilo je položeno sve —

uključujući obiteljski imetak — što ga je moglo voditi na položaj s visokim počastima u tradicionalnom životu tog vremena. Pošto je, u skladu s tradicijom njegove obitelji, bila namjera da zauzme neki eminentni politički ili drugi visoki položaj, bio je određen za pravno zanimanje i s tutorom poslan na Sveučilište u Leipzigu da studira pravnu znanost. Tutor je mučio dječaka — jer bio je još dječak kada je prisiljen da studira pravo — po cijeli dan. Ali noću, dok je tutor spavao snom pravednika i sanjao pravne teorije, dječak bi se iskrao iz kreveta i promatrao zvijezde s veoma jednostavnim instrumentom kojeg je sam smislio. I vrlo brzo je o tajnama zvijezda znao ne samo više od bilo kojeg učitelja već više i od toga što se moglo pronaći u bilo kojoj knjizi u to vrijeme. Na primjer, vrlo brzo je primijetio određeni položaj Saturna i Jupitera u konstelaciji Lava, okrenuo se knjigama i našao da je to zapisano sasvim pogrešno. U njemu se zatim pojavila težnja da dođe do što je moguće točnijeg znanja o tom rukopisu zvijezda, da što je moguće točnije zapiše kretanje zvijezda. Nije čudno da je unatoč otporu obitelji ubrzo dobio dopuštenje da postane prirodoznanstveni filozof i astronom, umjesto da sanja o svom životu nad pravnim knjigama i doktrinama. I imajući značajna sredstva na raspolaganju, mogao je podesiti cijelo domaćinstvo.

To je bilo uređeno na izvanredan način. Na gornjim katovima bili su instrumenti dizajnirani za promatranje tajni zvijezda; u podrumima je bila oprema sa stvaranje različitih kombinacija i otopina supstanci. I tamo je radio, podijelivši vrijeme između opservacija provedenih na gornjim katovima zgrade i vrenja, fermentiranja, miješanja i vaganja što se odvijalo u podrumima ispod. Tamo je radio, da bi pokazao, malo po malo, kako će se zakoni koji su napisani u zvijezdama, zakoni planeta i zvijezda stajaćica, makrokozmički zakoni, ponovno naći mikrokozmički u matematičkim brojevima koji su u pozadini kombinacija i otopina supstanci. I ono što je otkrio kao živu vezu između nebeskog i zemaljskog primijenio je na umjetnost medicine, proizvodeći medikamente koji su bili povod ljutog animoziteta oko njega jer ih je slobodno davao onima kojima je želio pomoći. Liječnici u to vrijeme, koji su namjeravali iznuđivati visoke naknade, bjesnili su protiv tog čovjeka koji je bio opružen za počinjenje svakakvih "strahota" s onim što je nastojao dovesti dolje s nebesa na Zemlju.

Srećom, kao rezultat određenih događaja, naišao je na naklonost danskog kralja, Fredericka drugog, i dok god je imao tu naklonost, sve je bilo dobro: dobio je nevjerojatan uvid u duhovno djelovanje kozmičkih zakona u smislu u kojem sam upravo to opisao. Ovaj čovjek je doista nešto znao o duhovnom kursu kozmičkih zakona. Zapanjio je svijet stvarima koje doduše danas više ne bi naišle na isto povjerenje. Jednom prigodom, kada je bio u Rostocku, prorekao je, iz konstelacija zvijezda, smrt sultana Sulejmana, koja se ostvarila unutar par dana od datuma kojeg je prorekao. Vijest o tome učinila je ime *Tycho Brahe* [[Napomena 24](#)] (također [Dodatak](#)) čuvenim u Europi. Danas svijet u cjelini jedva zna nešto više o Tycho Brahe-

u, čiji život pada tako kratko vrijeme iza nas, osim da je pomalo bio osobenjak i da nikada nije dosegnuo uzvišeno stajalište modernog materijalizma. Zapisao je tisuće zvijezda po prvi puta u mapama nebesa i također napravio epohalna otkrića o vrstama zvijezda, "Nova", koja bukne i opet nestane, i to opisao. Ali ove stvari su uglavnom prošle u tišini. Svijet stvarno o njemu ništa ne zna osim da je još bio dovoljno "glup" da osmisli plan kozmosa u kojem Zemlja miruje a Sunce se s planetima okreće oko nje. To je ono što svijet općenito danas zna. Činjenica da ovdje imamo posla s značajnom osobom 16-og stoljeća, s onim tko je ostvario beskonačno mnogo da je čak i danas korisno za astronomiju, da je u onom što je dao sadržana neizreciva količina mudrosti — ništa od toga obično nije zabilježeno, iz jednostavnog razloga da predstavljajući sustav detaljno, iz njegova vlastitog dubokog znanja, Tycho Brahe je vidio poteškoće koje Kopernik nije vidio. Ako bi se takvo što usudio reći — jer to zaista izgleda paradoksalno — čak i kopernikanskim kozmičkim sustavom zadnja riječ još nije rečena. I konflikt između ta dva sustava će još zaokupljati umove kasnijeg čovječanstva. — To, međutim, samo usput; previše je paradoksalno za sadašnje doba.

Tek pod nasljednikom kralja koji mu je bio naklonjen neprijatelji Tycho Brahe-a pojavljuju se sa svih strana. Oni su bili liječnici i profesori univerziteta u Kopenhagenu, i uspjeli su okrenuti nasljednika njegovog zaštitnika protiv njega. Tycho Brahe je bio prognan iz domovine i opet je morao ići na jug. U Augsburgu je izvorno postavio njegovu prvu planosferu i pozlaćeni globus na kojem je uvijek označavao nove zvijezde koje je otkrio — u konačnici ih je bilo tisuće. Bilo mu je suđeno da umre u egzilu u Pragu. Sve do danas, ako se okrenemo, ne uobičajenim priručnicima, već stvarnim izvorima, i proučavamo Keplera, recimo, još možemo vidjeti da je Kepler mogao doći do njegovih zakona zbog pedantnih astronomskih promatranja koja je prije njega napravio Tycho Brahe. Ovdje je zaista bila osobnost koja je opet nosila pečat, u velikom stilu, onog što je bila velika i značajna mudrost prije njegova vremena; ona koja se nije mogla povezati s vrstom znanja koje je postalo popularno odmah nakon toga u obliku materijalističkog pogleda na svijet. Uistinu je to čudna sudbina, ta sudbina Tycho Brahe-a!

I sada, stavljajući obje osobne sudbine jednu do druge, pomislite kako je beskonačno poučno kada iz Akaša zapisa naučimo da se individualnost Julija Apostata ponovno javlja u Tycho Brahe-u, da je Tycho Brahe, takoreći, reinkarnacija Julija Apostata. Tako neobično i paradoksalno zakon o reinkarnaciji ima učinka kada je karmička veza jedne individualnosti promijenjena od povijesne karme svijeta; kada same kozmičke snage koriste ljudsku individualnost kao njihov instrument.

Odmah ću naglasiti da ne govorim o ovakvim stvarima kao što je veza između Julija Apostata i Tycho Brahe-a da bi one odmah bile objavljene s krovova i raspravljane za svakom večerom i kavom, već da bi mogle uroniti u mnoge duše kao učenje o okultnoj mudrosti, i da možemo naučiti da sve

više razumijemo kako je nadčulna stvarnost svuda u pozadini ljudskog bića u njegovoj fizičkoj manifestaciji.

PREDAVANJE V

Stuttgart, 31 prosinca 1910

Uvid u razvoj individualnosti kao što su one koje smo mogli, na jučerašnjem predavanju, slijediti kroz dvije inkarnacije omogućuje nam da razaberemo nešto o tajanstvenom dotoku i aktivnosti kozmičkih duhova tijekom evolucije i povijesti čovječanstva. Jer kada imamo na umu slike koje su, makar okvirno, bile pred nama jučer, slika Julija Apostata i kasniji izraz te individualnosti kao Tycho Brahe-a, velikog astronoma, jedna stvar nam može biti posebno upadljiva. Upravo u slučaju osobnosti koje znače nešto u povijesti možemo vidjeti posebne osobine individualnosti koje iz jedne inkarnacije rade u drugoj; ali ono što duhovna bića viših hijerarhija žele postići u povijesti, koristeći pojedince kao njihove instrumente, umeće se u izvorno odvijanje reinkarnacije kao faktor izmjene.

Jer trebali bi shvatiti da je u 4-om stoljeću, uloga individualnosti koja se pojavila kao Julije Apostat bila da dade takoreći posljednji poticaj za konačno rasplamsavanje duhovne mudrosti koja pripada ranijim epohama, i da je tako sačuva od sudbine koja je lako mogla snaći ako bi samo kršćanstvu koje se borilo bilo prepušteno da rukuje takvim blagom. A s druge strane, trebamo shvatiti da je individualnost utjelovljena u čovjeku čija je sreća bila da je bio iniciran u eleuzijske misterije imala šansu, pri reinkarnaciji, da primi beskrajno bogatstvo impulsa vremena i utjecaja bića koja rade na način predodređen za 16-0 stoljeće. Naći ćemo da je potpuno razumljiva veličina i snaga osobnosti Tycho Brahe-a, kako je jučer skicirano, ako shvatimo da zato jer je u ranijoj inkarnaciji bio posvećenik on je mogao iznijeti na svijetlo neizreciv fond makrokozmičke znanosti u njenoj primjeni na mikrokozmos. ([Napomena 25](#), i [Dodatak](#).) Ovakva proučavanja okultne povijesti čine nas svjesnim da su sami ljudi ti koji čine povijest, ali ta povijest u konačnici postaje shvatljiva tek kada pronađemo vezu pojedine osobnosti koja se javlja i odlazi i pojedinih niti koje idu cijelim tijekom ljudske evolucije, reinkarnirajući se u osobnostima. Ali ako ćemo shvatiti povijesni život čovječanstva na našoj Zemlji, moramo mu uvijek pridružiti ono što struji unutra iz drugih svjetova, nadčulnih svjetova, kroz snage drugih hijerarhija.

Tijekom ovih predavanja čuli smo kako su određene visoko rangirane snage hijerarhija radile, kroz ljudska bića, u svim epohama civilizacije od atlantske katastrofe. To je najjače bilo evidentno u drevnoj indijskoj duši za koju se može reći da je jednostavno bila arena utjecaja viših duhovnih bića. U duši drevnog Perzijanca nije bilo tako u istoj mjeri. I zatim smo čuli kako je u egipatsko-kaldejskoj civilizaciji tada bila čak i misija ljudske duše — posebno primjetno kod babilonskog naroda — dovesti nad-osobno dolje u

osobno, duhovno dolje na fizički plan. Značaj osobnosti stalno se povećava što smo bliže grčkoj epohi, kada ego radi i tka u egu. U jakim i snažnim likovima grčke epohe pečat osobnosti je potpun. To je bilo s Grcima, a kasnije i s Rimljanima, da se ono što je najprije samo dodijeljeno individualnosti iz viših svjetova u najvećoj mjeri povuklo, dok ono što čovjek izražava u svojoj osobnosti kao pravo čovječstvo dolazi u prvi plan.

Može se pojaviti pitanje: Koji su konkretni duhovi, iz kojih hijerarhija, radili kroz drevne Indijce, drevne Perzijance, Babilonce, Kaldejce i Egipćane? Samo odgovor na to pitanje može nam dati dublji uvid u okultni tijek povijesti. [Napomena 26] Istraživanja napravljena iz okultnih izvora omogućuju nam, u svakom slučaju u izvjesnom smislu, da kažemo koja su konkretna bića iz viših hijerarhija radila kroz ljude kao njihove instrumente u svakom od tih perioda. U drevnu indijsku dušu, koja je stvorila civilizaciju neposredno nakon atlantske katastrofe, bića koja zovemo Angeloi, anđeli, izlili su njihove snage. I u izvjesnom odnosu točno je reći da kada je govorio čovjek drevne Indije, kada je izražavao ono što je bilo aktivno u njegovoj duši, to nije direktno govorilo njegovo sebstvo, već Angelos, anđeo. Rangiran samo jedan stupanj više od čovjeka, anđeo je biće hijerarhija najbliže s njim povezano i stoga može, takoreći, govoriti više direktno. U drevnom indijskom načinu govora element stran ljudskom najjače dolazi do izražaja, jer anđeo, kao biće najtješnje povezano s čovjekom, može govoriti s najvećom direktnošću.

Ovaj direktni izraz je manje bio moguć za bića viših hijerarhija koja su govorila kroz duše drevnog perzijskog naroda, jer su to bila bića sljedećeg višeg ranga — arhanđeli. I pošto ta bića stoje dva stupnja više od čovjeka, ono što su oni mogli izraziti pomoću ljudskog instrumenta bilo je dalje od njihove vlastite inherentne prirode nego ono što su anđeli mogli izraziti kroz drevne Indijce. Tako, stupanj po stupanj, sve postaje više ljudsko. Ipak je ovaj dotok dolje iz viših hijerarhija kontinuiran, neprekidan. Kroz duše babilonskog, kaldejskog, egipatskog naroda, Duhovi osobnosti (Arhaji) izražavaju sebe. Stoga je u tom periodu pojavljivanje osobnosti najistaknutije, i ono što je čovjek još mogao dati iz snaga koje su strujale dolje u njega stoga je najudaljenije od svog porijekla, noseći bitan pečat ljudskog-osobnog. I tako, dok evolucija napreduje do egipatsko-babilonske epohe, nastavlja se manifestacija anđela, arhanđela i Duhova osobnosti.

Kod drevnih Perzijanaca, posebno, možemo veoma egzaktno vidjeti kako su bili svjesni da su arhanđeli — duhovi od ogromne važnosti u toj epohi — radili u ljudskom organizmu, ljudskom organizmu u njegovoj ukupnosti. Ne smijemo, zasigurno, uzeti prosječnog Perzijanca kada razmatramo dotok snaga od hijerarhija. Snage su strujale dolje, također, na prosječnog Perzijanca, ali samo oni koji su bili neposredni učenici inspiratora drevne perzijske kulture, samog Zaratustre, bili su sposobni znati kako se to dogodilo, vidjeti stvarnost. I oni su zaista posjedovali to znanje. Jer sjetiti ćete se iz mnogih opisa koje sam dao o učenjima Zaratustre, ili iz ezoternih

tradicija, da se prema viđenju drevnih Perzijanaca prvobitno božanstvo, Zervana Akarana, otkriva kroz dvije suprotstavljene snage, Ormuzda i Ahrimana. Drevni Perzijanci su bili jasno svjesni da štogod da se manifestira u ljudskom biću proizlazi iz makrokozmosa, i da su pojave u makrokozmosu — posebno, dakle, kretanja i položaji zvijezda — misteriozno povezane s mikrokozmosom, s čovjekom. Stoga su učenici Zaratustre u Zodijaku vidjeli vanjski izraz, sliku, Zervana Akarana-e, prvobitne stvarnosti bića koje živi i tka kroz vječnost. Čak i sama riječ “Zodijak” podsjeća na riječ Zervana Akarana. Učenici Zaratustre su vidjeli dvanaest snaga koje proizlaze iz dvanaest smjerova Zodijaka, šest usmjerenih prema svijetloj strani Zodijaka ispresijecanih od Sunca danju; drugih šest prema tamnoj strani — okrenutih, kako su rekli, prema Ahrimanu. Tako su Perzijanci zamišljali makrokozmičke snage da dolaze iz dvanaest smjerova univerzuma i prodiru, rade u čovječanstvu, tako da su odmah prisutne u ljudima. Posljedično, ono što se razvija kroz rad dvanaest snaga mora se također otkriti u svom mikrokozmičkom obliku, u ljudskoj inteligenciji; odnosno, mora doći do izražaja u mikrokozmosu, također, kroz dvanaest Amshaspand-a [[Napomena 27](#)] (Arhandela), i zaista kao konačna manifestacija, takoreći, tih dvanaest duhovnih, makrokozmičkih bića koja su već radila u ranijim dobima, pripremajući to što je samo doseglo zadnji stupanj razvoja tijekom epohe perzijske civilizacije.

Ne bi trebalo biti izvan dometa moderne fiziologije znati gdje će se naći mikrokozmički dvojnici dvanaest Amshaspanda. Oni su dvanaest glavnih živaca koji se nastavljaju od glave; oni su ništa drugo nego materijalno zgušnjavanje onog što se javilo u ljudskom biću kroz umetanje dvanaest makrokozmičkih snaga. Drevni Perzijanci su predstavili dvanaest arhandel-bića kako rade iz dvanaest smjerova Zodijaka, radeći u ljudskoj glavi u dvanaest zraka, da bi postupno proizveli ono što je sada naša inteligencija. Naravno oni nisu po prvi puta radili u čovjeku u drevnoj perzijskoj epohi, ali konačno su radili na takav način da možemo govoriti o dvanaest kozmičkih radijacija, dvanaest arhandel-radijacija, koje su zatim zgusnute u ljudskoj glavi u dvanaest glavnih cerebralnih živaca. I baš kao što znanje u kasnijem dobu uključuje ono što je već bilo poznato u ranijem, tako su i Perzijanci mogli također znati da su duhovni nižeg ranga od arhandela radili ranije, u indijskoj epohi. Perzijanci su bića ranga ispod Amshaspanda nazivali, “Izadi”, i njih su pobrojali 28 do 31. Izadi su, stoga, bića koja su izazvala manje uzvišenu aktivnost; aktivnost duše u čovjeku. Oni su slali njihove zrake, koje se podudaraju sa 28, 30 do 31 spinalnih živaca. I tako u zoroastrizmu imate našu modernu fiziologiju prevedenu u terminima duhovnog, makrokozmičkog, u dvanaest Amshaspanda i u 28 do 31 Izada slijedeće niže hijerarhije.

Istinita činjenica povijesne evolucije je da ono što je izvorno gledano duhovno sada nam je predstavljeno kroz anatomske disekcije; stvari koje su prije bile dostupne vidovitoj viziji u kasnijoj epohi se javljaju u

materijalističkoj formi. Ovdje je objavljen divan most između zoroastrizma, s njegovom duhovnošću, i moderne fiziologije, s njenim materijalizmom. Naravno, sudbina velike većine čovječanstva čini neizbježnim da se ideja kao što je ova o vezi između perzijskih Amshaspanda i Izada i naših živaca gleda kao ludilo, posebno od onih koji proučavaju današnju materijalističku fiziologiju. Ali napokon, imamo pregršt vremena, jer perzijska epoha će biti potpuno rekapitulirana u šestoj epohi koja slijedi iza naše. Tada će, po prvi puta, uvjeti omogućiti da ovakve stvari budu shvatljive velikom dijelu čovječanstva. Stoga se moramo zadovoljiti činjenicom da se naznake toga mogu dati danas kao dio duhovno-znanstvenog pregleda. I takve naznake *moraju* se dati ako će se o duhovno-znanstvenoj koncepciji govoriti u pravom smislu, i skrenuti pažnju, ne samo u općenitim frazama, na činjenicu da je čovjek mikrokozmička replika makrokozmosa.

I u drugim regijama, također, bilo je poznato da ono što se manifestira u ljudskom biću dotječe od izvana. Na primjer, u određenim periodima germanske mitologije spominje se dvanaest struja koje teku od Niflheima do Muspelheima. Dvanaest struja se ne misli u fizičko-materijalnom smislu, već su to one koje, viđene vidovito, teku kao vrsta refleksije od makrokozmosa u ljudski mikrokozmos, ljudsko biće koje se kreće Zemljom i do čije evolucije dolazi preko makrokozmičkih snaga.

Mora se ipak naglasiti da te struje treba danas gledati kao astralne struje, dok su se u atlantskoj epohi, koja je slijedila odmah iza one od Lemurije, i u samoj epohi Lemurije, one mogle vidjeti kao eterske struje. Tako planet koji je povezan s Zemljom, ali predstavlja raniji stupanj razvoja, mora otkriti neke slične pojave. I kao što se s distance često mogu vidjeti stvari koje u blizini izmiču našoj opservaciji, jer je ono što vidimo tada razbijeno u detalje, tako i u slučaju planeta koji nalikuje Zemlji, kada je dovoljno daleko i prolazi kroz ranije stupnjeve razvoja kao što su oni koje je doživjela naša Zemlja, moglo bi biti moguće, čak i danas, promatrati tih dvanaest struja.

Zasigurno, one neće izgledati sasvim jednako kako su jednom izgledale viđene na Zemlji. Udaljenost je esencijalni faktor, jer ako, uzмимо primjer, stojite usred roja mušica, vi ne vidite roj s različitim nijansama gustoće; one su opažene jedino kada roj vidite s neke udaljenosti. Ovo što sam upravo rekao leži u korijenu promatranja takozvanih "kanala" na Marsu. Tamo je stvar određenih struja sile koja odgovara ranijem stupnju Zemlje [[Napomena 28](#)] i opisano je u starim germanskim mitovima kao struje koje teku od Niflheima do Muspelheima. Naravno ovo je čin hereze sa stajališta moderne akademske fiziologije i astronomije, ali te znanosti će se morati podvrći velikoj reviziji tijekom sljedećih par tisuća godina. [[Napomena 29](#)]

Sve ove stvari nam pokazuju kakva se duboka mudrost može nazrijeti u jednostavnoj izreci: Ljudski mikrokozmos je neka vrsta slike makrokozmosa. Sama ova izreka svjedoči da riječi diraju najdublja blaga mudrosti. Izreka da je čovjek mikrokozmos u odnosu na makrokozmos može biti samo trivijalna fraza, ali ispravno shvaćena ona utjelovljuje

neizrecivo mnogo konkretnih istina. Sve je ovo rečeno da bi vam ukazalo na konfiguraciju duše čovjeka drevne perzijske civilizacije; posebno je kod vodećih osobnosti postojao živi osjećaj čovjekove veze s makrokozmosom.

Nakon što su bića koja smo imenovali u nizu kao anđele, arhanđele i Duhove osobnosti radila do doba babilonsko-egipatske civilizacije, slijedila je izvanredna grčko-latinska civilizacija koja je dovela osobnost kao takvu, tkanje ega u egu, posebno do izražaja. Tamo su se, također, manifestirala određena bića — Duhovi oblika, koji su jedan stupanj viši od Duhova osobnosti. Međutim manifestacija ovih Duhova oblika bila je drugačija od one od Duhova osobnosti, arhanđela i anđela. Kako se Duhovi oblika, arhanđeli i anđeli manifestiraju u post-atlantskoj epohi? Oni rade u čovjekovoj *unutarnjoj* prirodi. Anđeli su radili kao inspiratori drevnih Indijaca; arhanđeli slično kod drevnih Perzijanaca, ali ovdje se element ljudskog elementa već umetao u nešto većem stupnju. Duhovi osobnosti su stali takoreći iza duša Egipćana, tjerajući ih da duhovno projektiraju na fizičkom planu. Duhovi oblika manifestiraju se na drugačiji način. Oni se manifestiraju odozdo prema gore kao daleko snažniji duhovi koji ne zavise od toga da samo čovjeka koriste kao instrument; oni se manifestiraju u carstvima prirode oko nas, u konfiguraciji bića mineralnog, biljnog i životinjskog carstva. I da bi čovjek prepoznao Duhove oblika u njihovoj manifestaciji, pogled mora usmjeriti prema vani, mora promatrati prirodu i istražiti što je u njoj utkano od Duhova oblika. Posljedično u grčkoj epohi, kada je najveća manifestacija ona od Duhova oblika, čovjek ne prima nikakav *direktan* utjecaj kao inspiraciju. Utjecaj Duhova oblika radi više na takav način da čovjeka mami vanjskim svijetom čula; njegova osjetila su s radošću i zadovoljstvom usmjerena prema svemu što se širi oko njega, i on to pokušava razraditi i usavršiti. Tako ga Duhovi oblika privlače od izvana. I jedan od glavnih Duhova oblika je biće imenovano kao Jahve ili Jehova. Premda postoji sedam Duhova oblika i oni rade u različitim carstvima prirode, čovjek u sadašnjem dobu ima sposobnost percepcije za samo jednog duha, Jehovu. — Ako razmislimo o svemu ovome, biti će nam shvatljivo da je s dolaskom četvrte epohe, čovjek više manje napušten od tih unutarnjih snaga koje vode, od anđela, arhanđela i Duhova osobnosti, i da je okrenuo svoj pogled isključivo na vanjski svijet, na fizički horizont gdje je manifestacija Duhova oblika. Oni su naravno već bili prisutni u fizičkom svijetu u ranija vremena, ali nisu se takoreći dali ljudskom prepoznavanju. U periodu koji je slijedio odmah nakon atlantske katastrofe, Duhovi oblika su bili na djelu; bili su na djelu u carstvima prirode, u zakonima koji upravljaju vjetrom i vremenom, u zakonima biljaka, životinja i minerala. Također su radili u još drevnijim vremenima. Ali čovjek nije usmjeravao pogled u ono što mu je dolazilo ususret izvana, jer je iznutra bio nadahnut od drugih duhova. Njegova pažnja je bila skrenuta od vanjskog svijeta.

Kako bi se to objasnilo? Kako trebamo shvatiti činjenicu da su te druge hijerarhije, koje su nižeg ranga od Duhova oblika, umetnule njihov utjecaj

tako dominantno nad već postojećom aktivnosti Duhova oblika? To je povezano s određenim periodom evolucije Zemlje kao cjeline. Vidovitoj viziji koja uz pomoć Akaša zapisa gleda natrag u povijest, te stvari poprimaju izgled potpuno drugačiji od špekulativnih slika temeljenih na današnjim geološkim podacima. Kada idemo natrag prije aktivnosti Duhova osobnosti u kaldejskoj epohi, prije one od arhanđela u drevnoj perzijskoj i one od anđela u drevnoj indijskoj epohi, dolazimo do perioda kada je atlantska kataklizma bila na vrhuncu svog gnjeva. Postupno nalazimo naš put do uvjeta koji su tada prevladavali. To je vrijeme na koje referiraju legende o Potopu koje postoje među raznim narodima, ali njihova slika o tome je bila veoma različita od one izvedene pomoću hipoteza moderne geologije. U još ranijim atlantskim vremena, slika je opet bila sasvim drugačija. Čovjek je bio biće sposobno za transformaciju. Prije te katastrofe cijelo lice Zemlje je bilo drugačije od bilo čega što se može danas zamisliti. Lako možete pojmiti da su duhovne hijerarhije radile na Zemlji još snažnije.

Između starih utjecaja u atlantskoj epohi i onih u post-atlantskoj, postojao je granični period ispunjen atlantskom katastrofom — onim događajima kojima je lice Zemlje bilo totalno promijenjeno s obzirom na distribuciju vode i kopna. Takva razdoblja i promjene koje su slijedile povezane su s moćnim procesima u konstelaciji, položaju i kretanju kozmičkih tijela povezanih sa Suncem. U stvari, takva razdoblja zemljine evolucije određena su i upravljana iz makrokozmičkog prostora. Otišli bi predaleko ako bih vam pokušao opisati kako su ta uzastopna razdoblja upravljana i regulirana s onim što se u modernoj astronomiji naziva precesijom ravnodnevnica. To je povezano s položajem zemljine osi u odnosu na os ekliptike, s moćnim procesima u konstelaciji obližnjih nebeskih tijela; i postoje određena vremena kada je, na račun konkretnog položaja zemljine osi u odnosu na ta druga tijela kozmičkog sustava, raspodjela topline i hladnoće na našoj Zemlji radikalno promijenjena. Ovaj položaj zemljine osi u odnosu na obližnje zvijezde uzrokuje promjenu klimatskih uvjeta. Tijekom nešto više od 25,000 godina, opisuje vrstu koničnog ili sfernog kretanja, tako da se uvjeti koje trpi Zemlja u određenom vremenu opet ponavljaju, u drugačijem obliku i zaista na višem stupnju, nakon 25,000 do 26,000 godina. Međutim između tih velikih perioda vremena postoje uvijek kraći periodi. Proces ne ide naprijed u apsolutnom, nepromjenjivom kontinuitetu, već na takav način da su izvjesne godine ključne točke, jako odsječna vremena u kojima se odvijaju značajni događaji. I ovdje, pošto je od esencijalnog značaja u cijelom povijesnom razvoju zemaljskog čovječanstva, posebno možemo ukazati na činjenicu da je u sedmom mileniju prije Krista bila posebno važna astronomska epoha — važna jer su, na račun konstelacije do koje je došlo relativnim položajem zemljine osi prema susjednim zvijezdama, klimatski uvjeti na Zemlji kulminirali u atlantskoj kataklizmi. To se dogodilo šest do osam tisuća godina prije naše ere, i učinci toga su se nastavili za dugi period. Ovdje možemo naglasiti samo ono što je ispravno, nasuprot

fantastičnim periodima vremena koji su spomenuti, jer ti događaji leže mnogo manje daleko iza nas nego se to obično vjeruje. Tijekom ovog perioda makrokozmički uvjeti su radili u fizičkom na takav način da dovedu do moćnih fizičkih preokreta atlantske kataklizme, koja je potpuno promijenila lice Zemlje. To je bila najveća fizička transformacija od svih, najdrastičnije djelovanje makrokozmosa na fizičku Zemlju. Stoga je utjecaj iz makrokozmosa na duh čovjeka u to vrijeme bio najmanji; ta epoha je stoga dala mogućnost za manje moćna bića hijerarhija da na čovjeka počnu vršiti moćan utjecaj, koji je potom postupno jenjavao.

Tako kada su Duhovi oblika snažno radili da preokrenu fizičko, također su mogli manje vremena raditi na duhu čovjeka, s rezultatom da je fizičko takoreći nestalo ispod čovjekovih nogu. Ali s druge strane upravo tijekom atlantske katastrofe su ljudi najpotpunije preneseni u duhovnu oblast i tek postupno su opet našli svoj put u fizički svijet post-atlantske epohe. Kada sada predstavite da je u to vrijeme — šest do osam tisuća godina prije kršćanske ere — izvršavan najmanji utjecaj na ljudski duh a najveći na fizičke uvjete Zemlje, neće vam biti teško shvatiti da bi mogla biti još jedna točka u vremenu kada dolazi do suprotne situacije: kada oni koji su svjesni takvih stvari doživljavaju suprotne od tih uvjeta — naime, najmanji utjecaj na fizičko i najveći utjecaj, upravo Duhova oblika, na ljudski duh. Hipotetski možete zamisliti da može biti točka u povijesti za koju vrijedi obrnuto od velike atlantske katastrofe. Naravno neće biti tako lako primjetna, jer atlantska katastrofa, kada su dijelovi same Zemlje bili izbrisani, mora biti veoma upečatljiv događaj za ljude naše post-atlantske epohe, s njihovim jakim naginjanjem fizičkom. Kada Duhovi oblika vrše snažan utjecaj na ljudsku osobnost i imaju tek mali utjecaj na ono što se odvija u vanjskom svijetu, utisak će biti manje živopisan. Točka u vremenu kada ovo stanje — po prirodi stvari, manje primjetno ljudima — počinje, bila je godina 1250. Ova godina 1250 je od ogromne važnosti za povijest. [[Napomena 30](#)] Ona pada u period koji bi se kratko mogao okarakterizirati ovako.

Duhovi ljudi osjećali su se kao ponukani s najvećom mogućom preciznošću izraziti kako um i srce mogu gledati prema gore na božanska bića iznad drugih hijerarhija, kako čovjek nastoji doći u odnos s tim bićima, shvaćen u prvom redu kao jedinstvo, najprije preko Jehove, zatim preko Krista, i kako će se sve ljudsko znanje primijeniti na otkrivanje misterije Krista Isusa. To je bila točka u vremenu posebno prilagođena da se čovječanstvu prenesu misterije koje direktno dolaze do izraza u vezi duhovnog s djelovanjem prirode. Stoga vidimo da je ova godina 1250 bila početna točka velike i detaljne razrade onog u što se prije samo vjerovalo, samo proricalo: to je bila početna točka *Skolastike*, koja je danas uvelike podcijenjena. [[Napomena 31](#)] To je također bila polazna točka za otkrivenja koja su našla izraz u duhovima kao što je *Agrippa od Nettesheim-a* (*Heinrich Cornelius Agrippa, nap.pr.*), i koja su imala najdubljeg učinka u *ružokrižarstvu*. To pokazuje da ako želi tragati za dubljim snagama

povijesnog razvoja, moramo uzeti skup uvjeta sasvim drugih nego su to oni koji su izvana evidentni. U stvari, iza stvari o kojima sam upravo govorio postoje također skrivene snage na djelu, na primjer, u valovima i kasnijem opadanju križarskih ratova. Cijela europska povijest, posebno tijekom događaja između Istoka i Zapada može se pripisati samo činjenici da su iza događaja na djelu određene snage, kao što sam sada razjasnio.

Stoga možemo reći: Postoje dvije točke u vremenu, jedna od njih obilježena velikim preokretom na vanjskom fizičkom planu a druga s promjenom u karakteru svega onoga što je jednom odjekivalo u tajnosti misterija. Međutim moramo imati na umu da u svim ovakvim stvarima postoje opet i drugi zakoni koji se sijeku s glavnim zakonima. Stoga možemo razumjeti da u ovom periodu leži početna točka za velika otkrivenja; da je ovaj period potpuno u skladu s pojavom čovjeka kakav je Julije Apostat, koji je jednom bio nadahnut eleuzijskim misterijima. U to vrijeme on je otvorio svoju dušu otkrivenjima koja dolaze od Duhova oblika. Ali inicijalni nastup snažnog utjecaja uvijek djeluje za period od oko četiri stotine godina, zatim počinje opadati i struje se takoreći odvajati. Otuda je konačan učinak onog što je u to vrijeme bilo opaženo kao duhovna stvarnost iza manifestacija prirode bio da je čovjek zaboravio duhovno i obraćao pažnju samo na manifestacije prirode. To je moderni mentalitet. *Tycho Brahe* je bio jedan od posljednjih koji je još shvaćao stvarnost duhovnog iza podataka koji čine znanosti o vanjskoj prirodi. *Tycho Brahe* je bio zaista izuzetna osobnost, jer je njegovim najvećim majstorstvom u vanjskoj astronomiji otkrio tisuće zvijezda, i u isto vrijeme je imao tako duboko unutarnje znanje o utjecaju duhovnih snaga da je cijelu Europu mogao zaprepatiti odvažnim predviđanjem smrti sultana Sulejmana. Vidimo kako se iz duhovnog znanja o prirodi, koje se počinje javljati 1250 i vidljivo je kod duhova kakav je Agrippa od Nettesheim-a, postupno javlja ono što se kasnije svodi samo na percepciju manifestacija vanjske prirode; dok unutarnje, duhovno, ostaje u onoj misterioznoj struji poznatoj nam kao *ružokrižarstvo*. Tada su tekle dvije struje.

Zaista je izvanredno kako se ovaj proces pokazuje u konkretnim osobnostima. Jednom, skoro na početku našeg njemačkog pokreta, skrenuo sam vašu pažnju na to kako se u osobnosti iz 15-og stoljeća javlja nastavljanje duhovnog pokreta još povezanog s izvjesnim znanjem o prirodi, i kako je duhovno ostavljeno po strani i daljnji tijek je čisto vanjski. To možemo slijediti u slučaju jedne osobnosti: *Nikola Cusanus* (1401-1464). Samo čitanje njegovih radova — a može se napraviti mnogo više od čitanja — jasno pokazuje da je on kombinirao najprodorniju duhovnu viziju sa znanjem o vanjskoj prirodi, posebno gdje je to znanje odjeveno u matematičke forme. I pošto je opažao kako je to bilo teško, u dobu koje se sve više kreće prema vanjskom učenju, naslovio je njegov rad, s epohalnom poniznošću, *Docta Ignorantia*, “Učeno neznanje”. Nije naravno želio implicirati da je on sam krajnja budala, već da je ono što ima za reći iznad

nivoa onog što će se razviti kao čisto vanjsko učenje. Da bi koristili prefiks koji je danas dosta u modi, mogli bi reći: ovo “Učeno neznanje” je “super”-učenost. Zatim je, kao što znate, rođen ponovno — to je bio slučaj veoma brze reinkarnacije — kao Nikola Kopernik (1473-1543). [[Napomena 32](#)] Isto biće koje je živjelo u Nikoli Cusanusu nastavlja raditi u Nikoli Koperniku. Ali možete vidjeti koliko je ljudski mentalitet odmakao u to vrijeme prema fizičkom, jer dubina znanja u posjedu Nikole Cusanusa u Koperniku je mogla raditi na takav način da proizvede plan vanjskog, fizičkog kozmosa. Znanje koje je živjelo u Nikoli Cusanusu bilo je takoreći filtrirano; duhovno je ignorirano i prekovano u smislu vanjske znanosti. Tamo imamo opipljivu ilustraciju o tome kako je taj moćan impuls bio na djelu unutar kratkog perioda od godine 1250, što je bila njegova središnja točka u vremenu. Ono što je strujalo u našu Zemlju u toj točki vremena radilo je na svoj način. Tamo su radile dvije struje, od kojih je jedna materijalistička i takva će postajati sve više, dok druga teži za duhovnim, manifestirajući se posebno u ono što poznajemo kao ružokrižarsko otkrivenje, koje je teklo velikim intenzitetom upravo iz ove početne točke, premda je naravno bila prethodna priprema.

Dakle vidite da postoji izvjesna epoha, u trajanju od oko šest do osam tisuća godina, tijekom koje evolucija Zemlje prolazi kroz važan ciklus u odnosu na povijesne činjenice s kojima je čovjekov razvoj isprepleten. Takvi ciklusi su opet ispresijecani s drugima, jer najraznovrsnije periodičke snage rade u našoj evoluciji Zemlje. Tek kada analiziramo, kada istražimo konkretne snage i njihove konfiguracije — tek tada možemo stvarno dokučiti kako se stvari na Zemlji realiziraju. Preko svih tih snaga i zakona čovječanstvo je pomaknuto naprijed i ljudski napredak izvršen. Znate, također, da u našem stoljeću, ali dolazeći iz različite struje, postoji važna točka u vremenu naznačena u ružokrižarskoj misterijskoj drami, [Portal inicijacije](#): ponovni pogled u eterski svijet i otkrivenje Krista u tom svijetu. [[Napomena 33](#)] Ali to pripada različitoj struji — sada više govorim o snagama koje rade u širokoj osnovi povijesnih događaja.

Ako želimo potpuno razumjeti te događaje, moramo također uzeti u razmatranje da su takve krucijalne točke u evoluciji uvijek povezane s izvjesnim položajima zvijezda, i da godine 1250 zemljina os leži u određenom položaju prema takozvanoj manjoj osi ekliptike. Kada uzmemo u obzir činjenicu da je ono što se događa na Zemlji dovedeno od velikih nebeskih uvjeta, čak nam i vanjska klima pokazuje da se daljnja specijalizacija i diferencijacija odvija u sferi same Zemlje. Budući da na izvjestan način rade snage iz kozmosa, Zemlja je opasana tropskim pojasom, zatim umjerenim pojasom, zatim arktičkim pojasom. Ovo se može uzeti kao vrsta primjera kako ono do čega je došlo duhovnim događanjima, preko Sunca i drugih činitelja, ima učinak na fizičkom planu. Ali postoji opet diferencijacija na samoj Zemlji; u žarkom pojasu klima u nizini nije ista kao u visinama, gdje može biti ekstremno hladno. Stoga na istoj

zemljopisnoj širini postoji sasvim različita distribucija klimatskih uvjeta koja se može vidjeti u Africi, recimo, u usporedbi s Amerikom. Također postoji nešto u duhovnoj evoluciji što dopušta usporedbu s ovakvom vrstom diferencijacije; jer zaista je točno da zbog određenih zvjezdanih konstelacija u epohama tijekom kojih je određeni karakter naširoko prevladavajući na Zemlji, do promjena, posebnih uvjeta, dolazi u aktivnosti duhovnih bića i u dušama ljudi.

To je od velike važnosti, jer s vremena na vrijeme treba napraviti zalihu da daljnju budućnost. Samo zamislite — naravno ovo je rečeno hipotetski — da je mudro vodstvo svijeta moralo, tisuće godina ranije, reći: Postoji grupa duša koje moraju biti pripremljene da bi izvršile ovaj ili onaj zadatak u njihovoj slijedećoj inkarnaciji. — U takvom slučaju, treba biti stvorena veza tako da možda mala grupa ljudi koji su pretrpjeli sasvim konkretna događanja, koji su zajedno inkarnirani u malom kutku Zemlje, može proći kroz doživljaj koji, u tom konkretnom vremenu, može izgledati nevažan. Ali kada percipiramo kako su takvi ljudi, okupljeni zajedno na malom području, razbacani naširoko u njihovoj slijedećoj inkarnaciji, i za čovječanstvo u cjelini naprave efikasnim ono što su primili onda kada su živjeli u uskom krugu — tada stvar poprima veoma različit aspekt. I tako možemo razumjeti da se u vremenima kada opći karakter čovječanstva ima izvjesnu konkretnu osobinu, može pojaviti nešto veoma iznenađujuće u odvojenim ograncima civilizacije, nešto sasvim posebno od prevladavajućeg karaktera. Dati ću vam primjer ovoga, jer leži sasvim blizu našeg vlastitog vremena.

U Steinthalu, blizu Strassburga, živio je *Oberlin*. [Napomena 34] Duboko misleći njemački psiholog i istraživač, G. H. von Schubert, opetovano je upućivao na njega. Taj Oberlin je bio neobična osoba i čudno je djelovao na ljude. Bio je vidovit — mogu na ovo samo kratko aludirati — i nakon što je relativno rano izgubio ženu, mogao je s njenom individualnošću živjeti u zajednici kao što bi mogao s živom osobnom. Dan za danom radio je zabilješke o tome što se događalo u svijetu gdje je njegova žena sada živjela; također bi to označio na karti nebesa i pokazao ljudima koji bi se okupili oko njega, tako da je zapravo cijela zajednica sudjelovala u životu kojeg je Oberlin vodio s njegovom umrlom ženom. Takva stvar je začudo neumjesna na prekretnici 18-og i 19-og stoljeća; ali ako uzmete u obzir ono što sam rekao, shvatiti ćete što to najavljuje. Stvari kao što su one otkrivene Oberlinu među najznačajnijima su u toj domeni u modernim vremenima. Možda bih vas mogao podsjetiti da sada imamo fino literarno i povijesno djelo koje se bavi Oberlinom i ovim stvarima: to je novela od Fritz Lienharda. [Napomena 35] Naći ćete da je čitanje posebno stimulatívno, s obzirom ne samo na karakter ovog svećenika već također i s obzirom na kulturalne uvjete u tim danima. Ovakve stvari, koje se lako mogu podcijeniti i gledati kao slučajnost, mogu nam pokazati kako pojava ovakve vrste izbija u evoluciji, kako može imati učinka u cjelokupnom procesu evolucije čovječanstva. Jer ljudska bića koja su zajedno bačena u ovakve okolnosti,

koja se okupe oko osobnosti kao središnje figure, predodređena su da se poduhvate određenih zadataka u kasnijim inkarnacijama.

Dakle vidite — i to je ono što sam vam želio danas iznijeti — kako je veliko makrokozmičko prodiranje iz prostranstva univerzuma u duše ljudi povezano s onim se može događati u sićušnoj areni. Ali ove stvari postaju posebno zanimljive ako ih povežemo s jednim drugim zakonom, s takvim raskrižjima u evoluciji kakva je bila godina 1250. U to vrijeme bilo je najsnažnije moguće prodiranje u duše ljudi — i to nije tako lako primijećeno kao što je pomicanje kontinenata. Tijekom atlantske katastrofe Duhovi oblika su toliko malo radili u dušama ljudi da su polje držale mlađe hijerarhije, takoreći, u to vrijeme. Tako su distribuirane aktivnosti različitih rangova bića hijerarhija. I važno je opet znati da u ovim cikličkim kretanjima prevladavaju određeni zakoni uspona i pada. Ukazao sam na nešto od toga kada sam rekao da je u godini 1250 bio poticaj i zatim opadanje onog što se manifestiralo u struji materijalizma. Takve stvari će se često opaziti. I zanimljivo je primijetiti kako se ciklusi uspona i pada izmjenjuju u povijesti čovječanstva.

PREDAVANJE VI

Stuttgart, 1 siječnja 1911

Na jučerašnjem predavanju skrenuo sam pažnju na činjenicu da su veoma raznovrsne snage umiješane u tijek ljudske evolucije. Iz tog razloga, i također jer jedna moćna struja presijeca drugu, određeni periodi uspona i također pada javljaju se u određenim sferama civilizacije. Dok starije civilizacije još uvijek nestaju, dok takoreći prelaze u vanjske forme, kreativni impulsi koji će inauguirati kasnije civilizacije, nadahnuti ih i iznjedriti, polako su i postupno pripremljeni. Tako da na općenit način tijek čovjekova kulturalnog života može ukratko biti opisan kako slijedi. — Nalazimo kulturalni život kako se podiže iz nedokučivih dubina i diže se u određene visine; zatim opada, i to zaista sporije nego se podiže. Plodovi određene epohe civilizacije nastavljaju živjeti dugo vremena, prodiru u kasnije struje i u narodne kulture najraznovrsnijeg karaktera i izgube se poput rijeke koja se umjesto da utječe u more razlije preko nizina. Međutim dok se razlijeva nove civilizacije — koje su još bile neopazive tijekom opadanja starog — su u pripremi, da bi konačno započele njihov razvoj i ulazak, i da na isti ili sličan način doprinesu napretku čovječanstva. Ako bi željeli promisliti o eminentno karakterističnom primjeru napretka u kulturi možemo pretpostaviti da to mora biti onaj u kojem se načelo univerzalno ljudskog, tkanje ega u egu, pojavilo na najupečatljiviji način. To je, kao što smo pokazali, bio slučaj u kulturi drevnih Grka. Tamo imamo jasnu ilustraciju civilizacije koja ide svojim vlastitim karakterističnim tokom; jer postignuća tri prethodne epohe civilizacije i epohe koja je slijedila onu od Grčke promijenjene su na sasvim različit način od sila izvan čovjeka. Stoga ono što leži u samom ljudskom biću, čime ono stavlja svoj znak na svijet, sve što se, proizlazeći od nadčulnih snaga, može u njemu izraziti na karakteristično ljudski način — to je prikazano u srednjoj, četvrtoj epohi civilizacije.

Međutim u odnosu na ovu grčku civilizaciju, treba reći i slijedeće. Njoj je prethodila treća epoha, koja je zatim opadala, i tijekom tog perioda opadanja bila je pripremljena grčka epoha. Tijekom opadanja babilonske kulture, koja je strujala od Istoka prema Zapadu, na malom poluotoku Južne Europe bilo je sadržano kao sjeme ono što će uroniti u čovječanstvo kao impuls novog života. Iako je točno da je taj grčki život prvenstveno izražavao esencijalno ljudski element, onaj kojeg čovjek može naći potpuno unutar sebe, ne smije se misliti da takve stvari ne trebaju pripremu. Ono što zovemo esencijalno ljudski element — to je, također, trebalo najprije podučiti ljude u misterijima od nadčulnih snaga, baš kao što je sada još viša sloboda koja mora biti pripremljena za šestu epohu civilizacije podržavana i

podučavana u nadčulnim svjetovima od bića koja vode i upravljaju ljudskom evolucijom.

Moramo dakle shvatiti da kada se grčka kultura javlja za vanjsko opažanje, kao da je sve izviralalo iz esencijalno ljudskog elementa, već je iza sebe imala period kada je bila, takoreći, pod utjecajem učenja viših duhovnih bića. Preko tih viših duhovnih bića grčka kultura se mogla dići do visina koje je postigla dovodeći esencijalno ljudski element do izražaja. Iz tog razloga grčka kultura također, kada je pratimo unatrag, nestaje iz vidokruga u tami onih pretpovijesnih doba kada je, kao njena osnova, u misterijskim utočištima kultivirana mudrost koja je potom, kao nasljeđe, odjevena u veličanstvenu poetsku formu od Homera, od Eshila. I tako, suočeni s veličinom tamo besprimjernih likova, moramo pojmiti da su ti ljudi zaista razradili nešto što je u potpunosti bilo proizvod njihovih vlastitih duša, tkanja ega u egu, ali da je to najprije od viših bića položeno u te duše u hramovima-utočištima. Zato poezija Homera i Eshila izgleda tako beskonačno duboka, tako beskonačno velika. Međutim, pjesme Eshila, ni u kom slučaju, ne bi smjeli suditi po prijevodu Wilamowitz-a, jer se mora shvatiti da se puna veličina onog što je živjelo u Eshilu ne može prenijeti modernim jezikom, i da nema goreg pristupa razumijevanju njegovih djela nego preko onog što je ponuđeno s najnovijim prijevodima.

Ako, dakle, proučavamo grčku kulturu na dubokoj pozadini misterija, možemo početi naslućivati njenu pravu prirodu. I pošto su tajne života u nadčulnim svjetovima bile prenesene u izvjesnom ljudskom obliku umjetnicima grčke, oni su u njihovim skulpturama mogli utjeloviti u mramor ili broncu, ono što je izvorno bilo skriveno u tajnosti misterija. Čak i ono s čime smo suočeni u grčkoj filozofiji jasno pokazuje da su njena najveća postignuća uistinu bila drevna misterijska mudrost prevedena u uvjete intelekta i razuma. Postoji simbolička naznaka ovoga kada nam je kazano da je Heraklit ponudio njegovo djelo, *O prirodi*, kao žrtveni čin u hramu Dijane u Efezu. To znači da je ono što mu je tkanje ega u egu omogućilo da kaže gledao kao poklon duhovnim snagama prethodne epohe s kojima je znao da je povezan. To je stav koji baca svjetlo na duboku izjavu Platona, koji je Grcima mogao pružiti filozofiju takve dubine i još se osjećao ponukan da potvrdi da je sva filozofija njegovog vremena ništa u usporedbi s drevnom mudrošću koja je primljena od predaka iz samih duhovnih svjetova. [Napomena 36] Kod Aristotela sve se javlja kao kroz logičke forme — zaista, ovdje se mora reći da je drevna mudrost postala apstrakcija, žive riječi su svedene na koncepte. Ali unatoč tome — jer Aristotel stoji na krajnjoj točki drevne struje — nešto od stare mudrosti još živi u njegovim djelima. [Napomena 37] U njegovim konceptima, njegovim idejama, kolikogod bile apstraktne, još se može čuti odjek harmonija koje su odjekivale iz hramova-utočišta i bile su uistinu nadahnuće ne samo za grčku mudrost već također i za umjetnost, cijeli karakter naroda. Jer kada se takva kultura najprije pojavi, ona zahvaća ne samo znanje, ne samo umjetnost, već cijelog

čovjeka, s posljedicom da je cijeli čovjek otisak mudrosti i duhovnosti koja u njemu živi. Ako zamislimo grčku civilizaciju kako se diže iz nepoznatih dubina čak i tijekom opadanja babilonske kulture, tada, u vrijeme perzijskih ratova možemo jasno opaziti učinke onog što je grčki karakter primio od stare mudrosti hrama. Jer u perzijskim ratovima vidimo kako se grčki heroji, vatrenim entuzijazmom za nasljeđe primljeno od predaka, bacaju protiv struje koja se, kao opadajuća struja s Istoka, sručila na njih. Značaj njihova nasilnog otpora, kada su blaga mudrosti hrama, kada su se sami učitelji drevnih grčkih misterija borili u dušama grčkih junaka u bitkama protiv perzijanaca, protiv opadajuće kulture Istoka — značaj svega toga ljudska duša može dokučiti ako se postavi pitanje: Što bi bilo s Južnom Europom, zaista s cijelom kasnijom Europom, da juriš ogromnih horda s Istoka tada nije odbijen natrag od malog grčkog naroda? Ono što su tada Grci postigli sadržavalo je sjeme sveg kasnijeg razvoja u europskoj civilizaciji sve do u naše vrijeme.

Pa čak i ishod na Istoku onog što mu je Aleksandar kasnije prenio natrag sa Zapada — iako na način koji sa određenog gledišta nije opravdan — čak i to se moglo razviti tek nakon što je, ono što je bilo predodređeno da propada u odnosu također i na njegovu fizičku snagu, najprije potisnuto natrag gorućim entuzijazmom u dušama Grka za blaga hramova. Ako to shvatimo vidjeti ćemo kako ne samo učenja u vezi Vatre od Heraklita, ne samo sveobuhvatne ideje od Anaksagore i Talesa, rade dalje, već također i aktualna učenja čuvara mudrosti hramova u pretpovijesnoj grčkoj civilizaciji. Sve ovo ćemo osjetiti kao baštinu duhovnih snaga koje su grčku kulturu prožele s onim što je bilo predodređeno da ona primi. Trebali bi to osjetiti u dušama grčkih heroja koji su u raznim bitkama prkosili Perzijancima. Tako moramo učiti da osjećamo povijest, jer ono što nam se nudi uobičajenim putem je, u najboljem slučaju, samo prazni rezime ideja. Ono što se ponavlja iz ranijih u kasnija vremena može se vidjeti ako se vratimo na ono što je položeno u duše ljudi kroz period od tisuće godina, uzimajući konkretne forme u određenoj epohi.

Zašto je bilo tako da je u ovom uvećavanju blaga hramova nešto toliko veliko moglo biti pruženo Grcima. Tajna leži u univerzalnosti, sveobuhvatnosti, tih riznica hramova, i njihove suzdržanosti od bilo čega manje vrijednosti. To je bilo nešto što je bilo dano kao prvobitan izvor, nešto što zaokuplja cijelog čovjeka, noseći sa sobom, takoreći, direktnu snagu vođenja.

I ovdje dolazimo do esencijalne osobine kulture koja se diže prema svom vrhuncu. Tijekom tog perioda, sve što je aktivni poticaj u čovjeku — ljepota, vrlina, korisnost, svrhovitost, ono što želi postići i realizirati u životu — sve to je gledano kao da direktno proizlazi iz mudrosti, iz duhovnog. Mudrost obuhvaća vrlinu, ljepotu a isto tako i sve ostalo. Kada je čovjek prožet, inspiriran, mudrošću iz hrama, ostalo dolazi samo po sebi. To je osjećaj koji prevladava tijekom onih vremena uspona. Ali u trenutku kada pitanja,

percepcije, razdvajanje — u trenutku kada, na primjer, pitanje o dobru ili o ljepoti postaje nezavisno od pitanja njihovog božanskog porijekla — počinje period propadanja. Dakle možemo biti sigurni da živimo u periodu propadanja kada je naglašeno da, nezavisno od duhovnog porijekla, ovo ili ono mora biti posebno kultivirano, ovo ili ono mora biti glavno u razmatranju. Kada ljudima nedostaje pouzdanja da duhovno iz sebe može iznjedriti sve što ljudski život treba, tada se struje kulture, koje kod uspona čine jedinstvo, razdvajaju u odvojene struje. To vidimo ondje gdje se interesi izvan mudrosti, izvan duhovnih poticaja, počinju infiltrirati u grčki život; to vidimo u političkom životu, to vidimo, također, u onom dijelu grčkog života koji nas posebno zanima, u duhovnom životu koji neposredno prethodi Aristotelu. Ovdje, usporedo s pitanjem: Što je istinito? — koje obuhvaća pitanje: Što je dobro i praktično efikasno? — ovo potonje pitanje počinje biti nezavisno. Ljudi pitaju: Kako znanje treba biti konstituirano da bi se postigao praktičan cilj u životu? I tako u periodu silaska vidimo kako se pojavljuje struja *stoicizma*. Kod Platona i Aristotela dobro je odmah sadržano u mudrom; impulsi dobrog mogu proizaći jedino iz mudrog. Stoik pita: Što čovjek mora napraviti da bi postao mudriji u praksi življenja, da bi živio s nekom svrhom? Ciljevi praktičnog života se umeću u ono što je prije bilo sveprožimajući poticaj za istinu.

S epikurejstvom dolazi element kojeg se može opisati ovako. — Čovjek pita: Kako se moram pripremiti intelektualno da bi se ovaj život odvijao s najvećom mogućom srećom i unutarnjim mirom? Na ovo pitanje, Tales, Platon a čak i Aristotel bi bili odgovorili: Potraži istinu i istina će ti dati najveću sreću, klijuće sjeme ljubavi. — Ali sada čovjek odvaja to pitanje od pitanja istine, i započinje struja opadanja. Stoicizam i epikurejstvo struje su opadanja, s neizbježnom posljedicom da je čovjek počeo propitivati samu istinu i istina gubi svoju moć. Otuda, simultano s stoicizmom i epikurejstvom u periodu opadanja, pojavljuje se skepticizam — sumnja u odnosu na istinu. I kada su skepticizam i sumnja, stoicizam i epikurejstvo, vršili njihov utjecaj neko vrijeme, tada se čovjek, još uvijek težeći za istinom, osjeća odbačen od duše svijeta i bačen natrag svojoj vlastitoj duši. Tada gleda oko sebe, govoreći: Ovo nije doba kada impulsi utječu u čovječanstvo od djelatne struje samih duhovnih snaga. On je potisnut natrag u svoj vlastiti unutarnji život, u njegovo vlastito subjektivno biće. U daljem tijeku grčkog života, ovo dolazi do izražaja u neoplatonizmu, filozofiji koja više nije zaokupljena vanjskim životom, već gleda unutra i teži gore do istine kroz mistični uspon pojedinca. Jedna struja kulturalnog života se postavlja, druga opada, stupanj po stupanj. I ono što se razvilo tijekom uspona polako i postupno nestaje, dok s dolaskom godine 1250 za čovječanstvo tu počinje nadahnuće kojeg nije lako vidjeti ali uz sve to ništa manje veliko, koje sam na neki način okarakterizirao jučer. To je opet nestajalo od 16-og stoljeća. Jer od tada su se pojavila sva specijalizirana pitanja ruku pod ruku s onima u vezi same istine; opet je zauzet stav koji želi odvojiti pitanje dobra i izvana korisnog od jednog vrhovnog pitanja istine. I dok su one vodeće osobnosti u

kojima su radili impulsi godine 1250 sve ljudske struje kontemplirali u njihovom odnosu prema istini, sada visimo da se počinje isticati temeljno odvajanje pitanja iz praktičnog života od onih koja su intrinzično povezana s istinom. Na portalu koji vodi u novi period opadanja, period koji tako jasno označava opadanje vala u duhovnom životu — na tom portalu stoji *Kant*. U njegovom predgovoru drugom izdanju *Kritike čistog uma*, on odmah kaže da je morao postaviti granice traganju za istinom da bi napravio mjesta za ono što zahtijeva praktična religija. [Napomena 38] Otuda strogo odvajanje praktičnog uma od teoretskog uma: kod praktičnog uma, postulat Boga, slobode i besmrtnosti potpuno je temeljen na elementu dobra; kod teoretskog uma, svaka mogućnost da znanje prodiere u bilo koji duhovni svijet je srušena. Tako stvari stoje, gledane u okolnostima povijesti svijeta. I možemo biti sigurni da će težnja za mudrošću u našem dobu slijediti u svijetlu Kanta. Kada naš duhovni pokret ukaže na načine na koje se mogućnost znanja može tako proširiti i unaprijediti da mu se omogući prodiranje u nadčulno, dugo ćemo, dugo vremena stalno slušati sa svim strana: “Da, ali Kant kaže! ...” Povijesna evolucija čovječanstva uzima svoj smjer u antitezi ove vrste. U onom što se pojavljuje instinktivno, kao nejasna sklonost, vidimo da ispod onoga što je čista maya ali je prihvaćeno kao istina, ispod struje maye, ljudski instinkti smišljaju i dolaze do stvari koje su u velikom opsegu ispravne. Jer je iznimno zanimljivo da u određenim sklonostima koje se javljaju iz narodnih instinkta za praktični život, možemo percipirati silazni smjer ljudske evolucije sve do grčko-latinskog perioda i pomoći uspon koji se sada od nas zahtijeva.

Koja slika, dakle, treba doći pred umove ljudi koji imaju osjećaja za ovakve stvari. Kada su pogledali natrag na velike povijesne likove u pretkršćanska vremena — ili, bolje da smo rekli, pred-grčka vremena — što su morali misliti o svima onima koje smo opisali kao instrumente bića viših hijerarhija. Morali su sebi reći — a čak su i Grci još morali tako: To nam je došlo kroz ljude koji su bili postavljeni od nadljudskih, božanskih snaga. — I u svim epohama starine nalazimo da su vodeće osobnosti, sve do likova Hermesa, čak i Platona, bile gledane kao “sinovi bogova”; odnosno, kada su ljudi gledali natrag na starija vremena, sve više podižući pogled, iza tih osobnosti koje su se pojavile u povijesti vidjeli su božansko; i gledali su bića koja su se pojavila kao Platon i kao Hermes kao da su sišli dolje, kao da su rođeni, od bogova. Tako su to s pravom vidjeli — sinovi bogova ujedinili su se s kćerima ljudi, da bi duhovno donijeli dolje na fizički plan. U tim drevnim vremenima ljudi su promatrali sinove bogova — božanske ljude, odnosno, bića čija priroda je bila ujedinjena s božanskom. S druge strane, kada su Grci osjećali: Sada možemo govoriti o tkanju ega u egu, o onom što leži unutar same ljudske osobnosti — tada su govorili o njihovim vrhovnim vođama kao o Sedam mudraca, tako ukazujući da je priroda onih koji su jednom bili sinovi bogova sada postala čisto i esencijalno ljudska.

Do čega je bilo nužno da dođe u instinktima naroda u post-grčkim vremenima? To je sada bila stvar ukazivanja na ono što čovjek razrađuje na fizičkom planu, i kako sav plod toga nosi u duhovni svijet. Dakle, dok je u mnogo ranijim vremenima osjećaj bio da duhovno treba prepoznati dok uzima starateljstvo nad fizičkim čovjekom a fizičkog čovjeka gledati kao sjenu, i dok su tijekom grčke epohe postojali mudraci u kojima je ego radio u egu, u epohi nakon Grčke pažnja je skrenuta na osobnosti koje žive na fizičkom planu i do duhovnog se uzdižu preko onog što je postignuto u fizičkom svijetu. Ovaj koncept se razvio iz određenog pravog instinkta o znanju. Baš kao što je pred-grčko doba imalo *sinove bogova* i Grci *mudrace*, narodi post-grčkog doba imaju *svece* — ljudska bića koja se podižu u duhovni život preko onog što su na fizičkom planu proveli u djelo. Tamo je nešto živo u narodnom instinktu, što nam omogućuje da zavirimo kako iza same mase postoji faktor koji tjera čovječanstvo naprijed.

Kada to prepoznamo, impulsi koji su na djelu u epohama vremena bacaju svjetlo na pojedinačnu ljudsku dušu, i shvaćamo kako je grupna-karma nužno promijenjena s činjenicom da su u isto vrijeme ljudi instrument procesa povijesne evolucije. Tada možemo shvatiti ono što otkriva Akaša zapis — na primjer, da kod Novalisa moramo vidjeti nešto što ide natrag do Ilije od starine. To je iznimno zanimljiv niz inkarnacija. [[Napomena 39](#)] Kod Ilije element proroka snažno izbija naprijed, jer je misija Hebreja bila da pripreme ono što će doći kasnije. I to su pripremili tijekom tranzicije od Patrijarha do Proroka, preko lika Mojsija. Dok kod Abrahama vidimo kako Hebrej još osjeća utjecaj Boga u sebi, u samoj svojoj krvi, [[Napomena 41](#)] kod Ilije vidimo tranziciju prema usponu u duhovne svjetlove. Sve je pripremljeno postupno. U Iliji živi individualnost već nadahnuta s onim što će doći u budućnosti. I zatim vidimo kako će ta individualnost biti instrument za pripremu razumijevanja Krist impulsa. Individualnost Ilije je ponovno rođena u Ivanu krstitelju. ([Napomene 39 i 40](#)). Ivan krstitelj je instrument višeg bića. U Ivanu krstitelju živi individualnost koja ga koristi kao instrument, ali da bi mu omogućila da služi kao instrument, uzvišena individualnost Ilije je bila nužna.

Zatim, kasnije, vidimo kako je ova individualnost pogodna da impulse koji rade prema budućnosti izlije u forme koje su bile moguće jedino pod utjecajem četvrte post-atlantske kulturalne epohe. Kolikogod nam to čudno izgledalo, ova individualnost se ponovno pojavljuje kao Rafael, koji u svom slikarstvu ujedinjuje ono što će kao kršćanski impuls raditi u svim epohama vremena, s predivnim formama grčke kulture. I tu možemo shvatiti u kakvom je odnosu individualna karma ove entelehije s vanjskom inkarnacijom. Potreba je vanjske inkarnacije da snaga doba može doći do izražaja u Rafaelu; za tu snagu Ilija-Ivan individualnost je pogodan nositelj. Ali epoha može proizvesti samo fizičko tijelo koje će biti slomljeno pod takvom snagom, otuda rana smrt Rafaela.

Ta individualnost je potom morala imati učinka na drugu stranu njegovog bića u dobu kada su se pojedinačne struje još jednom dijelile; pojavljuje se ponovno kao Novalis. Vidimo kako tu u Novalisu zapravo živi, u određenom obliku, sve što nam je sada dano kroz znanost duha. Jer izvan duhovne znanosti nitko nije tako prikladno govorio o odnosu astralnog tijela prema eterskom i fizičkom tijelu, o budnom stanju i spavanju, kao Novalis, reinkarnirani Rafael. [Napomena 42] To su stvari koje nam pokazuju kako su individualnosti instrumenti struje čovjekove evolucije koja teče. I kada gledamo tijek ljudskog razvoja, kada opažamo tu enigmatsku izmjenu u povijesnim događajima, možemo mutno nazrijeti djelo dubokih duhovnih snaga. Ono ranije prelazi u ono kasnije na čudne i izvanredne načine.

Nekima od vas sam već rekao [Napomena 43] da je značajan vidik povijesti otkriven tranzicijom od Michelangela do Galilea. (Uočite, *ne* govorim ovdje o reinkarnaciji; to je stvar povijesnog razvoja.) Veoma inteligentan čovjek jednom je skrenuo pažnju na frapantnu činjenicu da je ljudski duh utkan u predivnu arhitekturu crkve sv. Petra u Rimu što on naziva znanost mehanike. Veličanstveni oblici te građevine utjelovljuju načela mehanike koji su bili unutar dosega ljudskog intelekta, preokrenute u ljepotu i veličanstvenost. Oni su misli Michelangela! Utisak napravljen na čovjeka pri pogledu na crkvu sv. Petra izražava se na mnogo različitih načina, i možda je svatko osjetio nešto od onog što je Natter, bečki skulptor, [Napomena 44] doživio, ili je doživljeno u njegovom društvu. Vozio se s prijateljem prema sv. Petru. Još nije bila na vidiku, ali tada, odjednom, prijatelj je čuo da Natter uzvikuje, poskočivši sa sjedala i kao izvan sebe: “Bojim se”! U tom trenutku uhvatio je pogled na sv. Petra ... poslije je incident želio izbrisati iz sjećanja. Svatko može doživjeti tako nešto pri pogledu na takvu veličanstvenost. I sada je, u profesorskom izlaganju, veoma pametan čovjek, profesor Müllner, pokazao da je Galileo, veliki mehanicistički mislilac, podučavao čovječanstvo u pogledu intelekta ono što je Michelangelo izgradio u prostornim oblicima crkve sv. Petra kao kristaliziranu mehaniku; s načelima mehanike shvaćene od ljudskog uma, suočeni smo još jednom, ali sada s preokrenutima u intelektualnost, u misli Galilea. Ali je čudno da je u svojem govoru govornik trebao skrenuti pažnju na činjenicu da je Galileo bio rođen na dan kada je Michelangelo umro (18. veljače 1564). Otuda naznaka da se intelektualni element, misli skovane od Galilea u intelektualnim formama mehanike, javljaju kod osobe čije rođenje se javlja na isti dan kao i smrt onoga koji ih je izrazio u prostoru. Stoga se u našim umovima neizbježno pojavljuje pitanje: Tko je, ustvari, ugradio u crkvu sv. Petra, preko Michelangela, načela mehanike koje je čovječanstvo tek poslije dobilo preko Galilea?

Moji dragi prijatelji, ako se aforistične i izolirane misli koje su predstavljene u vezi s povijesnim razvojem čovječanstva ujedine u vašim srcima da bi proizvele osjećaj kako same duhovne snage rade u povijesti preko njihovih instrumenata, ta predavanja ste asimilirali na pravi način. I

zatim bi se moglo reći da je osjećaj koji se u našim srcima javlja iz proučavanja okultne povijesti pravi osjećaj za način na koji se razvoj i napredak pojavljuje u struji vremena. Danas, na ovoj manjoj prekretnici vremena, može biti prikladno da usmjerimo našu meditaciju na taj osjećaj za napredak ljudi i bogova u tijeku povijesti. Ako u srcu svakog od vas ovaj osjećaj za znanost o okultnom napretku u vremenu postane jasna percepcija tkajuće, kreativne aktivnosti u nastajanju naše vlastite epohe, ako taj osjećaj unutar vas može oživjeti, možda također može živjeti kao novogodišnja želja u vašim dušama. I na kraju ovog ciklusa predavanja, ovo je novogodišnja želja koju bih radosno položio u vaša srca: Ono što je kazano gledajte kao početnu točku pravog osjećaja za vrijeme. Na izvjestan način bi moglo biti simbolično da smo mogli uzeti ovu manju tranziciju iz jednog perioda vremena do drugog kao priliku da ideal koji u svom dosegu obuhvaća takvu tranziciju, ima učinak u našim dušama.

Napomene

Predavanje I

Napomena 1 (str. 4)

Vidi među drugim predavanjima Rudolfa Steinera: *Dublje tajne ljudske povijesti u svijetlu evanđelja po sv. Mateju*, predavanja II i III; *Evanđelje po sv. Mateju*, posebno predavanja I, II, III; *Duhovno vodstvo čovjeka i čovječanstva*, predavanje III; *Od Isusa do Krista*, predavanje VIII.

Napomena 2 (str. 5)

Predavanje pod naslovom: *Božić i božićni simboli*. Stuttgart, 27.XII.10.

Napomena 3 (str. 7)

Vidi Rudolf Steiner, *Svjetska povijest u svijetlu antropozofije*, posebno predavanja III, IV, V.

Napomena 4 (str. 7)

"Dvije trećine njega (Gilgameša) su božanske, a jedna trećina njega ljudska. ..." (Iz devete ploče.)

Napomena 5 (str. 8)

"Ja ću umrijeti, i neće Ithen biti kao Enkidu (Eabani) Tuga bijaše ušla u moju dušu,

Zbog straha od smrti koji me je šćepao ja lutam zemljom ..."

Xisuthros, rečeno je da znači "prekomjerno mudar", grčka je korupcija ranijeg imenovanja. On je isto biće kao i *Uta-Napishtim* u verziji gore spomenutog epa, i babilonski je Noah. On Gilgamešu priča priču o Potopu.

Napomena 6 (str. 9)

Ime Gilgameš rečeno je da znači: "Vatreni bog je zapovjednik".

Napomena 7 (str. 11)

Teofil, patrijarh Aleksandrije, 385–412. Progonio sljedbenike Origena. *Ćiril*, patrijarh Aleksandrije. Igrao važnu ulogu na koncilu u Efezu 431.

Napomena 8 (str. 11)

Pasus o Ferekidu sa Siroso javlja se u predavanju 4 ciklusa pod naslovom *Istok u svijetlu Zapada*.

Predavanje II

Napomena 9 (str. 14)

Leopold von Ranke, 1795–1886. Vidi Rudolf Steiner, *Karmičke veze: Ezoterne studije*, Tom. II, predavanje XIV.

Napomena 10 (str. 15)

J. G. Herder, *Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit*, napisano između 1784 i 1791.; *Osnove filozofije o povijesti čovjeka*.

Napomena 11 (str. 15)

G. E. Lessing. Zadnji paragrafi *Obrazovanja ljudske rase*, objavljeno 1780, idu ovako:

“Ali ... zašto ne bi svaki pojedini čovjek postojao više od jednom na ovom svijetu?”

“Zar je ova hipoteza toliko smiješna samo zato jer je najstarija? Jer ju je ljudsko razumijevanje, prije nego su ga školski sofistériji raspršili i oslabili, odmah obasjalo?”

“Zašto već nisam izveo one korake mog usavršavanja koje čovjeku donose samo privremene kazne i nagrade?”

“Zašto sve one korake, još jednom ne napraviti u kojima nam snažno pomažu pogledi na vječne nagrade?”

“Zašto se ne bih vraćao onoliko često koliko sam sposoban stjecati svježije znanje, svježiju stručnost? Zar toliko donosim jednokratno, da se ne isplati gnjaviti povratkom?”

“Da li je to razlog protiv? Ili, jer sam zaboravio da sam već ovdje bio? Sreća je za mene da zaboravljam. Sjećanje na prijašnje uvjete dopustilo bi mi samo da loše koristim sadašnjost. I ono što čak i ja moram sada zaboraviti, da li je to nužno zaboravljeno zauvijek?”

“Ili je razlog protiv hipoteze da bi toliko mnogo vremena bilo za mene izgubljeno? Izgubljeno? — I kako tada mogu ne uspjeti? — Zar nije cijela vječnost moja?”

Napomena 12 (str. 17)

August Friedrich Gfrörer, 1803—1861.

Napomena 13 (str. 18)

Pismo *Percevala de Boulainvilliers*, 21 lipnja 1429. Vidi: *Procés de condamnation et de réhabilitation de Jeanne d' Arc*, ed. Quicherat, Tom V, stranice 114—21. (Paris, 1849) gdje je tekst na latinskom. Kazano je da je ime Boulainvilliers netočno izraženo u više ranijih prijevoda.

Napomena 14 (str. 23)

Vidi Thompson, cit., str. 33. (Gilgameš prigovara Ishtar) :
Voljela si ti, također, Ishullanua, vrtlara tvog oca, neprestano ti je donosio užitak, svaki dan kiteći tvoj stol...”

(Iz šeste ploče.)

Predavanje III

Napomena 15 (str. 27)

Vidi Rudolf Steiner, *Apokalipsa sv. Ivana*.

Napomena 16 (str. 30)

Objavljeno u Leipzigu, 1854.

Napomena 17 (str. 34)

Vidi H. P. Blavatsky, *Tajna doktrina*, Vol. III, p. 370. (London, 1897.)

Napomena 18 (str. 36)

Aristotel, *Poetika*, VI. Nekoliko engleskih prijevoda ovog čuvenog pasusa neznatno se razlikuju. Slijedeći prijevod je od W. Hamilton Fyfe, u *Aristotelova umjetnost poezije* (Clarendon Press, Oxford, 1940): “Tragedija je, dakle, imitacija djela koje je ozbiljno, ima svoju magnitudu, i u sebi je potpuno; u jeziku s ugodnim dodacima, svakim uvedenim odvojeno u raznim dijelovima djela; u dramatičnoj, ne narativnoj formi; s incidentima koji bude sažaljenje i strah, s kojima bi ostvarili svoju katarzu takvih emocija.”

Napomena 19 (str. 37)

Vidi *Phaedo*, 75; 76, o platonskoj doktrini sjećanja. “... Međutim ako je znanje koje smo stekli ranije rođenjem izgubljeno, a ako poslije koristeći osjetila obnovimo ono što smo ranije znali, zar tada proces kojeg zovemo učenje ne bi bio obnova znanja koje nam je urođeno, i zar to ne bi bilo ispravno zvati prisjećanje? ...”

Predavanje IV

Napomena 20 (str. 40)

Fritz Mauthner, 1849–1923. Pisac, žurnalist i autor filozofskih radova, posebno na temu jezika, na kojeg često upućuje Rudolf Steiner.

Napomena 21 (str. 40)

Postanak, XI.

Napomena 22 (str. 43)

Wilhelm Fliess, b. 1858. Autor od *Der Ablauf des Lebens: Grundlagen zur exakten Biologie*, Leipzig i Beč, 1906; također *Das Jahr im Lebendigen*, Jena, 1919.

Napomena 23 (str. 45)

Julije Apostat, 331–63. Car od 361–63. Vidi Rudolf Steiner: *Gradevna osnova za razumijevanje Misterija na Golgoti*, predavanja VII i VIII; *Čovjekov život na Zemlji i u duhovnim svjetovima*, predavanja I; *Misterij Sunca u tijek ljudske povijesti*; *Karmičke veze: Ezoterne studije*, Tom. IV, predavanja V i VI; *Povijest svijeta u svjetlu antropozofije*, predavanje VI.

Postoje mnoge reference, previše brojne za navesti ovdje. Navedene su izvanredno važne.

Napomena 24 (str. 48)

Vidi Rudolf Steiner, *Karmičke veze: Ezoterne studije*, Tom. IV, predavanja V i VI; također Dodatak, str. 121.

[Predavanje V](#)

Napomena 25 (str. 50)

Vidi Rudolf Steiner, *Duhovno vođenje čovjeka i čovječanstva*. Predavanja II i III.

Napomena 26 (str. 51)

Vidi Rudolf Steiner, *Prekretnice u duhovnoj povijesti*. Predavanje I.

Napomena 27 (str. 52)

Vidi Rudolf Steiner, *Duhovne hijerarhije*. Predavanje 8. "Mars je ponavljanje drevnog Mjeseca i stoji u istoj orbiti u kojoj se protezao drevni Mjesec. ..." Vidi također, Arenson-ov indeks ciklusa predavanja Rudolfa Steinera, Tom. II, str. 181: "Današnji Mars se pojavio kada je Zemlja ponavljala egzistenciju drevnog Mjeseca. Ono što se odvojilo i ostalo iza na tom stupnju ponavljanja je današnji Mars."

Napomena 28 (str. 53)

Vidi Rudolf Steiner, *Blagdan Duhova: njegovo mjesto u proučavanju karme*. (Predavanje dano u Dornach-u, 4. lipnja 1924.) " ... Današnja fizikalna znanost traži također u univerzumu sve što je na Zemlji. Ali fizička organizacija uopće nije tamo u univerzumu. Čovjek počinje s njegovom fizičkom organizacijom: zatim on ima etersko i astralno. S druge strane univerzum počinje s eterskim. Vani u kozmosu fizičko se nigdje neće naći. Fizičko je samo na Zemlji i samo je prazna fantazija i mašta govoriti o bilo čemu fizičkom u dalekom univerzumu. ..."

Napomena 29 (str. 53)

Vidi Rudolf Steiner, *Duhovno vodstvo čovjeka i čovječanstva*. Predavanje II.

Napomena 30 (str. 56)

Vidi Rudolf Steiner, *Iskupljenje mišljenja: studija filozofije Tome Akvinskog*. S uvodom, epilogom i dodacima od A. P. Shepherd i Mildred Robertson Nicoll. (Hodder i Stoughton, 1956.)

Napomena 31 (str. 57)

Vidi Rudolf Steiner, *Život između smrti i ponovnog rođenja u odnosu na kozmičke činjenice*. Predavanje 5.

Napomena 32 (str. 58)

Vidi Rudolf Steiner, *Portal inicijacije*, Scena I. Četiri misterijske drame, Tom. I, str. 28. Riječi izgovorene od Teodore, vidovnjakinje:

“... Jednom, davno, na Zemlji je živio Krist,
I taj život je dao važnu posljedicu
Da zaodjeven u duševnu supstancu On lebdi nad
evolucijom čovječanstva,
U zajedništvu sa zemljinom vlastitom duhovnom sferom;
I iako ljudima još nevidljiv,
Kada se u takvom obliku On manifestira,
Jer sada njihovom biću nedostaje duhovni uvid
Koji će se pokazati tek u budućim vremenima;
Ipak i sada ta budućnost se primakla
Kada će ljudi na Zemlji doći do novog uvida.
Ono što su jednom čula vidjela, kada Krist
je živio na Zemlji: to će se vidjeti od duša
Kada uskoro za to bude vrijeme.”

Napomena 33 (str. 58)

Vidi također, Rudolf Steiner, *Vizija pojave Krista u eterskom svijetu*.

Napomena 34 (str. 59)

Johann Freidrich Oberlin. Protestantski svećenik u Steinthal-u.

Napomena 35 (str. 60)

Oberlin. Novela od Fritz Lienhard-a. (Stuttgart, 1920.)

Predavanje VI

Napomena 36 (str. 62)

Timej, 22, 23. “U egipatskoj delti, na vrhu na kojem se rijeka Nil dijeli, postoji izvjesna oblast koja je nazvana oblast Sais, i veliki grad okruga se također zove Sais. ... U taj grad je došao Solon, i bio je primljen s velikim počastima; svećenike koji su bili najkvalificiraniji u takvim stvarima, pitao je o starini, i otkrio da niti on niti bilo tko od Helena ne zna ništa vrijedno spomena o starim vremenima. Jednom prigodom, želeći ih povući da govore o starini, počeo je pričati o najstarijim stvarima u našem dijelu svijeta. ... Odmah zatim jedan od svećenika, koji je bio veoma star, reče: O Solone, Solone, vi Heleni ste uvijek djeca i među vama nema starog čovjeka. Solon ga je zauzvrat pitao što time misli. Želio sam reći, on je odgovorio, da ste u umu svi mi mladi; među vama nema starih uvjerenja predanih tradicijom, niti znanosti bremenite vjekovima. ... upravo kada bi vi i druge nacije počeli dobivati pismo i druge stvari neophodne za civilizirani život, struja s nebesa, kao pomor, sručila bi se dolje, i ostavila samo one od vas lišene pismenosti i obrazovanja, i tako kao djeca morate počinjati sve iznova, ne znajući ništa o onom što se dogodilo u drevnim vremenima, bilo među nama ili među vama samima. ...”

Napomena 37 (str. 62)

Vidi Rudolf Steiner, *Povijest svijeta u svjetlu antropozofije*, str. 102.

Napomena 38 (str. 65)

Immanuel Kant (1724–1804). “Moram, stoga, ukinuti znanje, da napravim mjesta za vjerovanje” Predgovor drugom izdanju *Kritike čistog uma*.

Napomena 39 i 40 (str. 66)

Vidi Rudolf Steiner, *Zemaljski i kozmički čovjek*, Predavanje IV.

Napomena 41 (str. 66)

Vidi Rudolf Steiner, *Dublje tajne ljudske povijesti u svjetlu evanđelja po sv. Mateju*. Predavanja II i III.

Napomena 42 (str. 67) (*odnosi se na englesko govorno područje ali isto vrijedi i za hrvatsko, nap.pr.*)

Vidi *inter alia*, *Himne noći*, zadnji prijevod koji je od Mabel Cotterell, s uvodom od August Clossa, objavljeno od Phoenix Press, London, 1948. Na kraju 19-og stoljeća napravljeni su prijevodi *Heinrich von Ofterdingen, The Disciples at Sais*, mnogih “Fragmenata”, i drugih “Pjesama”. Carlyle esej o Novalisu je dobro poznat. Osim ovih izdanja, međutim, engleski čitatelj će imati poteškoća da na vlastitom jeziku nađe radove koji bi mu omogućili da stekne bilo kakav pravi uvid u spise Novalisa. Dosta toga, naravno, je napisano i piše se o onome o kojem je Tieck napisao 1846: “Malo autora je ikada napravilo toliko veliki dojam na svijet njemačke misli kao Novalis”. Biografija Friedrich Hiebela, *Novalis, der Dichter der blauen Blume*, od velike je važnosti. Studenti duhovne znanosti posebno će biti zainteresirani za *Novalis in anthroposophischer Betrachtung* od Monike V. Miltitz, objavljeno 1956. Ali jedino je Rudolf Steiner mogao otkriti misteriju koja obavlja osobnost Novalisa. Među mnogim pasusima njegovih predavanja, sljedeće je od izvanredne važnosti: “... Duboko potresan događaj u životu učinio ga je (Novalisa) svjesnim, kao magičnim udarom, o vezi između života i smrti i, kao i pogled na prošla doba Zemlje i kozmosa, samo biće Krista pojavilo se pred njegovim očima duha. ... U slučaju Novalisa zaista ne možemo govoriti o samodostatnom životu, jer je njegov zapravo bio kao sjećanje na ranije inkarnacije. Inicijacija koju je doživio takoreći Milošću, u njemu je oživjela iskustva ranije inkarnacije; postojalo je izvjesno misteriozno ujedinjenje plodova uvida stečenih u ranijem životu. I zato jer je gledao natrag kroz periode s njegovim vlastitim probuđenim očima duha, mogao je reći da za njega ništa u životu nije usporedivo s velikim događajem kada je u svojoj najdubljoj nutrini otkrio što Krist zaista jest. Taj doživljaj je bio kao ponavljanje događaja u Damasku, kada je Pavle, koji je do tada progonio sljedbenike Krista i odbijao njihovu poruku, u višoj viziji primio direktan dokaz da Krist živi, da je On prisutan! ...” Ovaj citat od Rudolfa Steinera je iz predavanja pod naslovom, *Misterij Božića. Novalis vidovnjak*. Još nije tiskano na engleskom. Berlin, 22.XII.08.

Napomena 43 (str. 67)

Ovo predavanje ima naslov: *Ljudski duh i animalni duh*, Berlin, 17.XI.1910.

Napomena 44 (str. 67)

Heinrich Natter 1846–92).

Dodatak

TYCHO BRAHE

Tycho Brahe (1546-1601). Veoma učen i iscrpan rad na engleskom je onaj od J. L. E. Dreyer-a, Ph.D., ravnatelja opservatorija Armagh, objavljen u Edinburgh od Adama i Charlesa Black u 1890, pod naslovom *Tycho Brahe: Slika znanstvenog života i rada u šesnaestom stoljeću*. Slijedeći podaci i citati koji se odnose na neke stvari spomenute na ovim predavanjima od Rudolfa Steinera, uzeti su iz knjige Dr. Dreyer-a.

(1) "Nova Stella". To je primijećeno u konstelaciji Kasiopeje od Tycho Brahe-a dok se vraćao kući navečer 11 studenog 1542. Njegov izvještaj o zvijezdi je tiskan 1593 u maloj knjizi pod naslovom *De Nova Stella*, čiji su dijelovi ponovno tiskani u velikom djelu *Astronomie Instauratæ Progymnasmataon* s kojim je Tycho Brahe bio zauzet četrnaest godina. "... zvijezda Kasiopeje je započela astronomsku znanost u briljantnoj karijeri koja je otada vođena, i odagnala maglu koja je zatamnivala pravi sustav svijeta. Kao što je uistinu Kepler rekao, 'Da ova zvijezda nije napravila ništa drugo, bar je objavila i dala velikog astronoma'." (str. 197.)

(2) *Tycho Brahe i Kepler*. "Najvažnije nasljeđe koje je Tycho ostavio Kepleru i potomstvu bila je velika količina opservacija, za koju je Kepler s pravom rekao da zaslužuje da se čuva među kraljevskim blagom, pošto se bez njih ne može napraviti reforma astronomije. Čak je i dodao da nema nade da će itko ikad napraviti točnija promatranja ... Kepler nije bio samo veliki genij, bio je također čista i plemenita karaktera, i u svojim spisima nikada nije zaboravio odati počast čovjeku bez čijeg rada nikada ne bi mogao otkriti tajne planetarnih kretanja... Kepler i Tycho često su se prepirali dok je ovaj potonji još bio živ, ali nakon njegove smrti to je zaboravljeno, i Keplerov um imao je samo mjesta za zahvalnost što je postao baštinik velikog blaga ostavljenog od Tycho-a". (str. 312-3)

(3) *Medicinska praksa*. U njegovom laboratoriju u Uraniborg-u na otoku Hveen, Tycho Brahe je pripremao lijekove, "i pošto je njegove lijekove dijelio bez plaćanja, nije čudno da je rečeno da su mnogi pohrlili u Hveen da ih dobiju. U službenoj danskoj *Farmakopeji* iz 1658 dano je nekoliko Tychovih eliksira, a 1599 snabdio je cara Rudolfa s jednim protiv epidemijskih bolesti, od kojih je glavni sastojak bio *theriaca Andromachi*, ili venecijanski sirup, pomiješan s vinskim alkoholom, i podvrgnut raznim kemijskim operacijama i dodacima sa sumporom, alojom, mirom, šafranom, itd. Ovaj lijek je smatrao vrjednijim od zlata, i ako bi ga car želio još poboljšati, mogao bi dodati jednu skrupulu (1 skrupula = 20 grama) tinkture od koralja ili safira, granita, ili rastopljenih bisera, ili tekućeg zlata ako nema korozivne tvari. U kombinaciji s antimonom, ovaj eliksir bi izliječio sve

bolesti koje se mogu izliječiti znojenjem, i koje čine treći dio onih koje pogađaju ljudsko tijelo”. (str. 129-30)

(4) *Makrokozmička znanost primijenjena na mikrokozmos*. O temi uzajamnog djelovanja između “nebeskog i elementarnog svijeta”, Tycho Brahe je spomenuo da je proučavao Hermesa Trismegistusa, Gebera, Arnoldus-a de Villa Nova, Raymundus Lullius-a, Tomu Akvinskog, Rogera Bacona, Albertus Magnusa, itd. (vidi str. 129)

Od rujna, 1574 sve do rano u 1575, Tycho Brahe je dao ciklus predavanja o matematičkoj znanosti na Sveučilištu u Copenhagenu. Slijedeći pasus je uzet iz Dr. Dreyer-ova sažetka o sadržaju uvodnog izlaganja:

“Dok mnogi ljudi priznaju utjecaj zvijezda na prirodu, kada se radi o čovječanstvu poriču ga. Ali čovjek je građen od elemenata, apsorbira ih jednako kao i hranu i piće, iz čega slijedi da čovjek mora također, kao i elementi, biti podložan utjecaju planeta; a postoji, osim toga, velika analogija između dijelova ljudskog tijela i sedam planeta. Srce, kao sjedište daha života, odgovara Suncu, a mozak Mjesecu. Kao što su srce i mozak najvažniji dijelovi tijela, tako su Sunce i Mjesec najsnažnija nebeska tijela; i kao što postoji mnogo uzajamnog djelovanja između to dvoje prvih, tako postoji mnogo međusobne zavisnosti između potonjih. Na isti način jetra odgovara Jupiteru, bubrezi Veneri, slezena Saturnu i žuč Marsu, i pluća Merkur, i sličnost funkcioniranja različitih organa prema pretpostavljenom astrološkom karakteru planeta na sličan je način pokazana i od drugih astroloških pisaca ...” (str. 76-7)